

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Markéta Hedvábná

**Výsady a imunity úřadu diplomatické mise
podle Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Vladimír Balaš, CSc.

Katedra mezinárodního práva

Datum vypracování práce: 27.7. 2011

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27.7. 2011

Markéta Hedvábná

Poděkování:

Ráda bych vyjádřila poděkování JUDr. Vladimíru Balašovi, CSc. za odborné vedení a cenné připomínky při zpracovávání této práce.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá výsadami a imunitami, jimiž jsou nadány úřady diplomatických misí za účelem usnadnění uskutečňování zahraničních styků. Hlavním právním dokumentem, ve kterém jsou diplomatické výsady a imunity upraveny, je Vídeňská úmluva o diplomatických stycích. V letošním roce uplynulo již 50 let od jejího podpisu. Cílem práce je popsat obsah jednotlivých výsad a imunit náležejících úřadům diplomatických misí a posoudit, zda Vídeňská úmluva o diplomatických stycích představuje právní úpravu vhodnou i pro potřeby současné praxe.

Abstract

The thesis describes privileges and immunities provided to offices of diplomatic missions in order to facilitate carrying out international relations. The key legal document regulating diplomatic privileges and immunities is the Vienna Convention on Diplomatic Relations which commemorated 50 years of its existence this year. The aim of the thesis is to describe the contents of the individual privileges and immunities and to consider to which extent the Vienna Convention on Diplomatic Relations represents a suitable legal instrument even for the needs of the today's practice.

Obsah

Úvod.....	1
1. Pojem výsady a imunity úřadu diplomatické mise	3
2. Teorie zdůvodňující potřebu diplomatických výsad a imunit.....	7
2.1 Reprezentativní teorie.....	8
2.2 Teorie exterritoriality.....	9
2.3 Funkční teorie	10
2.4 Zakotvení teorií ve Vídeňské úmluvě	11
3. Obecně o Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích.....	12
3.1 Aplikace Vídeňské úmluvy.....	13
3.2 Povinnosti tranzitních států.....	15
3.3 Povinnosti vysílajícího státu	15
3.4 Povinnost součinnosti přijímajícího státu.....	18
3.5 Časová a územní působnost výsad a imunit	19
4. Právo vlajky.....	22
5. Nedotknutelnost místností diplomatické mise.....	25
5.1 Ochrana místností mise před neoprávněným vniknutím	26
5.1.1 Nedotknutelnost místností mise ve stavu nouze	28
5.1.2 Nedotknutelnost místností mise v jiných zvláštních případech	30
5.2 Ochrana místností mise před poškozením	31
5.3 Ochrana před narušením klidu či znevážením důstojnosti mise.....	32
5.4 Imunita z jurisdikce vysílajícího státu.....	34
5.4.1 Přípustnost vyvlastnění místností mise.....	36
5.5 Umístění místností mise	38
5.5.1 Právo mise na pomoc při získání vhodných prostor.....	39
5.6 Majetek mise	41
5.7 Diplomatický azyl	43
5.8 Právo kaple	45

6. Daňová a poplatková imunita	46
6.1 Osvobození od daní a dávek vztahujících se k místnostem mise	46
6.1.1 Poplatky představující úplatu za služby skutečně prokázané	48
6.2 Osvobození poplatků a dávek vybíraných misí ze zdanění	49
6.3 Osvobození předmětů určených pro úřední potřebu mise z celních a podobných dávek	49
7. Nedotknutelnost archivů a písemností mise	55
8. Svoboda komunikace	58
8.1 Sdělovací prostředky mise	58
8.2 Nedotknutelnost oficiální korespondence mise	60
8.3 Diplomatický kurýr	61
8.4 Diplomatické zavazadlo	64
8.4.1 Skenování diplomatických zavazadel	69
8.4.2 Práce Komise pro mezinárodní právo ohledně diplomatického zavazadla	70
9. Sankce za porušení výsad a imunit úřadu diplomatické mise	74
9.1 Žaloby vůči státům u vnitrostátních soudů	75
9.2 Žaloby k Mezinárodnímu soudnímu dvoru	76
9.3 Prohlášení členů diplomatické mise za personu non grata	77
9.4 Omezení počtu členů mise	77
9.5 Přerušení diplomatických styků	78
Závěr	79
Seznam literatury	79
Příloha: Text Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích	86
Resumé	97

Úvod

Zahraniční styky států jsou uskutečňovány prostřednictvím různých institucí, z nichž diplomatické mise zaujímají klíčovou roli. Za účelem usnadnění jejich fungování a zaručení řádného výkonu jejich funkcí jsou diplomatické mise podle mezinárodního práva nadány výsadami a imunitami, které jsou tématem této práce. Ačkoliv jsou diplomatické výsady a imunity zpravidla spojovány s osobami diplomatických zástupců, práce se bude týkat těch výsad a imunit, které se vztahují k úřadům mise jako takovým. Právě Vídeňská úmluva o diplomatických stycích svou strukturou a důrazem na funkční teorii výsad a imunit definitivně umožnila rozlišování obou druhů diplomatických výsad a imunit.

Vídeňská úmluva o diplomatických stycích je stěžejním právním dokumentem v oblasti diplomatických výsad a imunit. Spolu s Vídeňskou úmluvou o konzulárních stycích tvoří základ diplomatického a konzulárního práva. Vídeňská úmluva o diplomatických stycích letos završila padesát let své existence – ode dne 18. dubna roku 1961, kdy byla po ukončení Vídeňské konference stvrzena podpisy signatářských stran. Úmluva v 60. letech reflektovala tehdejší praxi států a dodnes díky své závaznosti podstatnou měrou pomáhá praxi v oblasti diplomatických styků vytvářet.

Cílem této práce je popsat obsah jednotlivých výsad a imunit poskytovaných úřadům diplomatické mise, na případech uvedených v judikatuře národních soudů i Mezinárodního soudního dvora ukázat, do jaké míry se praxe ohledně nich za posledních 50 let změnila, a zamyslet se nad tím, zda je úprava výsad a imunit diplomatických misí ve Vídeňské úmluvě v současné době jako právní podklad pro realizaci diplomatických styků postačující, nebo se potřeby praxe změnily natolik, že je na mezinárodní úrovni potřeba přijetí nového dokumentu. Práce se snaží popsat složitý proces nacházení rovnováhy mezi snahami o omezování výsad a imunit úřadu diplomatické z obavy z jejich možného zneužití a na druhé straně úsilím o zajištění misím dostatečné ochrany.

Při zpracování tématu jsem vycházela z právní úpravy ve Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích, teorií diplomatických výsad a imunit rozpracovaných naukou a rozhodovací praxí soudů vnitrostátních i Mezinárodního soudního dvora. Kromě Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích a rozhodnutí zmíněných soudů lze mezi význačné primární zdroje zařadit i oficiální zprávy Komise pro mezinárodní právo vydávané během jejich přípravných prací. Mezi sekundárními prameny byl nepřekonatelným zdrojem informací Komentář k Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích od Eileen Denzové. Podobně komplexní přehled podává i Satowův Průvodce diplomatickou praxí, z německy píšících autorů pak dílo Ulricha Seidenbergera. Zajímavými, ovšem užšími oblastmi se zabývá Craig Barker. Aktuální česká literatura bohužel chybí - nejucelenější dílo Stanislava Myslíka taktéž brzy oslaví výročí 50 let od svého vydání.

V práci se zabývám nejprve obecnými otázkami poskytování výsad a imunit, odůvodněním jejich potřebnosti a popsáním okolností vzniku Vídeňské úmluvy. Následuje rozbor jednotlivých výsad a imunit úřadu mise, tedy práva vlajky, nedotknutelnosti místností mise, nedotknutelnosti archivů a písemností mise, daňových výsad a svobody komunikace. Text práce byl dokončen 27.7. 2011 a tomuto datu tedy odpovídá právní stav v práci popisovaný.

1. Pojem výsady a imunity úřadu diplomatické mise

Cílem první kapitoly je vysvětlit, jakým způsobem lze chápat pojem „výsady a imunity úřadu diplomatické mise“. K náležitému pochopení tohoto pojmu je třeba se nejprve zabývat nadřazeným pojmem „diplomatické výsady a imunity.“ Myslil diplomatické výsady a imunity definoval jako: „souhrn zvláštních práv a výhod, které diplomatické mise a členové mise spolu se svými rodinnými příslušníky požívají k zajištění účinného výkonu svých funkcí jako reprezentanti vysílajícího státu v zahraničí“.¹ Podle Salmonova slovníku se jedná o „soubor výsad a imunit přiznaných mezinárodním právem diplomatickým misím a jejich členům a zaručených bilaterálními úmluvami i Vídeňskou úmluvou o diplomatických stycích.“² Azud diplomatické výsady a imunity pojímá jako: „zvláštní práva přiznaná mezinárodním právem (především imunity) a mezinárodní zdvořilostí (především výsady) diplomatickým zástupcům jiných států za účelem svobodného a nerušeného výkonu jejich zastupitelských funkcí.“³ Nabízí se otázka, zda je třeba mezi pojmy imunita a výsada rozlišovat.

Při přípravách Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích⁴ se vyskytovaly dva různé názory. Podle jednoho z nich jsou výsady širším pojmem, který v sobě zahrnuje i imunity, zatímco podle druhého se jedná o instituty zcela odlišné, neboť imunity se vždy opírají o právní základ, zatímco většina výsad je založena pouze na mezinárodní zdvořilosti.⁵ Slavný diplomatický teoretik i praktik Ernest Satow pod pojmem výsada označuje vynětí z hmotného práva, zatímco pod pojmem imunita procesní ochranu. Nicméně Barker, který na jeho dílo odkazuje, se domnívá, že ani toto členění nelze přijmout zcela bez výhrad, neboť podle něj např. výsada nedotknutelnosti znamená

---

¹ MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, str. 181

² SALMON, Jean a kol.: *Dictionnaire de droit international public*. Bruxelles: Bruylant, 2001, str. 561

³ AZUD, Ján. *Diplomatické imunity a výsady*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie vied, 1959, str. 31

⁴ Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 10. června 1964 o *Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích*, 157/1964 Sb. Není-li v textu stanoveno jinak, termín „Vídeňská úmluva“ bude označovat právě Vídeňskou úmluvu o diplomatických stycích.

⁵ *Yearbook of the International Law Commission 1957*, Vol. I, str. 52

spíše než vynětí z hmotného práva přijímajícího státu povinnost pro přijímající stát zacházet s diplomatickou misí určitým způsobem.⁶

Ačkoli obecně platí, že pod pojmem výsady chápeme zvláštní oprávnění, jako např. právo vlajky či právo na spojení se zahraničím, zatímco pod pojmem imunita především princip vynětí z jurisdikce soudů přijímajícího státu, výsady i imunity slouží podobnému účelu, a tak Vídeňská úmluva nepovažovala za nutné mezi nimi rozlišovat.

Jak již bylo v úvodu řečeno, tato práce se bude zabývat pouze určitou částí výsad a imunit vztahujících se k diplomatickým misím, a sice výsadami a imunitami úřadu mise jako celku. V dobách zrodu diplomatického práva panoval názor, že diplomatické výsady a imunity jsou určeny především ve prospěch diplomatických zástupců. Toto pojetí bylo postupně zpochybňováno a podle preambule Vídeňské úmluvy již „účelem výsad a imunit není prospěch jednotlivce, nýbrž zajištění účinného výkonu funkcí diplomatických misí představujících státy“. Nové pojetí smyslu výsad a imunit ve 20. století vedlo k počátku rozlišování výsad a imunit úřadu mise a výsad a imunit osobních. Osobními výsadami a imunitami jsou výsady a imunity jednotlivců tvořících diplomatický personál – např. osobní nedotknutelnost, vynětí z trestní i civilní jurisdikce, apod. Vídeňská úmluva sice dělení diplomatických výsad a imunit výslovně nazavádí, ale rozlišení je patrné ze struktury a ducha Úmluvy. Obě kategorie jsou si, v souvislosti s převahou již nastíněné funkční teorie výsad a imunit, v současné době rovnocenné, zatímco starší nauka považovala výsady a imunity úřadu mise za odvozené z osobních výsad a imunit vedoucího mise.⁷

Pro zodpovězení otázky, co je nutné k „zajištění účinného výkonu funkcí diplomatických misí představujících státy“, jak stanoví preambule Vídeňské úmluvy, je potřeba si ujasnit, co vše patří mezi funkce diplomatických misí. Podle článku 3 Vídeňské úmluvy je funkcí diplomatické mise mimo jiné:

a) zastupovat vysílající stát ve státě přijímajícím;

---

⁶ SATOW, Ernest Mason. *Satow's Guide to Diplomatic Practice*, Longman 1979, str. 120, podle BARKER, J. Craig. *The abuse of diplomatic privileges and immunities: A necessary evil?* Aldershot: Dartmouth, 1996, str. 67 - 68

⁷ MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, str. 182

- b) chránit zájmy vysílajícího státu a jeho příslušníků ve státě přijímajícím v rozsahu dovoleném mezinárodním právem;
- c) vést jednání s vládou přijímajícího státu;
- d) zjišťovat všemi zákonnými prostředky podmínky a vývoj v přijímajícím státě a podávat o nich zprávy vládě vysílajícího státu;
- e) podporovat přátelské vztahy mezi vysílajícím a přijímajícím státem a rozvíjet jejich hospodářské, kulturní a vědecké styky.

Seznam uvedený v článku 3 však není taxativní, a proto lze novější formy činností, jakými je např. policejní a soudní spolupráce ohledně extradice, také považovat za diplomatické funkce. Důležitým znakem je, že při výkonu všech svých funkcí jedná mise podle instrukcí vlády vysílajícího státu a jejím jménem.⁸

Diplomatické mise jsou oprávněny vykonávat i funkce, které běžně vykonávají konzulární úřady. Podle druhého odstavce článku 3 Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích „*nic v této Úmluvě nebude vykládáno jako překážka pro výkon konzulárních funkcí ze strany diplomatické mise.*“ Během příprav Úmluvy však došlo k názorovému střetu mezi státy. Některé se domnívaly, že obyčejové mezinárodní právo poskytuje diplomatickým misím právo vykonávat konzulární funkce nezávisle na svolení přijímajícího státu. Národní právo jiných států však výkon konzulárních funkcí diplomatickými misemi znemožňovalo zcela nebo stanovovalo povinnost získat k tomu povolení. V Komisi pro mezinárodní právo navrhl v roce 1958 tehdejší československý zástupce Žourek ustanovení stanovící, že „*navázání diplomatických styků implikuje navázání konzulárních vztahů, neboť diplomatické funkce dnes obecně zahrnují i konzulární funkce.*“⁹ Nakonec ale zvítězilo kompromisní řešení a do Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích byl zahrnut článek 2 odstavec 2: „*Souhlas k navázání diplomatických styků mezi dvěma státy zahrnuje, pokud není stanoveno jinak, i souhlas k navázání konzulárních styků*“ a článek 3: „*Konzulární funkce vykonávají konzulární úřady. Rovněž je vykonávají diplomatické mise ve shodě s ustanoveními této Úmluvy.*“¹⁰

Ve většině případů tedy existence diplomatických styků implikuje existenci konzulárních styků, zatímco konzulární styky mohou existovat samotné. Hlavní

⁸ ROBERTS, Ivor: *Satow's Diplomatic Practice*. New York: Oxford University Press, 2009, str. 77

⁹ *Yearbook of the International Law Commission 1958*, Vol. I, str. 92

¹⁰ Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 12. února 1969 o *Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích*, 32/1969 Sb.

rozlišení konzulárních a diplomatických úkolů spočívá v tom, zda je funkce vykonávána prostřednictvím kontaktů s vládou, zpravidla s ministerstvem zahraničních věcí přijímajícího státu (diplomatické funkce), či kontaktů s místními úřady, např. policií, vězenskou službou, obchodními činiteli (konzulární funkce). Nestanoví-li místní předpisy jinak, diplomatictí zástupci mohou vykonávat konzulární funkce příležitostně kdykoli, ale vykonávají-li je pravidelně, musí to to oznámit vládě přijímajícího státu a pokud možno obdržet konzulární jmenování.¹¹

---

¹¹ ROBERTS, Ivor: *Satow's Diplomatic Practice*. New York: Oxford University Press, 2009, str. 78 - 79

2. Teorie zdůvodňující potřebu diplomatických výsad a imunit

K pochopení důvodů, které vedly k právnímu zakotvení diplomatických výsad a imunit ve Vídeňské úmluvě, je třeba nahlédnout do minulosti. K prvním předchůdcům diplomatických zastoupení lze řadit papežské mise, vysílané k řešení církevních i světských záležitostí. Jejich vedením byli pověřováni kardinálové a jejich rozmach nastal v 11. století. První rezidentní diplomaté se objevují až ve 2. polovině 15. století. Benátky a Janov byly prvními státy, mezi nimiž docházelo k pravidelné reciproční výměně diplomatických zástupců. Za první stálé zastupitelství vně Itálie je považováno španělské vyslanectví v Londýně.¹² Právo vysílat a přijímat diplomatické zástupce, tzv. *ius legationis* (právo legace), úzce souviselo se suverenitou státu a stalo se dodnes předpokladem jedné z nejvýznamnějších forem uskutečňování styků mezi státy. V jeho rámci lze dále rozlišit aktivní právo legace – právo jmenovat diplomatické zástupce v zahraničí - a pasivní právo legace – právo přijímat diplomatické zástupce cizího státu.¹³ Postupné ustálení praxe vysílání diplomatických zástupců mezi zeměmi si žádalo vznik závazku přijímajících států k ochraně diplomatických misí a jejich zástupců na svém území.

Zdroje právních myšlenek týkajících se odůvodnění diplomatických výsad a imunit nalzáme již ve středověké praxi a dokonce i v římském právu. Ve starověku nedotknutelnost vyslanců odůvodňovala skutečnost, že byli považováni za svaté.¹⁴ Pro starověké a středověké myšlení byla typická teologická povaha diplomatických výsad. Až právní znalci 16. a 17. století se snažili teologický základ nahradit racionálním. Zastánci přirozenoprávní školy se v 16. století snažili vyvrátit důraz na nadpřirozený charakter výsad a imunit a začali uznávat význam funkcí, které mají vyslanci vykonávat. V jejich spisech se objevuje názor, že v době války je dosažení míru pomocí vysílání vyslanců veřejným zájmem. Univerzální platnost diplomatických výsad a

---

¹² VESELÝ, Zdeněk: *Dějiny diplomacie*. Praha: Nakladatelství Oeconomica VŠE, FMV, SMS JM, 2008, str. 61 a 70

¹³ MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, str. 102

¹⁴ BARKER, J. Craig. *The abuse of diplomatic privileges and immunities: A necessary evil?* Aldershot: Dartmouth, 1996, str. 34

imunit přetrvala – nadále již však nebyla chápána jako vůle Boží, ale jako vůle společenství národů. Nebylo přípustné, aby jedna země odmítla být vázána právem diplomatických výsad, protože to jakožto součást mezinárodního práva bylo vytvořeno autoritou celého světa.¹⁵

V průběhu staletí se ustálily tři hlavní teorie vysvětlující potřebu diplomatických výsad a imunit: teorie reprezentativní, teorie exterritoriality a teorie funkční. Tyto teorie se mohou v některých oblastech prolínat a doplňovat, jak např. ukazuje v současné době převládající kombinace teorie funkční s některými aspekty teorie reprezentativní.

2.1 Reprezentativní teorie

Podle reprezentativní teorie zastupují vyslanci osobu, která je pověřila, a proto by měli být nadáni stejnými výsadami jako ona, tedy sama hlava státu. V podstatě tato teorie odvozuje diplomatické výsady a imunity od suverenity státu, který zástupce vysílá. V době vzniku moderních států se i ohledně diplomatických výsad a imunit uplatňovala zásada, že od žádného státu nelze očekávat, že se bude podrobovat zákonům státu jiného, což odpovídá absolutní teorii státní imunity. Postupem času však převládla tzv. restriktivní teorie státní imunity, která znamenala, že v určitých případech (především ohledně komerčních transakcí) může být imunita omezena a je přípustný výkon jurisdikce v určitých vztazích. I přes převahu restriktivní teorie v současnosti však setrvává názor, že čistě veřejné akty státu (*iure imperii*) nemají být předmětem jurisdikce soudů jiného státu.¹⁶

Odklon od reprezentativní teorie v původním slova smyslu započala již preambule Havanské úmluvy o diplomatických úřednících z roku 1928: „*Diplomatičtí úředníci v žádném případě nepředstavují osobnost hlavy státu, ale jen své vlády.*“¹⁷ Reprezentativní teorie v současném slova smyslu však ob stojí jako podpůrné odůvodnění diplomatických výsad a imunit již jen z toho důvodu, že právo státu mít své zastoupení v zahraničí je jedním ze znaků jeho mezinárodněprávní subjektivity.

---

¹⁵ OGDON, Montell: *Juridical Bases of Diplomatic Immunity*. Washington, D.C.: John Byrne & Co., 1936, str. 38 - 39 a 166 - 167

¹⁶ BARKER, J. Craig. *International Law and International Relations: International Relations for the 21st Century*. London: Continuum, 2000, str. 148 - 150

¹⁷ *Diplomatic Privileges and Immunities*. The American Journal of International Law, Vol. 26 (Supplement), 1932, str. 175

2.2 Teorie exteritoriality

S jiným přístupem se snažila ke zdůvodnění výsad a imunit přispět teorie exteritoriality - právní fikce, že se vyslanci nacházejí mimo teritorium státu, ve kterém jsou akreditováni. Diplomatické mise začaly být v polovině 18. století v právním slova smyslu považovány za části území vysílajícího státu (podle Lorimera si diplomatický zástupce „bral s sebou zákony vlastního státu“¹⁸). V některých městech (Římě, Madridu či Benátkách) vyhlášovaly vysílající státy zvláštní čtvrti („franchise du quartier“), ve kterých byly z působnosti právního řádu přijímajícího státu vyňaty nejen budovy mise, ale i jejich přilehlé okolí. Většina těchto čtvrtí však v průběhu 18. století zanikla, neboť se často stávaly útočištěm zločinců a přirozeně se zvedl odpor proti takovému pojetí exteritoriality. Zajímavostí je, že oproti současnosti byl v případech naléhavého nebezpečí panovník přijímajícího státu oprávněn nařídit vstup do prostor mise za účelem zatčení skrývající se osoby.¹⁹

Tato teorie, spočívající na myšlence územní suverenity, přiznávala diplomatické výsady a imunity v mnohem větší míře než potřebné. Vzestup stálých misí nastal v 16. století - v době vzniku moderních států a velké rivality panovníků. Bylo zcela běžné přiznávat cizím panovníkům vynětí jak z administrativní, tak soudní kontroly, neboť díky trvání na plné imunitě pro své vyslance byli vládci schopni získat respekt pro své zahraniční mise. Politicky neklidné období vedlo k nárůstu výsad, které se postupně rozšířily i na doprovod velvyslance, místo ubytování diplomata a další budovy, často i celé čtvrti měst.²⁰

Základem teorie exteritoriality je myšlenka, že by bylo popřením vzájemné nezávislosti států, kdyby zástupce jednoho státu bylo možné soudit před soudy jiné země. Stejně tak podle Vattela nebylo možné vstupovat či prohlížet obydlí vyslance, ani zadržet tam věci místními úřady, protože by nezávislost vyslance byla ohrožena.²¹

---

¹⁸ LORIMER, James: *The institutes of the Law of Nations* v OGDON, Montell: *Juridical Bases of Diplomatic Immunity*. Washington, D.C.: John Byrne & Co., 1936, str. 79.

¹⁹ D'ASPREMONT, Jean. *Premises of Diplomatic Missions*. The Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford University Press, 2009 [cit. 22.2.2010]. Dostupné z WWW: <www.mpepil.com>.

²⁰ OGDON, Montell: *Juridical Bases of Diplomatic Immunity*. Washington, D.C.: John Byrne & Co., 1936, str. 63 - 67

²¹ Tamtéž, str. 130 - 131

Za zakladatele teorie exteritoriality bývá poněkud nepřesně označován Grotius – Ogdon však upozorňuje, že Grotius pouze začal používat termín „extra territorium“, ale analyzoval názory jak odpůrců, tak zastánců teorie exteritoriality. Fikce exteritoriality se ve větší míře prosadila až později, o což se zasloužili např. Bynkershoek, Wolff, či Vattel, a stala se uznávaným důvodem pro poskytování diplomatických výsad a imunit.²²

Praxe států však fikci plně neodpovídala. Autoři si začali všimnout skutečnosti, že v praxi vyslanci nepožívají plnou nezávislost (ve smyslu vynětí ze všech povinností místního práva), ale často pouze vynětí z jurisdikce.²³ Pozvolna se prosazoval názor, že exteritorialita je vhodná k vyjádření skutečnosti, že přijímající stát nesmí své právo v prostorách mise vymáhat, ale neznamená, že trestné činy či legální transakce provedené v prostorách mise musí být považovány za provedené na území vysílajícího státu. Změnu v chápání exteritoriality potvrzovala četná rozhodnutí národních soudů. V roce 1953 prohlásil Nejvyšší restituční soud pro Berlín o teorii exteritoriality, že se jedná o starší doktrínu mezinárodního práva, která již nenalézá uplatnění.²⁴ Už předtím, v roce 1926 upřednostnil zástupce Mastný ve výboru Spojených národů pro kodifikaci práva diplomatických výsad zdržet se použití termínu exteritorialita v navrhované úmluvě, protože „šlo o historický výraz, jehož omezený význam má pouze metaforickou interpretaci“.²⁵ Současní autoři se shodují na tom, že je-li dnes pojem exteritorialita používán, je jím míněno pouze vynětí z jurisdikce a donucovací moci přijímajícího státu.²⁶

2.3 Funkční teorie

Počátky vzniku funkční teorie se vztahují k polovině 18. století, kdy Emmerich de Vattel vyjádřil myšlenku, že nebudou-li vyslanci nadáni příslušnými výsadami,

---

²² OGDON, Montell: *Juridical Bases of Diplomatic Immunity*. Washington, D.C.: John Byrne & Co., 1936, str. 70 - 74

²³ Tamtéž, str. 84

²⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 137

²⁵ OGDON, Montell: *Juridical Bases of Diplomatic Immunity*. Washington, D.C.: John Byrne & Co., 1936, str. 99

²⁶ Viz např. ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2003, str. 439

nebudou schopni plnit svou funkci „bezpečně, svobodně, svědomitě a úspěšně“.²⁷ Pro řešení otázky, zda určitý právní úkon přijímajícího státu je porušením imunit a výsad podle mezinárodního práva, je rozhodující, zda daný akt ohrožuje bezpečnost vyslance, která je nutná pro výkon oficiálních funkcí diplomata. Adekvátní ochrana diplomatické funkce je tak základem tohoto testu.²⁸ Tato teorie úzce souvisí s vymezením funkcí diplomatické mise (provedeným v článku 3 Vídeňské úmluvy), které bylo popsáno v předchozí kapitole.

2.4 Zakotvení teorií ve Vídeňské úmluvě

Během jednání Komise pro mezinárodní právo navrhoval zvláštní zpravodaj, Sir Gerald Fitzmaurice, zahrnout do návrhu Úmluvy teoretický základ diplomatických výsad a imunit. Ostatní členové Komise však nesouhlasili, neboť dle jejich názoru se zmíněné teorie pouze snažily vysvětlit pravidla a principy již existující a jejich význam byl omezený. Komise ve svém komentáři k navrhovaným článkům Úmluvy nakonec jen uvedla, že při řešení problémů, ke kterým praxe neposkytuje jasná stanoviska, se nechala vést především funkční teorií, přičemž brala v ohled i reprezentativní charakter vedoucího mise a mise samotné.²⁹

Funkční teorie tedy ve 20. století získala převahu. Teorie exteritoriality byla zcela opuštěna a teorie reprezentativní, podle znění komentáře, funguje jen podpůrně. Převahu funkční teorie potvrdila i preambule Vídeňské úmluvy: „...uvědomující se, že účelem takových výsad a imunit není prospěch jednotlivce, nýbrž zajištění účinného výkonu funkcí diplomatických misí představujících státy...“.

---

²⁷ BARKER, J. Craig. *The abuse of diplomatic privileges and immunities: A necessary evil?* Aldershot: Dartmouth, 1996, str. 47

²⁸ OGDON, Montell: *Juridical Bases of Diplomatic Immunity*. Washington, D.C.: John Byrne & Co., 1936, str. 175

²⁹ *Draft Articles on Diplomatic Intercourse and Immunities with Commentaries*. International Law Commission, str. 95 [cit. 2.6. 2011]. Dostupné z WWW:

<http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_1_1958.pdf>.

3. Obecně o Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích

Velký význam pro rozvoj diplomacie představoval vznik mezinárodního práva a vědy o něm. Jeho vznik byl odrazem potřeby poskytnout "stále složitějším vztahům mezi státy normativní rámec."³⁰ V 19. století se objevily první bilaterální smlouvy o diplomatických výsadách a imunitách mezi státy. První pokusy o kodifikaci diplomatických výsad a imunit v mezinárodním právu se váží k přelomu 19. a 20. století a činnosti Institutu pro mezinárodní právo.³¹ Významné kodifikační snahy proběhly na přelomu 20. a 30. let 20. století. Jejich výsledkem byla Havanská úmluva o diplomatických úřednících (1928), Havanská úmluva o azylu (1928) a v brzké době též tzv. Harvardský návrh (1932).³² Diplomatické právo se zcela přirozeně ocitlo mezi prvními tématy, kterými se v roce 1949 vzniklá Komise pro mezinárodní právo při svých kodifikačních snahách rozhodla zabývat.

Na výzkum Komise v oblasti diplomatických výsad a imunit navázala mezinárodní konference 81 států ve Vídni v roce 1961. Byla završena podpisem Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích. Za úspěchem konference stojí více faktorů. Díky tomu, že mezinárodní právo je založeno na obyčejích a hlavní funkce stálých velvyslanectví zůstávají již staletí stejné, se i diplomatické právo vyznačuje stálostí a neměnností. Míra poskytování diplomatických výsad a imunit však před přijetím Vídeňské úmluvy nebyla ve všech státech stejná. Velká Británie či USA poskytovaly výsady a imunity v mnohem širší míře než např. Itálie, Řecko či Sovětský svaz.³³ Ve snaze dosáhnout schválení Úmluvy se účastníci raději vyhýbali sporným tématům, a tak v Úmluvě nenalezneme ustanovení o diplomatickém azylu, právu kaple či bankovních účtech mise. Konference byla ukončena 14. dubna 1961 a 18. dubna 1961 Vídeňskou úmluvu podepsalo celkem 61 signatářů. V platnost Úmluva vstoupila na základě

---

³⁰ VESELÝ, Zdeněk: *Dějiny diplomacie*. Praha: Nakladatelství Oeconomica VŠE, FMV, SMS JM, 2008, str. 95

³¹ *Règlement sur les immunités diplomatique*. Institut de droit international [cit. 22.7. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.idi-iil.org/idiF/resolutionsF/1895_camb_01_fr.pdf>.

³² *Diplomatic Privileges and Immunities*. The American Journal of International Law, Vol. 26. (Supplement), 1932, str. 15

³³ FREY, Linda S.; FREY, Marsha L. *History of Diplomatic Immunity*. Columbus: Ohio State University Press, 1999, str. 456 a 489

článku 51 25. dubna 1964. V současné době - k 22. červenci 2011 - má Úmluva již 187 smluvních stran.³⁴

Jak již bylo naznačeno, Vídeňská úmluva především kodifikovala stávající pravidla, ale některá její ustanovení měla přelomový význam. Podle Denzy se jedná o 6 článků, které nejsou pouhou kodifikací, ale představují tzv. progresivní vývoj práva:

- 1) článek 22 o nedotknutelnosti místností mise - především fakt, že do nich nelze vstoupit ani pod záminkou nouze či při zneužití nedotknutelnosti samotnou misí;
- 2) článek 27 o svobodě spojení mise - Úmluva změnila předchozí obyčejové právo, které v širší míře než dnes připouštělo prohledání podezřelého diplomatického zavazadla;
- 3) článek 31 o výjimkách z imunity diplomatických zástupců z civilní jurisdikce;
- 4) článek 34 o výjimkách z obecného principu vynětí diplomatických zástupců z daňových povinností;
- 5) článek 37, který omezil civilní imunitu administrativního a technického personálu na činnost vykonávanou při plnění jejich povinností;
- 6) článek 38, který omezil výsady a imunity občanů přijímajícího státu a osob s trvalým pobytem v přijímajícím státě.³⁵

Z těchto článků se první dva zmíněné týkají prospěchu mise jako takové a jsou tedy podstatné pro tuto práci, ostatní se pak týkají prospěchu diplomatických zástupců jakožto jednotlivců.

3.1 Aplikace Vídeňské úmluvy

Ještě před rozбором jednotlivých výsad a imunit poskytovaných úřadu diplomatické mise považují za důležité zmínit, v jakých případech musí být ochrana úřadu diplomatické mise v míře odpovídající jednotlivým ustanovením poskytována, s čímž souvisejí články Vídeňské úmluvy o diskriminaci, reciprocitě a příznivějším zacházení.

---

³⁴ *Vienna Convention on Diplomatic Relations*. United Nations Treaty Collection, 2010 [cit. 22.7. 2011]. Dostupné z WWW: <http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=III-3&chapter=3&lang=en>.

³⁵ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str.4 - 7

Článek 47 o zákazu diskriminace³⁶ byl do úmluvy zahrnut, protože jinak by zvláštní odkazy na nediskriminaci v člancích 11 a 13 mohly vyvolat domněnku, že v jiném kontextu by diskriminace mohla být přípustná. Původně byly výjimky z pravidla nediskriminace využívány v široké míře, ale postupně začaly státy více využívat jiné možnosti nabízené úmluvou (dočasné stažení mise, omezení velikosti mise, deklarace za personu non grata), proto článek 47 klesá na významu.³⁷

Např. Velká Británie si v Zákoně o diplomatických výsadách (Diplomatic Privileges Act) z roku 1964 vyhradila právo odejmout nařízením výsady a imunity diplomatické misi v Londýně „pokud se jejímu veličenstvu jeví, že výsady a imunity udělené misi jejího veličenstva na území jiného státu či osobám spojeným s tou misí, jsou menší než ty přiznané tímto zákonem misi onoho státu či osobám s ní spojeným.“ Toto právo může být využito, ať je nepříznivé zacházení důsledkem porušení Úmluvy, restriktivní aplikace úmluvy či důsledkem výhrad k Úmluvě. Kanadské právo obsahuje podobné ustanovení. Rovněž tak právní úprava v Nizozemí a Belgii, ale ve všech případech není tato možnost často využívána. Oproti tomu poskytování příznivějšího zacházení je poměrně běžné – vždy na základě zvyklostí či dohody, nejčastěji v oblasti daňových a celních výsad.³⁸

Výhrady přijaté jednotlivými státy k Úmluvě se týkají většinou ustanovení o diplomatickém zavazadle či výsad a imunit administrativního a technického personálu, ale jsou jen malého významu a často nejsou vůbec aplikovány. Velký význam pro praxi má však poslední odstavec preambule k Vídeňské úmluvě o tom, že mezinárodní obyčejové právo reguluje otázky Úmluvou výslovně neupravené. Někteří považovali zahrnutí tohoto ustanovení i jen do preambule za nadbytečné, ale zvítězila snaha zdůraznit fakt, že cílem Úmluvy nebylo potlačit rozvoj diplomatického práva.³⁹

---

³⁶ 1. Při použití ustanovení této Úmluvy nebude přijímající stát činit rozdíl mezi jednotlivými státy.

2. Za diskriminace se však nepovažuje:

a) jestliže přijímající stát aplikuje některé z ustanovení této Úmluvy omezeně v důsledku omezené aplikace tohoto ustanovení vůči jeho misi ve vysílajícím státě;
b) jestliže na základě zvyklostí nebo dohody si státy vzájemně poskytují příznivější zacházení než je požadováno ustanoveními této Úmluvy.

³⁷ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 497 - 498

³⁸ Tamtéž, str. 499 - 500

³⁹ Tamtéž, str. 13 - 15

Pod pojem mezinárodní právo obyčejové zahrnujeme „takové normy chování, které byly dosud zachovávané subjekty mezinárodního práva v jejich vzájemném styku obecně nebo partikulárně, v případě, že k této praxi přistoupí přesvědčení, že existuje právní povinnost k zachování předmětného pravidla (opinio iuris vel necessitatis).“⁴⁰ Od pouhé mezinárodní zdvořilosti se liší přesvědčením o právní nutnosti jednání, kterého se případ týká. Mezinárodní zdvořilost znamená dobrovolné, ze zdvořilosti provedené ústupky a tvoří tak jakýsi mezistupeň mezi pouhou zvyklostí a mezinárodním obyčejovým právem. Mezinárodní obyčejové právo je schopné „změnit“ mezinárodní smlouvu, a naopak, stane-li se obsah určité mezinárodní smlouvy obyčejovým právem, bude platit i pro státy, které smlouvu neratifikovaly, resp i v případech, ve kterých nebudou naplněny všechny předpoklady ve smlouvě předvídané.⁴¹

3.2 Povinnosti tranzitních států

Povinnosti týkající se zajišťování výsad a imunit úřadu mise Vídeňská Úmluva neukládá jen přijímajícímu státu, ale též vysílajícímu státu a dokonce i státům třetím – tranzitním. Podle článku 40, *projíždí-li diplomatický zástupce územím nebo je na území třetího státu, aby nastoupil nebo se vrátil na své místo, nebo vrací-li se do své země, třetí stát mu zajistí nedotknutelnost a ostatní imunity potřebné k zajištění jeho průjezdu nebo návratu.*⁴² *Úřední korespondenci a jiným úředním sdělením, procházejícím jejich územím poskytnou stejnou volnost a ochranu, jaká je jim poskytována přijímajícím státem.* Podobnou ochranu jsou tranzitní státy povinny poskytnout i diplomatickým kurýrům a diplomatické poště.

3.3 Povinnosti vysílajícího státu

Podle článku 41 *musí všechny osoby požívající výsad a imunit dbát zákonů a předpisů přijímajícího státu. Jsou rovněž povinny nevměšovat se do vnitřních záležitostí*

---

⁴⁰ SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz: *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: ASPI, 2006, str. 94

⁴¹ Tamtéž, str. 94 a 110

⁴² Totéž platí pro členy jeho rodiny požívající výsad a imunit, kteří doprovázejí diplomatického zástupce nebo cestují odděleně za ním anebo se vrací do své země. Třetí státy nebudou bránit členům administrativního a technického nebo služebního personálu mise a členům jejich rodin v průjezdu svým územím.

tohoto státu. Všechna úřední jednání s přijímajícím státem, jimiž je mise pověřena státem vysílajícím, budou vedena s ministerstvem zahraničních věcí přijímajícího státu nebo jiným ministerstvem, o kterém může být dohoda, anebo jejich prostřednictvím. Místností mise nesmí být používáno způsobem neslučitelným s funkcemi mise, jak jsou stanoveny touto Úmluvou nebo jinými pravidly obecného mezinárodního práva anebo zvláštními dohodami⁴³ platnými mezi státem vysílajícím a přijímajícím.

Povinnost respektovat zákony a předpisy přijímajícího státu tvoří rub oprávnění diplomatické mise a jejích zástupců k výsadám a imunitám. Kdyby platila absolutní imunita suverenního státu vůči jednání uskutečněnému v jurisdikci jiného suverenního státu, bylo by možné namítat, že oficiální jednání diplomatických zástupců nevytváří práva a povinnosti uvnitř přijímajícího státu, což je v dnešní době komerčních aktivit vyloučeno. Některé aktivity nemohou být chráněny imunitou z jurisdikce a místní soudy jsou oprávněny se jimi zabývat, ač pak mohou dojít k názoru, že spor zahrnující cizí stát je vhodnější řešit diplomatickým jednáním či u mezinárodního orgánu.⁴⁴

Komise pro mezinárodní právo ve svých debatách rozlišovala povinnost vysílajícího státu nezasahovat do vnitřních záležitostí přijímajícího státu (zde panovala shoda, že se jedná o pravidlo mezinárodního práva) a povinnost jednotlivých diplomatických zástupců nevměšovat se ve svých osobních aktivitách do těchto záležitostí.⁴⁵ Havanská úmluva stanovila pouze druhou povinnost a na této formulaci byl založen i návrh Komise pro mezinárodní právo. Např. během pádu režimu Čaučeska v Rumunsku se v roce 1989 někteří britští diplomaté zapojili do pochodu studentů a pracovníků a následného obsazení národního televizního studia, což tehdejší britský velvyslanec odsoudil jako nepřijatelné. Některé státy však mohou považovat za nepřijatelné zasahování do vnitřních záležitostí i jednání, které je v očích vysílajícího státu pouhou podporou svobody a demokracie. Spolu se stále větším důrazem na

---

⁴³ Odkaz na jiná pravidla a zvláštní dohody má poskytovat ujištění, že tento článek nic nemění na právu vysílajícího státu poskytnout diplomatický azyl za okolností, za kterých je povolen obyčejovým mezinárodním právem či bilaterální či mezinárodní dohodou.

⁴⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 461 - 462

⁴⁵ Zda jde o jednání státu či diplomatického zástupce lze rozlišit podle toho, zda diplomat v konkrétním případě jedná na základě instrukcí vysílajícího státu.

dodržování lidských práv v moderních mezinárodních vztazích jsou právě tyto konflikty častější.⁴⁶

Povinnost neužívat místnosti mise způsobem neslučitelným s funkcemi mise je do určité míry jen aspektem povinnosti respektovat zákony a předpisy přijímajícího státu. Stejně jako osobní imunita z jurisdikce neznamena vyloučení z působnosti místních předpisů, nedotknutelnost místností mise neznamena vyloučení z místních předpisů, co se jedná v nich se odehrávajících tčce. Samozřejmě nelze využívat místnosti mise k plánování odstranění či destabilizace vlády či politického systému přijímajícího státu. Zakázány jsou i jinak běžné činnosti, jako např. provozování restaurace či obchodní a jiné aktivity provozované za účelem získání finančního prospěchu (prodávání letenek, zpoplatnění jazykových kurzů pro veřejnost, provozování výuky či hostelů) v prostorách mise, které by znamenaly zneužití speciálního postavení těchto prostor.⁴⁷ USA Oběžnou notou z 15.5. 2002 vedoucím misí zakázaly zpoplatněné použití prostor misí ke svatebním hostinám a dalším soukromým událostem. Místnosti mise však mohou být používány při společenských událostech s neziskovými účely, pokud platby za ně vybírané budou omezeny jen na náklady misí skutečně vzniklé, neboť takové použití je „praxí zavedené a podporuje přátelské vztahy mezi státy.“⁴⁸

Stejně jako je diplomatická mise oprávněna trvat na tom, že veškeré zprávy pro ni od orgánů přijímajícího státu jí mají být postoupeny prostřednictvím ministerstva zahraničních věcí, ministerstvo je na oplátku oprávněno se považovat za výhradní komunikační kanál, přes který diplomatická mise zasílá zprávy určené pro vládu. Toto univerzální pravidlo je široce zavedeno praxí; ministerstvo je nejkompetentnějším orgánem k poskytování rad a informací. V současné době je však stále častější přímý kontakt diplomatických misí – na základě ustálené praxe či dohody pro konkrétní případ. Již během debat Komise pro mezinárodní právo zaznělo, že zvláštní attaché (vojenští, kulturní, ekonomičtí) jsou oprávněni jednat přímo s odpovídajícími ministerstvy v přijímajícím státu.⁴⁹ Rozšíření této zvyklosti na širší kategorie diplomatického personálu odráží technizaci povahy mezinárodních vztahů v současné

---

⁴⁶ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 465 - 466

⁴⁷ Tamtéž, str. 471

⁴⁸ *Oběžná nota ohledně užívání místností mise*. U.S. Department of State, 2002 [cit. 17.4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.state.gov/documents/organization/124947.pdf>>.

⁴⁹ *Yearbook of the International Law Commission 1957*, Vol. I, str. 51, 143-150

době a tendenci vést komunikaci méně formální a efektivnější cestou. Ministerstva zahraničních věcí však i nadále očekávají, že budou informovány alespoň o povaze komunikace.⁵⁰

3.4 Povinnost součinnosti přijímajícího státu

Již v dobách před Vídeňskou úmluvou bylo obvyklou praxí, aby vláda přijímajícího státu na požádání poskytovala administrativní podporu misím (pomoc v záležitostech zajištění vhodného ubytování pro členy mise atd.). Nicméně poskytnutí pomoci bylo považováno spíše za projev zdvořilosti než za povinnost vyplývající z mezinárodního obyčejového práva.

Do Vídeňské úmluvy však byl zahrnut článek 25, který stanoví, že: „*Přijímající stát všemožně usnadní výkon funkcí mise.*“ Původně měl být určen jako úvodní ustanovení k úpravě svobody komunikace, Komise pro mezinárodní právo však usoudila, že bude vhodnější ho vyčlenit jako zvláštní článek.⁵¹ Americká vláda ve svých připomínkách požadovala upřesnění významu pojmu „všemožně usnadnit“, ale zvláštní zpravodaj poskytl pouze demonstrativní výčet případů, ve kterých lze pomoc očekávat. Komise ve svém komentáři k návrhu článků z roku 1958 pouze prohlásila, že se předpokládá, že žádost o pomoc bude „v rozumných hranicích“.⁵²

Obsahem povinnosti stanovené v článku 25 Vídeňské úmluvy se zabýval německý Spolkový správní soud v roce 1971. Zkoumal otázku, zda článek 25 Úmluvy či mezinárodní právo obyčejové obsahují povinnost poskytovat zvláštní parkovací výsady diplomatickým misím a jejich personálu. Dospěl k názoru, že poskytnutí těchto výsad je jen záležitostí zdvořilosti a nikoli pravidlem mezinárodního obyčejového práva. O povinnosti stanovené v článku 25 prohlásil, že „se nejedná o blanketní normu požadující, aby přijímající stát učinil veškerá opatření, která považuje za vhodná; jen žádá, aby poskytl diplomatické misi všechny možnosti, které jsou dovolené v rámci jeho právního systému.“⁵³ Článek 25 tedy neopravňuje misi k žádné výsadě, která není

---

⁵⁰ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 469

⁵¹ *Yearbook of the International Law Commission 1957*, Vol. I, str. 74 - 75

⁵² *Yearbook of the International Law Commission 1958*, Vol. II, str. 96

⁵³ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 201

jinak zaručena mezinárodním právem či vnitrostátním právem přijímajícího státu, a státy se ho většinou dovolávají až v případě, že chtějí propůjčit dodatečnou váhu svému nároku založenému na jiném ustanovení Vídeňské úmluvy.

3.5 Časová a územní působnost výsad a imunit

Ačkoli ve Vídeňské úmluvě existují ustanovení o určení okamžiku, kdy počínají a končí diplomatické výsady a imunity jednotlivých členů diplomatické mise, podobná ustanovení pro výsady a imunity úřadu mise jako celku chybějí.

Praxe států a názory nauky byly před vznikem Vídeňské úmluvy i ohledně diplomatických výsad a imunit jednotlivců nejednotné. Někteří autoři prosazovali za okamžik vzniku výsad a imunit udělení agrémentu vedoucímu mise či obdržení notifikace o jmenování přijímacím státem v případě ostatních členů mise. Jiní tvrdili, že v případě vedoucího mise začíná oprávnění po formálním předložení pověřovací listiny. Třetí skupina (do které patří např. Vattel a které odpovídá i Rezoluce 1929 Institutu mezinárodního práva a Havanská úmluva o diplomatických úřednících 1928) podporovala třetí názor – že výsady a imunity začínají, jakmile diplomat vstoupí na území přijímajícího státu a zde své jmenování oznámí.⁵⁴ Právě na tomto názoru je založen článek 39 Úmluvy: *Každá osoba, která má nárok na výsady a imunity, bude jich požívat, jakmile vstoupí na území přijímajícího státu, aby nastoupila své místo, anebo, je-li už na jeho území, jakmile její jmenování bude notifikováno ministerstvu zahraničních věcí nebo jinému ministerstvu, o kterém může být dohoda.*

V případech, kdy byl přijímající stát předem uvědoměn o jmenování (vždy u vedoucího mise), výsady budou přiznávány od příjezdu a problém nevzniká. Přijímající stát neposkytuje souhlas se jmenováním, ale může odmítnout osobu ještě před vstupem do země jako nepřijatelnou či ji prohlásit za personu non grata. Chybí-li notifikace učiněná předem, úřady přijímajícího státu nemusí splnit svou povinnost udělit imunitu z prohlídky zavazadel či jiné celní výsady při příjezdu člena diplomatické mise. Některé státy tak mohou učinit pouze na základě diplomatického pasu, ale pas není důkazem jmenování do přijímajícího státu.⁵⁵

---

⁵⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 427

⁵⁵ Tamtéž, str. 427

Co se nedotknutelnosti místností mise týče, v Harvardském návrhu bylo oprávnění k nedotknutelnosti podmíněno vyrozuměním úřadů přijímajícího státu o započetí užívání místností diplomatickou misí či členem mise.⁵⁶ Nicméně názory členů Komise pro mezinárodní právo ohledně této otázky nebyly jednotné a Komise se raději rozhodla zdržet se úpravy této záležitosti.⁵⁷ Ani v mezinárodním právu obyčejovém neexistuje pro vysílající státy povinnost činit přijímajícím státům notifikaci o tom, že místnosti budou používány k účelům mise. Avšak přijímající státy mohou tuto povinnost zakotvit ve svém národním právu, či dokonce podmínit získání statusu místností mise svým souhlasem. Mohou také stanovit, že diplomatická zastoupení musejí být umístěna ve vymezených diplomatických čtvrtích.⁵⁸ Britský Zákon o diplomatických a konzulárních místnostech (Diplomatic and Consular Premises Act) z roku 1987 např. stanovuje misím v Londýně povinnost získat od ministra zahraničních věcí výslovný souhlas předtím, než jimi získané prostory budou moci být považovány za místnosti mise. Souhlas může být za určitých okolností vzat zpět a po přiměřené době pak místnosti ztratí svou výsadu nedotknutelnosti. Při udílení, resp. odebrání souhlasu smí ministr zahraničních věcí brát v úvahu územní plánování, veřejnou bezpečnost a národní obranu.⁵⁹ Ustanovení tohoto zákona byla využita např. po přerušení diplomatických styků Velké Británie s Kambodžou po Pol Potově převratu. Poté, co se do bývalých prostor kambodžské mise v Londýně nastěhovali squateři, britský ministr zahraničních věcí nedotknutelnost těchto prostor zrušil.⁶⁰

O ukončení výsad a imunit stanoví článek 39 toto: *Když skončí funkce osoby požívající výsad a imunit, skončí tyto výsady a imunity obvykle v okamžiku, kdy tato osoba opustí zemi, anebo po uplynutí rozumné doby, ve které tak má učinit, avšak potvrzují až do této doby i v případě ozbrojeného konfliktu. Imunita však trvá, pokud jde o činy, které tato osoba podnikla při výkonu svých funkcí jakožto člen mise.* Podobná pravidla platí i pro ukončení nedotknutelnosti výsad a imunit úřadu mise.

---

⁵⁶ *Diplomatic Privileges and Immunities*. The American Journal of International Law, Vol. 26 (Supplement), 1932, str. 19

⁵⁷ *Yearbook of the International Law Commission 1957*, Vol. I, str. 52 - 53

⁵⁸ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 177 - 178

⁵⁹ *Diplomatic and Consular Premises Act 1987*. Office of Public Sector Information, 2009 [cit. 22.7.2011]. Dostupné z WWW: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1987/pdf/ukpga_19870046_en.pdf>.

⁶⁰ SHAW, Malcolm N.: *International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997, str. 527 - 528

Oznámí-li vysílající stát přijímajícímu státu datum, ke kterému místnosti přestanou být využívány k diplomatickým účelům, prostory mise přestanou požívat nedotknutelnosti od tohoto dne. V případě absence oznámení budou místnosti nedotknuté, dokud budou používány k diplomatickým účelům. Způsob používání místností mise však přijímající stát nemůže ověřit, aniž by riskoval zasahování do nedotknutelnosti, a proto výsada nedotknutelnosti zanikne, až když jsou k dispozici důkazy prokazující, že místnosti již nejsou využívány k diplomatickým účelům a jsou opuštěny.⁶¹ I poté je však podle článku 45 písm. a) Vídeňské úmluvy přijímající stát povinen „respektovat a chránit místnosti mise, spolu s jejím majetkem a archivy“.

---

⁶¹ D'ASPREMONT, Jean. *Premises of Diplomatic Missions*. The Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford University Press, 2009 [cit. 22.2.2010]. Dostupné z WWW: <www.mpepil.com>.

4. Právo vlajky

Právo umisťovat vlajku a státní znak vysílajícího státu na budovách diplomatického zastoupení bylo zcela samozřejmým důsledkem dříve převažující teorie exteritoriality, a proto dlouho nebylo považováno za samostatnou výsadu.

Místní zvyklosti určující, při jakých příležitostech mohly být vlajky vyvěšovány, se v jednotlivých zemích lišily. Většinou se však jednalo o národní svátky⁶² vysílajícího či přijímajícího státu. Byla-li vlajka v souladu s místním obyčejem či na základě povolení přijímajícího státu vyvěšena, přijímající stát měl povinnost ji chránit. Symbolický charakter vlajky ji činil a činí atraktivním cílem demonstrantů. Když byla roku 1920 odstraněna a hanobena vlajka na francouzském velvyslanectví v Berlíně, uznala německá vláda svou povinnost k náhradě škody vzniklé z důvodu, že incidentu nezabránila. Příklad týkající se odstranění a hanobení vlajky patřící diplomatické misi se odehrál i v Praze roku 1968. Během protestů proti válce ve Vietnamu byla stržena vlajka z amerického velvyslanectví a vhozena do Vltavy. Ještě týž den se čeští studenti za jednání svých kolegů omluvili a dodali na americké velvyslanectví novou vlajku, USA nicméně učinily formální protest. Československá vláda pak vyjádřila USA svou omluvu.⁶³

Dnes je právo vlajky zakotveno jako samostatná výsada v článku 20 Vídeňské úmluvy: „*Mise a její šéf mají právo vyvěšovat vlajku a státní znak vysílajícího státu na místnostech mise, čítajíc v to residenci šéfa mise, a na jeho dopravních prostředcích*“. Rozměry vlajky jsou stanoveny mezinárodní etiketou, barva a jiné prvky vlajky musí přesně odpovídat popisu uvedenému v zákoně. Vlajka se vyvěšuje rychle a spouští pomalu, v případě smutku (smrt hlavy vysílajícího či přijímajícího státu i případy jiných neštěstí či tragédií) se vlajka vyvěšuje do půli žerdě, vlajka se však nesmí dotýkat země.⁶⁴

---

⁶² Satow o národních svátcích: Během národních svátků šéf mise přijímá gratulace od zástupců hostitelské vlády a vedoucích ostatních diplomatických misí akreditovaných v daném hlavním městě. Většinou k té příležitosti koná recepci – na ambasádě či ve svém obydlí. Očekává se, že všichni pozvaní vedoucí misí dorazí. Je-li jejich absence nevyhnutelná, zašlou vysvětlení s vyjádřením své lítosti a zajistí své zastoupení nejstarším členem mise podle principu seniority.

⁶³ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 125 a 126

⁶⁴ MOLOČKOV, Fedor Fedorovič: *Diplomatičeskij protokol i diplomatičeskaja praktika* v GROMYKO a kol.: *Dějiny diplomacie 1961-1979*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1984, str. 189 - 190

K porušení práva však může dojít i tehdy, budou-li vlajky vyvěšovány na místech jiných než k tomu určených. Pak je třeba rozlišit dvě možné situace: Je-li porušení práva způsobeno jednotlivcem, bude se za účelem jeho potrestání postupovat podle vnitrostátního práva přijímajícího státu. Došlo-li k porušení ze strany mise, může přijímající stát vznést vůči státu vysílajícímu protest.⁶⁵

Ustanovení článku 20 bylo do Vídeňské úmluvy začleněno na popud československé vlády, která jeho zařazení navrhla Komisi pro mezinárodní právo v roce 1957 ve svých připomínkách k jejímu návrhu.⁶⁶ Na konferenci se objevily námitky upozorňující na skutečnost, že navrhované ustanovení misím umožní vyvěšení vlajek nikoli jen během národních svátků a dalších zvláštních příležitostí, ale po celý rok.⁶⁷ Podle článku 41 Vídeňské úmluvy jsou však mise povinny respektovat předpisy přijímajícího státu, tedy i pravidla ohledně příležitostí, kdy mohou být vlajky a státní znaky vyvěšovány. Pod touto podmínkou již článek 20 plně odpovídá stavu mezinárodního obyčejového práva a většina delegátů nakonec prosadila původně navrhované znění tak, jak jej formuloval zpravodaj jako odpověď na československý požadavek.

Dosavadní zvyklosti obyčejového práva naopak podstatně překročilo ustanovení zavádějící právo používat vlajku a státní znak na dopravních prostředcích vedoucího mise. Na Vídeňské konferenci bylo zdůrazněno, že dopravní prostředky zahrnují soukromé lodě, letadla a motorová vozidla, ale nevztahují se na prostředky hromadné přepravy používané vedoucími mise. Jak vyplývá z doslovného znění článku, právo se vztahuje jen na dopravní prostředky vedoucího mise, a to jen v případě, že jím sám cestuje - dopravní prostředky samotné zvláštního postavení nepoživají. Snadná identifikace vozidla vedoucího mise však nemusí být vždy výhodou – možné útoky na diplomatická vozidla představují v současné době vážné nebezpečí. Proto je obvyklé, že vedoucí mise vlajku vyvěšuje jen v případech, kdy činí oficiální návštěvu. Podobnému

---

⁶⁵ MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, str. 218

⁶⁶ *Summary of observations received from Governments and conclusions of the Special Rapporteur, Mr. A. Emil F. Sandström, A/CN 4/116*, str. 33

⁶⁷ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 126

účelu dnes slouží i vydávání zvláštních registračních značek, aniž by na sebe vozidlo na první pohled upozorňovalo.⁶⁸

Význam práva vlajky je spíše symbolický, nikoliv však nepodstatný. Svědčí o něm např. snahy Organizace pro osvobození Palestiny umístit vlajku nad svou diplomatickou misí ve Washingtonu. K tomu nakonec došlo v lednu letošního roku, kdy byla vlajka při slovnostním ceremoniálu vztyčena. Povolení USA tak učinit bylo interpretováno jako podstatný pokrok v ochotě uznat samostatnost palestinského státu.⁶⁹

---

⁶⁸ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 126 - 127

⁶⁹ *Palestinians raise flag at Washington diplomatic mission*. The Jerusalem Post [online]. 18.1. 2011 [cit. 20.7. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.jpost.com/International/Article.aspx?id=204222>>.

5. Nedotknutelnost místností diplomatické mise

„*Nedotknutelnost*“ je v mezinárodním právu veřejném chápána jako zvláštní „status udělený místnostem mise, osobám a majetku fyzicky přítomným na území suverenního státu, které nepodléhají jeho jurisdikci obvyklým způsobem“.⁷⁰ Tato kapitola se bude týkat nedotknutelnosti místností diplomatické mise, a proto je třeba nejprve ještě vymezit, co lze pod pojmem „místnosti mise“ *chápat*. Podle článku 1 Vídeňské úmluvy to jsou „*budovy nebo části budov a pozemky k nim přilehlé, bez ohledu na vlastnictví, jsou-li používány pro účely mise, včetně rezidence šéfa mise*“. Tento článek se nevztahuje na soukromá obydlí ostatních členů personálu mise, která jsou však oprávněna k nedotknutelnosti podle článku 30 Úmluvy. Ochrana se místnostem mise poskytuje jak v případě, že jsou vlastněny, tak i v případě, že jsou pouze pronajímány.⁷¹ Z návrhu článků Komise pro mezinárodní právo lze vyvodit, že se zásada nedotknutelnosti místností mise vztahuje na „*veškerá příslušenství nemovitostí, včetně zahrad či parkoviště*“.⁷²

Nedotknutelnost místností mise je ve Vídeňské úmluvě upravena v článku 22:

„*1. Místnosti mise jsou nedotknutelné. Orgány přijímajícího státu do nich nesmí vstoupit, leda se svolením šéfa mise.*

2. Přijímající stát má zvláštní povinnost učinit všechna vhodná opatření k ochraně místností mise před jakýmkoliv vniknutím nebo poškozením a k zabránění jakémukoliv rušení klidu mise nebo újmě na její důstojnosti.

3. Místnosti mise, jejich zařízení a jiný majetek v nich i dopravní prostředky mise nemohou být předmětem prohlídky, rekvizice, zabavení nebo exekuce.“

Odstavce 1 a 3 představují ve vztahu k místnostem mise povinnost typu *pati* - zdržet se určitého jednání, zatímco odstavec 2 povinnost typu *facere* - zajistit ochranu. V podstatě musí přijímající stát chránit nedotknutelnost místností mise před případným porušením ze strany jiných osob, ale i vlastních orgánů.

---

⁷⁰ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 135

⁷¹ Tamtéž, str. 20 - 21

⁷² *Draft Articles on Diplomatic Intercourse and Immunities with Commentaries*. International Law Commission, str. 95 [cit. 2.6. 2011]. Dostupné z WWW: <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_1_1958.pdf>.

5.1 Ochrana místností mise před neoprávněným vniknutím

Povinnost chránit místnosti mise před neoprávněným vniknutím je přijímající stát oprávněn plnit různými způsoby. Může uzákonit trestní stíhání osob, které se dopustí trestných činů proti diplomatickým misím na jeho území, smí nařídít policejní hlídky v bezprostřední blízkosti mise, vyhostit určité osoby či jim odmítnout vstup do země.⁷³ Přijímající stát je povinen ochranu poskytovat v rozsahu odpovídajícím stupni ohrožení konkrétní mise. Není např. povinen umístit trvalé policejní hlídky před každou budovou mise, ale musí tak učinit u budov, u kterých se vyskytuje reálná hrozba útoku. Velmi častým opatřením bývá umístění preventivních bezpečnostních kamer u vchodů do prostor mise.⁷⁴

Úřady přijímajícího státu (obvykle policie) jsou povinny zabránit nedovolenému vniknutí do prostor mise a na žádost vedoucího mise vetřelce vykázat. Jak ale může policie osobu vykázat, aniž by vstoupila do prostor diplomatické mise, což je v případě absence žádosti ze strany mise nezákonné? Přijímající stát se dostává do složité situace, kdy musí zvážit, zda dát přednost povinnosti zasáhnout k ochraně mise či povinnosti respektovat zákaz vstupu do místností mise. Dojde-li ke konfliktu povinností, závisí postup na konkrétních okolnostech. Nejjednodušší situace nastane v případě, je-li ke vstupu do místností mise dán souhlas vedoucího mise. Tak tomu bylo např. v roce 1963, kdy washingtonská policie na písemnou žádost íránského velvyslance vstoupila do prostor íránské mise a vykázala odtamtud 14 íránských studentů (ti do prostor mise vstoupili, aby předali svou petici a následně odmítali odejít).⁷⁵

Bez souhlasu vedoucího mise může být řešení složitější. Tak tomu bylo např. v roce 1996, kdy guerily z peruánského revolučního hnutí Tupac Amaru obsadily rezidenci japonského velvyslance v Limě a zajali 480 rukojmí.⁷⁶ Po čtyřech měsících bylo obsazení ukončeno utajenou akcí vojenských jednotek peruánské vlády. Peruánský

---

⁷³ MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, str. 187

⁷⁴ D'ASPREMONT, Jean. *Premises of Diplomatic Missions*. The Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford University Press, 2009 [cit. 22.2.2010]. Dostupné z WWW: <www.mpepil.com>.

⁷⁵ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 161 a 162

⁷⁶ Požadovaly propuštění uvězněných členů hnutí, vyhnání cizích investorů ze země, poskytnutí peněz a umožnění bezpečného odchodu do džungle.

prezident poté japonskému předsedovi vlády vyjádřil omluvu, že mu zásah nebylo z důvodu mimořádné situace možné oznámit předem. Japonský předseda vlády vyslovil pochopení a vděk za úspěšné ukončení protiprávního stavu. Následovalo obvinění peruánských policejních úředníků ze zanedbání povinnosti, neboť připustili, aby došlo k obsazení rezidence. Naopak japonská vláda přijala rezignaci svého velvyslance kvůli tomu, že nebyl schopen útok předvídat.⁷⁷

V roce 2005 rozhodoval Mezinárodní soudní dvůr o žalobě vznesené Ugandou vůči Demokratické republice Kongo poté, co konžští ozbrojenci obsadili místnosti ugandské mise v Kinshase. Jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení závazků vyplývajících pro Demokratickou republiku Kongo z Vídeňské úmluvy tím, že konžský stát vniknutí nezabránil.⁷⁸

Ke zcela výjimečnému porušení povinností přijímajícího státu vyplývajících z článku 22 Vídeňské úmluvy došlo v souvislosti s obsazením amerického velvyslanectví v Teheránu v roce 1979. Během demonstrací po pádu vlády šáha Rezy Pahlavího bylo 4.11. 1979 velvyslanectví USA obsazeno skupinou několika set ozbrojených osob. Íránské úřady nevyvinuly žádnou snahu převzetí ambasády zabránit, a to i přes opakované telefonáty žádající pomoc z místností mise. Diplomatický a konzulární personál i ostatní osoby přítomné v místnostech mise byly zajaty a drženy v prostorách mise jako rukojmí. Následující den (5.11.1979) byly napadeny rovněž americké konzuláty v Tabrizu a Shirazu, ale personál již stihl být evakuován. Z původně zadržovaných 66 osob jich bylo do konce listopadu 13 propuštěno; vážně nemocný americký vicekonzul pak v červnu 1980.⁷⁹ 29.11. 1979 se USA obrátily na Mezinárodní soudní dvůr se žalobou tvrdící porušení Vídeňských úmluv o konzulárních i diplomatických stycích. Mezinárodní soudní dvůr vydal 15.12. 1979 předběžné opatření a 24.5. 1980 následovalo vydání závěrečného rozhodnutí. Ještě před jeho vydáním se USA pokusily osvobodit rukojmí zásahem svých vojenských jednotek, ale akce se

---

⁷⁷ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 163

⁷⁸ Rozhodnutí v případě *Armed Activities on the Territory of the Congo* z 19.12. 2005, I.C.J.Reports 2005

⁷⁹ BUFFARD, Isabelle; WITTICH, Stephan: *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran Case (United States of America v Iran)*. The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Oxford University Press, 2007 [cit. 22.2.2010]. Dostupné z WWW: <www.mpepil.com>.

nezdařila. K osvobození rukojmích došlo až 20.1. 1981 na základě Deklarace alžírské vlády, se kterou vyjádřily souhlas Írán i USA.⁸⁰

Během doby obsazení, trvající déle než rok, neprojevíly íránské úřady žádné snahy o zajištění propuštění rukojmí. Podle rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora „íránská vláda naprosto selhala v ochraně místností, personálu a archivů mise USA a v povinnosti učinit kroky, které by útoku zabránily či ho zastavily, ještě než byl dokonán“.⁸¹ Další fáze však představovala ještě závažnější porušení mezinárodního práva, neboť íránské orgány svou nečinností předchozí útok v podstatě schválily a rozhodly tak o jeho pokračování.⁸²

5.1.1 Nedotknutelnost místností mise ve stavu nouze

Otázka, zda nedotknutelnost místností mise nesmí být porušena ani v případě mimořádné události, patřila při přípravách Vídeňské úmluvy k těm nejspornějším. Harvardský návrh neobsahoval žádnou výslovnou výjimku z nedotknutelnosti, ale podle komentáře k němu by: „v případě požáru nebo hrozby bezprostředního nebezpečí, že zde bude spáchán násilný čin, bylo absurdní čekat na souhlas vedoucího mise se vstupem do prostor mise. Jako vůle Boží a vyšší moc jsou tyto nutně již zahrnuty jako výjimky z požadavku předchozího svolení ke vstupu. To, zda okolnosti jsou dostatečně výjimečné, aby ospravedlnily nedodržení pravidla, je záležitostí pro diplomatická jednání.“⁸³ Případy z praxe z doby před uzavřením Vídeňské úmluvy však ve prospěch stanovení výslovných výjimek z nedotknutelnosti místností mise příliš nesvědčily. Naopak z nich bylo patrné, že vedoucí misí se pokusí využít nejprve jiná myslitelná řešení, než se odhodlají požádat o pomoc. Vyskytovalo se odmítání pomoci i v případech požáru či výskytu žluté zimnice v místnostech mise.⁸⁴

---

⁸⁰ BUFFARD, Isabelle; WITTICH, Stephan: *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran Case (United States of America v Iran)*. The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Oxford University Press, 2007 [cit. 22.2.2010]. Dostupné z WWW: <www.mpepil.com>.

⁸¹ Rozhodnutí v případě *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran* z 24.5.1980, I.C.J.Reports 1980

⁸² Tamtéž.

⁸³ *Diplomatic Privileges and Immunities*. The American Journal of International Law, Vol. 26 (Supplement), 1932, str. 52 a 53

⁸⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 145

Zpravodaj Komise pro mezinárodní právo původně navrhoval poskytnout úřadům přijímajícího státu právo vstoupit do místností mise „v extrémním stavu nouze, za účelem eliminovat vážné a bezprostředně hrozící nebezpečí ohrožující lidský život, veřejnou bezpečnost či majetek, nebo za účelem zajištění bezpečnosti státu“ – pokud možno s povolením ministerstva zahraničních věcí.⁸⁵ Převážily však obavy, že by možnosti vniknutí do místností mise zneprátelené státy zneužívaly pod záminkou ochrany bezpečnosti státu. Z toho důvodu Komise odmítla i návrh, aby byl vedoucí mise povinen povolit vstup úřadů přijímajícího státu za účelem provádění veřejných prací.⁸⁶ I na Vídeňské konferenci se většina delegací obávala posuzování „výjimečnosti okolností“ přijímajícím státem a vyslovila varování, že právě v dobách nouze je často důležité, aby nedotknutelnost místností mise zůstala zachována.⁸⁷

V roce 1984 došlo k vážnému incidentu poté, kdy následkem střelby z místností libyjské mise v Londýně zemřela policistka Yvonne Fletcherová. Libyjská mise odmítla poskytnout souhlas ke vstupu do svých prostor za účelem pátrání po zbrani a podezřelém. Britská vláda sice uznala právo na nedotknutelnost libyjské mise, ale vzhledem k neposkytování součinnosti při vyšetřování později přerušila s Libyí diplomatické styky. Výbor Dolní sněmovny pro zahraniční záležitosti (House of Commons Foreign Affairs Committee) se zabýval otázkou, zda může být nedotknutelnost prolomena z důvodu hrubého porušování Vídeňské úmluvy vysílajícím státem, a dospěl k názoru, že z Vídeňské úmluvy, přípravných prací k ní a judikatury vyplývá, že nikoli. Způsobem potrestání je zde právě přerušení diplomatických styků.⁸⁸

V praxi nalezneme jen velmi málo případů, kdy vysílající stát v důsledku vážné hrozby pro národní bezpečnost či hrubého porušení diplomatických výsad a imunit schválil vstup do svých místností mise. V roce 1973 oznámilo pákistánské ministerstvo zahraničních věcí iráckému velvyslanci, že má důkazy o tom, že jsou do Pákistánu pod diplomatickou imunitou pašovány zbraně a skladovány na jeho velvyslanectví

---

⁸⁵ *Rapport presente par Mr. A.E.F. Sandström, rapporteur special*, 1955, A/CN 4/91, str. 11

⁸⁶ MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, str. 190

⁸⁷ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 145

⁸⁸ *The Abuse of Diplomatic Immunities and Privileges*. House of Commons Foreign Affairs Committee. Southampton University, 1985, str. xxix a xxx

v Islámábádu. Pákistánská policie do prostor mise vnikla i přes fakt, že velvyslanec odmítl dát souhlas k provedení prohlídky, a našla tam dodávky zbraní v přepravních klecích. Pákistánská vláda vyjádřila vůči irácké vládě ostrý protest, odvolala vlastního velvyslance v Iráku a iráckého velvyslance v Pákistánu prohlásila za personu non grata. Jiný případ se odehrál v roce 1989, kdy americké vojenské jednotky během intervence v Panamě prohledaly rezidenci nikaraguyského velvyslance. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN, která zymýšlela tuto prohlídku prohlásit za případ porušení diplomatického práva, byla Spojenými státy americkými vetována. Nikaragua zareagovala odvoláním většiny amerických diplomatů. Americké jednotky se nicméně neodvážily vstoupit do prostor vatikánské mise, kde se skrýval generál Noriega.⁸⁹

Vídeňská úmluva tedy žádné výjimky z nedotknutelnosti místností mise nestanoví a praxe hovoří pro to, že nemohou ani vyplývat implicitně. Orgány přijímajícího státu nejsou oprávněny vstupovat do místností mise při pouhém podezření ze zneužívání místností mise k jiným účelům či z poskytování diplomatického azylu. V případě výjimečné situace se musí nejprve pokusit zajistit souhlas vedoucího mise (případně souhlas nejstaršího diplomata či vlády přijímajícího státu) se vstupem. Není-li vstup vnímán jako výjimečnými okolnostmi odůvodnitelný a přesto uskutečněn, vysílající stát to bude většinou vnímat jako porušení mezinárodního práva a může dojít až k přerušování vzájemných diplomatických styků. Je-li však vstup zjevně odůvodnitelný, např. dojde k napadení velvyslanectví, převáží povinnost přijímajícího státu k ochraně diplomatické mise.

5.1.2 Nedotknutelnost místností mise v jiných zvláštních případech

Respektování nedotknutelnosti místností mise s sebou nese zvláštnosti v oblasti procesního práva – doručování soudních písemností ani výkon rozhodnutí se nemůže odehrávat v místnostech mise. Žalobu v případě soudního řízení je třeba předat diplomatickou cestou.

Ačkoli se Komise ve svém komentáři k návrhu z roku 1958 vyjádřila, že „nic nebrání doručování poštou, pokud to může být takto provedeno“,⁹⁰ tento způsob

---

⁸⁹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 149

⁹⁰ *Report of the International Law Commission covering the work of its Tenth Session, 28 April - 4 July 1958, A/CN.4/117*, str. 95

komunikace není v současné době příliš uznáván. Např. soud v Kolíně nad Rýnem prohlásil doručování soudních písemností sovětskému velvyslanci ve Spolkové republice Německo během řízení ohledně kontaminace po nehodě jaderné elektrárny v Černobyli poštou za nepřipustné. V Belgii platí pravidlo, že se dokumenty doručují ministerstvu zahraničních věcí příslušného státu spolu s kopií informací pro jejich zastoupení v Bruselu.⁹¹

Poměrně jednotně je nedotknutelnost místností mise dodržována i v případech vymáhání práva. Když v roce 1985 zatkla jihoafrická policie v místnostech nizozemské mise holandského antropologa uprchnuvšího z vazby, hájila se tím, že o statutu prostor nevěděla. Antropolog byl nakonec propuštěn a Jihoafrická republika vyjádřila svou omluvu. Vážnější následek měl případ z roku 1976, kdy uruguayjská policie vnikla do venezuelského velvyslanectví za účelem zatčení tam se ukrývajícího uprchlíka. Venezuela přerušila vzájemné diplomatické styky.⁹²

5.2 Ochrana místností mise před poškozením

Další pozitivní povinnosti, kterou má přijímající stát vůči místnostem mise na svém území, je jejich ochrana před možným poškozením. Při nesplnění této povinnosti je plně odpovědný za škodu vzniklou v důsledku jeho opomenutí. Po poničení pákistánského velvyslanectví v Afghánistánu protestujícím davem v roce 2003 vyjádřil afghánský prezident Karzái okamžitou omluvu za to, že afghánské úřady nedokázaly útoku zabránit, a ujištění, že Pákistánu nahradí způsobenou škodu. Poté, co byla během vojenské operace NATO v roce 1999 poškozena budova čínské mise v Bělehradě, zaplatily USA čínské vládě náhradu škody ve výši 28 milionů USD.⁹³

Nedávný případ napadení a poškození budov diplomatických misí se odehrál 11.7. 2011 v Damašku, kde davy zastánců současného syrského režimu napadly velvyslanectví Francie a USA. V budově americké ambasády rozbily okna a vyvěsily syrskou vlajku. Napadena byla též blízká rezidence amerického velvyslance. Na francouzské ambasádě došlo rovněž k rozbití oken a poničení automobilu francouzského velvyslance. Ostraha ambasády se snažila ochránit budovy střelbou do

---

⁹¹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 153

⁹² Tamtéž, str. 147

⁹³ Tamtéž, str. 166 - 167

vzduchu a použitím slzného plynu vůči davu, zatímco syrské bezpečnostní síly zůstaly nečinné. USA vyjádřily názor, že Sýrie při ochraně americké ambasády v Damašku selhala a okamžitě podaly vůči jejímu jednání protest.⁹⁴

Povinností přijímajícího státu při zajišťování ochrany místnostem mise podle Vídeňské úmluvy je „*učinit všechna vhodná opatření*“. Vhodnost opatření záleží na konkrétním stupni ohrožení mise a na tom, zda byl o hrozbě přijímající stát uvědoměn. Existuje trend poskytování náhrady škody i v případech, ve kterých k porušení povinnosti při ochraně místností mise proti poškození nedošlo. Např. vláda Velké Británie dlouhou dobu platila plné náhrady jakýchkoli škod vzniklých na místnostech diplomatických misí, v roce 1973 např. uhradila škodu způsobenou explozí v blízkosti nigerijské ambasády, ačkoli bomba Irské republikánské armády nebyla proti nigerijské misi primárně zaměřena. V roce 1994 však britská vláda v nótě diplomatickým misím vymezila svůj nový přístup k náhradě škody v případě teroristických a jiných útoků. Stanovila, že se „*necítí být v každém případě zavázána zaplatit náhradu škody způsobené útokem na místnosti diplomatické mise, ačkoli ji může vyplácet ex gratia*“. Velká Británie rovněž misím doporučila uzavření komplexního pojištění zahrnujícího i škodu způsobenou teroristickými útoky. Např. Kanada náhradu škody poskytuje, „*není-li kryta pojištěním, je způsobena z politických důvodů a je jasné, že platba je poskytována na bázi reciprocity*.“⁹⁵

5.3 Ochrana před narušením klidu či znevážením důstojnosti mise

Narušit klid či důstojnost diplomatické mise jsou schopny především demonstrace před jejími prostorami. V současné době rostoucího významu svobody projevu a shromažďování se jedná o velmi často využívanou formu protestu proti zahraniční či vnitřní politice vysílajícího státu.

Ve Velké Británii se problematiky ochrany místností mise při demonstraci týkal již zmíněný případ střelby z prostor libyjské mise v Londýně v roce 1984. Demonstrace libyjských disidentů před budovou mise se konala navzdory žádosti Libye

---

⁹⁴ *Syrští provládní demonstranti vytloukli okna americké ambasády*. Idnes [online]. 11.7.2011 [cit. 20.7. 2011]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/syrsti-provladni-demonstranti-vytloukli-okna-americke-ambasady-phe-/zahranicni.aspx?c=A110711_154418_zahranicni_ip1>.

⁹⁵ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 166 a 167

z předchozího dne, aby britské ministerstvo demonstraci zabránilo, a navzdory prohlášení Libye, že nebude odpovídat za případné důsledky demonstrace. Libyjská mise po střelbě odmítla poskytnout souhlas k prohlídce i vydat přítomným osobám pokyn opustit budovu. Komunikace s „Libyan People’s Bureau“ byla komplikována i tím, že se jejího vedení chopily tzv. revoluční výbory a odmítali určit vedoucího mise.⁹⁶ Britská vláda navrhla dohodu, která požadovala bezpečný odchod libyjského diplomatického personálu z Británie a britského personálu z Libye a ujištění, že veškeré zbraně a střeliva budou z ambasády odstraněny a nebudou dále použity pro teroristické útoky. Libye ji ale nepřijala. 20.4. 1984 došlo na letišti v Heathrow k explozi bomby, která zranila 25 lidí. Ač souvislost případů nebyla prokázána, Velká Británie 22.4. 1984 s Libyí přerušila diplomatické styky. Stanovila libyjskému diplomatickému personálu lhůtu k opuštění místností mise do půlnoci 29.4. K vyklizení úřadu došlo o dva dny dříve - 27.4. Personál mise se při něm musel podrobit výslechu a skenování; diplomatická zavazadla však prohledána ani skenována nebyla. Den po uplynutí stanovené lhůty do úřadu vstoupili Britové za přítomnosti nezúčastněné osoby - zástupce mise Saudské Arábie - a v místnostech našli zbraně.⁹⁷

Neprohledání diplomatických zavazadel (které bylo důsledkem dodržení pravidel Vídeňské úmluvy) kritizovala veřejnost, která se domáhala tvrdšího postupu vůči Libyi. Případem se proto začal zabývat Výbor Dolní sněmovny pro mezinárodní záležitosti (House of Commons Foreign Affairs Committee). Dospěl k názoru, že povinnost chránit klid mise „nemůže být interpretována tak široce, aby mise byla izolována od projevů veřejného mínění v přijímajícím státě. Pokud mise může vykonávat své běžné funkce, přístup do úřadu je neomezen a lidé nacházející se v místnostech mise nepociťují obavy, že mise může být poničena či personál zraněn, jsou požadavky článku 22 splněny.“⁹⁸ Podle jeho názoru by se zavedení vyšší míry ochrany klidu mise střetlo se základními politickými svobodami občanů Velké Británie. Každá demonstrace automaticky neznamená porušení klidu a důstojnosti mise. Za ohrožené lze tyto hodnoty považovat až v případě, kdy je demonstrace spojena se

---

⁹⁶ HIGGINS, Rosalyn: *The Abuse of Diplomatic Privileges and Immunities: Recent United Kingdom Experience*. The American Journal of International Law, Vol. 79, No. 3, 1985, str. 641 - 651

⁹⁷ BARKER, J. Craig. *International Law and International Relations: International Relations for the 21st Century*. London: Continuum, 2000, str. 159 - 160

⁹⁸ *The Abuse of Diplomatic Immunities and Privileges*. House of Commons Foreign Affairs Committee. Southampton University, 1985, str. xvii a xxxix

zjevně provokativními opatřeními, výhružkami, urážkami či úrovní hluku, která je sto ohrozit běžný chod mise. Velká Británie však učinila opatření k zajištění toho, aby chod mise nebyl ohrožen - pro dohled nad demonstrací poskytla policejní složky, které její průběh kontrolovaly.⁹⁹

Když zástupci Východotimorské společnosti v roce 1992 umístili před indonézskou ambasádou 124 bílých křížů, symbolizujících protest proti zabíjení lidí ve Východním Timoru indonézskými ozbrojenými silami, zabývaly se australské soudy první a druhé instance otázkou, zda šlo o jednání narušující důstojnost mise. Odvolací soud nakonec došel k názoru, že ano, ač byla připojena i nesouhlasná stanoviska. Některé demonstrace směřují k obtěžování mise podstatně větší měrou. Po dobu několika let se demonstrující střídali před jihoafrickou ambasádou v Londýně a dožadovali se propuštění Nelsona Mandely, drženého jihoafrickou vládou ve vazbě. Jiný případ se odehrál v roce 1989 během americké intervence v Panamě. Demonstrující se snažili obtěžovat delegaci Svaté stolice hlasitou rockovou muzikou. Jejich cílem bylo donutit prezidenta Noriegu, aby opustil svůj azyl v místnostech mise a podrobil se soudnímu řízení v USA.¹⁰⁰

5.4 Imunita z jurisdikce vysílajícího státu

Zatímco imunita diplomatických zástupců z jurisdikce přijímajícího státu je podrobně upravena ve více ustanoveních Vídeňské úmluvy, u úřadu mise jako takové zvláštní ustanovení chybí. Pouze článek 22, odst. 3 stanoví, že „*Místnosti mise, jejich zařízení a jiný majetek v nich i dopravní prostředky mise nemohou být předmětem prohlídky, rekvizice, zabavení nebo exekuce.*“

Jak již bylo dříve naznačeno, v minulosti platila absolutní imunita suverenních států bez výjimek a výkon jurisdikce vůči cizímu státu byl přípustný, jen pokud se stát své imunity vzdal (imunita je povahy procesněprávní, nikoli hmotněprávní, čehož projevem je skutečnost, že cizí stát se své imunity může vzdát). Tato původní teorie v podstatě soukromým osobám vstupujícím do soukromoprávních vztahů s cizími státy odírala účinnou soudní ochranu jejich práv. Většina států dnes již aplikuje restriktivní

⁹⁹ SEIDENBERGER, Ulrich: *Die diplomatischen und konsularischen Immunitäten und Privilegien*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 1994, str. 314

¹⁰⁰ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 171 - 175

pojetí státní imunity. Soudy jednoho státu jsou oprávněny uplatňovat svou pravomoc vůči cizím státům i bez jejich souhlasu ve všech případech, kdy cizí stát jedná v rámci jurisdikce jiného státu v soukromém postavení, resp. v postavení právnické osoby soukromého práva.¹⁰¹

Podrobí-li se vysílající stát dobrovolně pravomoci přijímajícího soudu a sám podá u takového soudu žalobu, jejím podáním se automaticky podrobuje také protižalobě žalovaného, bude-li souviset s předmětem původní žaloby. Jednou učiněné podrobení se pravomoci nelze vzít zpět. Žaloby proti cizímu státu týkající se jemu patřících nemovitostí ve státě soudu jsou však přípustné vždy.¹⁰²

Státy anglosaské právní kultury zpravidla zakotvují ve svém vnitrostátním právu taxativní výčet výjimek ze státní imunity - kategorii úkonů *iure gestionis*. Tyto úkony zahrnují čistě obchodní transakce cizích států, ale též všechny úkony soukromoprávní povahy a úkony, které může vykonat i soukromá osoba. Státy s kontinentálním systémem práva rozlišují jednání států na úkony *iure imperii* (na které se vztahuje imunita státu) a úkony *iure gestionis* (jurisdikci podléhající).¹⁰³ Zda se jedná o úkon z té které kategorie si státy posoudí samy případ od případu. Vodítkem v některých státech může být odpověď na otázku, zda stát jednáním sledoval výsostný účel, což je však obtížné zjistit. Proto je častější hledisko povahy aktu užívané např. Spolkovým ústavním soudem v Německu či Nejvyšším soudem v Rakousku¹⁰⁴ - zda cizí stát jednal jako soukromá osoba, tedy ve sféře práva soukromého. Tuto otázku zkoumal Spolkový ústavní soud v roce 1969 ohledně jugoslávské vojenské mise a došel k závěru, že „žádné pravidlo mezinárodního práva nebrání německým soudům vykonávat jurisdikci v případech týkajících se místností mise zahraničního státu, pokud řízení nebude zasahovat do výkonu diplomatických funkcí mise“. Např. oprava pozemkové knihy, čehož se týkal daný případ, v rozporu s výkonem diplomatických funkcí mise není.¹⁰⁵

Táhlý spor se v posledních letech odehrává v pákistánském Islámábádu. Rakouské velvyslanectví podle názoru pákistánského soudu protiprávně sídlí

---

¹⁰¹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 9 - 10

¹⁰² Tamtéž, str. 258

¹⁰³ CABAN, Pavel: *Jurisdikční imunity států*. Praha: Právnická fakulta UK, 2007, str. 11 a 34

¹⁰⁴ SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz: *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: ASPI, 2006, str. 259

¹⁰⁵ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 154

v soukromých prostorách a i přes soudní příkazy je odmítá vyklidit. Nájemní smlouva k místnostem mise přitom vypršela v roce 2008. Soud se ve svém příkazu z 17.3. 2010 dokonce vyjádřil, že rakouská mise nepoživá diplomatické imunity a jmenoval soudního vykonavatele k provedení vyklizení nemovitosti, ač by případný výkon rozhodnutí byl v rozporu s dosavadní praxí států a Vídeňskou úmluvou.¹⁰⁶ Nicméně zatím nebyly v případě učiněny další kroky.

Ač článek 22 Vídeňské úmluvy výslovně vylučuje provedení exekuce či jiná donucovací opatření vůči místnostem mise a jejich zařízení, vysílající stát nemá ani ve vztahu k místnostem mise plnou imunitu vůči rozhodovací pravomoci soudů přijímajícího státu. Jde o závěr, dle mého názoru paradoxní, neboť článek 31, odst. 1 Vídeňské úmluvy přiznává diplomatickým zástupcům imunitu vůči jurisdikci přijímajícího státu ve všech případech, kdy se soudní řízení týká nemovitosti na území přijímajícího státu, kterou diplomatický zástupce vlastní v zastoupení za vysílající stát. I přes tento argument však není možnost soudního řízení ohledně místností mise vyloučena. Řízení o určení vlastnických práv k nemovitostem v žádném případě nemůže ohrozit chod mise – v tomto případě se vždy uplatní nedotknutelnost místností mise vůči prohlídce, rekvizici, zabavení nebo exekuci podle třetího odstavce článku 22 Vídeňské úmluvy.¹⁰⁷

5.4.1 Přípustnost vyvlastnění místností mise

Při přípravách Vídeňské konference se vyskytl návrh zahrnout do Vídeňské úmluvy zvláštní ustanovení o tom, že nedotknutelnost místností mise nebrání případnému vyvlastnění prostor přijímajícím státem ve veřejném zájmu. USA argumentovaly ve svých komentářích tím, že mezinárodní právo nevyklučuje rekvizici diplomatického majetku, ač ji lze vykonat jen při výjimečných okolnostech, pod podmínkou náhrady škody a poskytnutí pomoci při hledání jiného umístění pro místnosti mise. Podle Komise však odmítnutí vysílajícího státu uvolnit prostory musí

---

¹⁰⁶ *Court denies Austria diplomatic immunity*. One Pakistan [online]. 29.3.2010, [cit. 6.6. 2011]. Dostupné z WWW: < <http://www.onepakistan.com/news/national/38427-Court-denies-Austria-diplomatic-immunity.html> >

¹⁰⁷ CABAN, Pavel: *Jurisdikční imunity států*. Praha: Právnická fakulta UK, 2007, str. 46 - 47

být vždy respektováno.¹⁰⁸ Proto ustanovení nepřijala a nedotknutelnost místností mise byla podpořena bez jakýchkoli výjimek.

Vyvlastnění je tedy zakázáno i v případě, že by jím byl sledován veřejný účel a byla za něj poskytnuta řádná náhrada škody. Podobné pravidlo platí i pro případy snah o znárodnění prostor, ve kterých se mise nachází. Pro jakýkoli zásah do práva vysílajícího státu nerušeně užívat své prostory mise je třeba souhlasu vysílajícího státu. Kuba hrubě porušila mezinárodní právo (ač ještě nebyla vázána Vídeňskou úmluvou), když v roce 1963 dekretem vyvlastnila místnosti americké mise v Havaně, které využívalo Švýcarsko při zastupování zájmů USA na Kubě. USA prostřednictvím švýcarské mise v Havaně podaly vůči jednání protest a dekret nebyl nikdy fakticky proveden. V praxi je potřeba, aby se přijímající stát nejprve snažil k vyvlastnění získat souhlas vysílajícího státu. Když v Londýně roku 1966 žádala britská vláda zahraniční mise o poskytnutí souhlasu s výstavbou linky metra pod jejich budovami, poskytly ho všechny mise, ač některé požadovaly ujištění, že v případě vzniku škody jim bude nahrazena.¹⁰⁹

K případu hrozícímu zásahem do práva vysílajícího státu užívat své prostory došlo v loňském roce v Kyjevu. Kyjevský magistrát počátkem března 2010 zveřejnil svůj úmysl prodat budovy, ve kterých na základě nájemních smluv sídlí zahraniční mise. K odstoupení magistrátu od svého plánu přispěl značný zájem médií i zásah ukrajinského premiéra Aznarova.¹¹⁰

K situaci podobné vyvlastnění však došlo roku 1998 v Minsku. Běloruský prezident Lukašenko nařídil přerušování přívodu elektřiny, vody a kanalizace do diplomatické čtvrti a prohlásil, že tyto prostory jsou součástí jeho vlastní rezidence. Všechny vlády Evropské unie, USA a Japonska odvolaly z Běloruska své velvyslance. Běloruští velvyslanci v těchto zemích byli požádáni, aby se vrátili domů ke konzultacím. Nakonec Společná deklarace předsedy Rady EU a ministra zahraničních věcí Běloruska potvrdila, že místnosti misí jsou podle Vídeňské úmluvy nedotknutelné bez ohledu na to, že území bylo mezitím prohlášeno za rezidenci běloruského prezidenta. Následovaly podrobné dohody upravující ukončení existujících nájemních

---

¹⁰⁸ *Yearbook of the International Law Commission 1957*, Vol. I, str. 66 – 69

¹⁰⁹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 146 - 147

¹¹⁰ ŠVEC, Michael: *Kyjev nakonec zamítl prodej ambasády ČR*. Právo, 26.3. 2010

smluv, poskytnutí náhrady škody ze strany Běloruska a zajišťující pro vedoucí misí dočasný přístup do původních prostor mise.¹¹¹

5.5 Umístění místností mise

Mexiko a Švýcarsko navrhovaly na Vídeňské konferenci ustanovení, že mise mají být zřizovány v sídelních městech vlády přijímajícího státu. V mezinárodním právu obyčejovém však neexistovalo pravidlo, které by vyžadovalo umístění misí v hlavním městě či sídelním městě vlády přijímajícího státu, ani pravidlo, které by ukládalo povinnost získat povolení k nabytí prostor v jiné části země, než kde se nachází hlavní sídlo mise. Vysílající státy neměly ani povinnost přijímajícímu státu notifikovat, že jimi nabyté prostory budou jako místnosti mise užívány. I přes neexistenci právní povinnosti jsou však mise kvůli praktické potřebě komunikace s vládou i z důvodů lepších možností ochrany zpravidla zakládány v místě sídla vlády přijímajícího státu.¹¹²

Ač článek 12 neobsahuje požadavek, aby místnosti mise byly zřizovány v místě sídla vlády přijímajícího státu. Tento požadavek však bývá někdy zahrnut ve vnitrostátním právu. Např. Nizozemí požaduje umístění diplomatických zastoupení v Haagu a nikoli v Amsterdamu. Brazílie po přemístění hlavního města z Ria de Janeiro do města Brasília stanovila časový limit, ve kterém diplomatické mise byly povinny se přestěhovat, pokud nechtěly přijít o zajištění diplomatických výsad a imunit. Oproti tomu Německo ponechalo rozhodnutí o umístění diplomatických misí poté, co se hlavním městem sjednoceného státu stal Berlín, na vůli diplomatických zástupců.¹¹³ Svatá stolice vzhledem k rozloze Vatikánského státu nemůže zajistit dostatek prostoru pro všechny u ní akreditované mise, které jsou nuceny sídlit v Římě. V článku 12 Lateránských smluv se Itálie zavazuje dodržovat jejich výsady a imunity i v případě, že sama Itálie s daným státem nebude udržovat diplomatické styky.¹¹⁴

---

¹¹¹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 133 - 134

¹¹² D'ASPREMONT, Jean. *Premises of Diplomatic Missions*. The Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford University Press, 2009 [cit. 22.2.2010]. Dostupné z WWW: <www.mpepil.com>.

¹¹³ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 104

¹¹⁴ *Lateran Treaty of 1929*. Společnost pro církevní právo, 1999 [cit. 10.7.2011]. Dostupné z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/lateran.htm>>.

USA předpokládají, že zahraniční mise budou sídlit ve Washingtonu. Nicméně dovolují zahraničním ambasadám udržovat v New Yorku jednotlivá obchodní a finanční oddělení, která jsou oprávněna k ochraně jako součásti místností mise.¹¹⁵ Zatímco ve Velké Británii je získání souhlasu ministra zahraničních věcí nutnou podmínkou pro vznik zvláštního statusu místností mise, v USA by ministerstvo zahraničí pravděpodobně uznalo zvláštní status prostor jako místností mise skutečně používaných i bez souhlasu. Přijímající stát bude zpravidla o umístění mise uvědoměn už jen z toho důvodu, aby mohl vykonávat své povinnosti podle článku 22.¹¹⁶

Článek 12 Vídeňské úmluvy zní takto: „*Vysílající stát nemůže bez předchozího výslovného souhlasu přijímajícího státu zřídit úřadovny, jež jsou součástí mise, v jiných místech než těch, v nichž je sídlo mise.*“ Zákaz zakládání kanceláří ve městech odlišných od těch, kde mise již byla založena, byl v Komisi pro mezinárodní právo prosazen, protože její členové se obávali problémů, které by jinak přijímajícímu státu vznikly ohledně zajišťování výsad a imunit mise.¹¹⁷ Knihovny, informační centra atp. mohou státy zakládat libovolně, ale nebudou požívat diplomatických imunit a k platnému zřízení budou vyžadovat souhlas přijímajícího státu dle jeho vnitrostátního práva. Na návrh Velké Británie byl změněn výraz užitý v návrhu Komise pro mezinárodní právo „města“ na „místa“. Místnosti mise umístěné ve více budovách v různých částech města či letní rezidence v pouhé blízkosti města režimu článku 12 podle praxe nepodléhají.¹¹⁸

5.5.1 Právo mise na pomoc při získání vhodných prostor

Přijímající stát je podle článku 21 Vídeňské úmluvy povinen vysílajícímu státu „*bud' usnadnit získání místností potřebných pro misi na svém území, v souladu se svými zákony, anebo mu pomoci opatřit umístění mise jiným způsobem.*“ Ve skutečnosti je

---

¹¹⁵ ROBERTS, Ivor. *Satow's Diplomatic Practice*. New York: Oxford University Press, 2009, str. 90

¹¹⁶ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 131

¹¹⁷ *United Nations Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities*. Official Records, Vol. I, str. 109 an. [cit. 20.7.2011]. Dostupné z WWW:

<http://untreaty.un.org/cod/diplomaticconferences/diplintercourse-1961/vol/english/vol_I_e.pdf>.

¹¹⁸ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 101 - 103

tento článek pouhým aspektem obecnější povinnosti usnadnit misím výkon jejich funkcí uvalené na přijímající stát článkem 25 Vídeňské úmluvy.

Během debaty v Komisi pro mezinárodní právo vyjadřovaly státy své obavy, že je formulace článku zaváže ke změně svého vnitrostátního práva. Velký počet států zakotvoval zákaz vlastnit půdu vztahující se na cizince a zahraniční státy. Pokud zároveň neexistovala v jejich právním řádu výslovná výjimka jako např. v USA, bylo by nutné, aby vlastnický titul zněl na velvyslance. Jiným řešením by byl pouhý nájem. Dalším problematickým bodem byla ustanovení právních řádů některých států o tom, že veškerá půda je majetkem státu. Raději než aby Komise ujasnila, že získat nebo držet prostory nutně neznamená vlastnický titul, navrhla článek se dvěma alternativami: *”Přijímající stát musí buď dovolit vysílajícímu státu získat prostory pro jeho misi, nebo zajistit adekvátní místnosti jiným způsobem“*.¹¹⁹ Vídeňská konference toto znění ještě drobně pozměnila, neboť předchozí formulace nebyla zcela jasná ohledně míry poskytování pomoci při získání prostor. Alternativní povinnost, aplikovatelná tam, kde existují lokální právní překážky k získání prostor, byla změněna z širší povinnosti zajistit adekvátní místnosti na užší povinnost *„pomáhat opatřit umístění mise jiným způsobem“* a naopak původní povinnost *“dovolit vysílajícímu státu získat”* se stala povinností *“usnadnit získání ... v souladu s jeho právem”*. Pojem usnadnit nebyl dále upřesněn, ale v každém případě je přijímající stát povinen poskytnout administrativní pomoc na požádání.¹²⁰

Státy se však nechtějí spoléhat jen na ustanovení článku 21, běžné je uzavírání zvláštních mezinárodních dohod. Např. USA mají ohledně komplexů ambasad v Moskvě a ve Washingtonu se Sovětským svazem uzavřeny dohody o dlouhodobém bezplatném pronájmu půdy. V roce 2003 uzavřely Čínská lidová republika a USA dohodu o výstavbě nových budov velvyslanectví v Pekingu a Washingtonu. Velká Británie v roce 1987 uzavřela dohodu se Sovětským svazem o vzájemném poskytnutí nových prostor misí, ale nakonec ji v roce 1991 nahradila výměna nót zahrnující

---

¹¹⁹ *Yearbook of the International Law Commission 1957*, Vol. I, str. 60 an.

¹²⁰ *United Nations Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities*. Official Records, Vol. I, str. 135 an. [cit. 20. 7. 2011]. Dostupné z WWW:

<http://untreaty.un.org/cod/diplomaticconferences/diplintercourse-1961/vol/english/vol_I_e.pdf>.

ustanovení o tom, že současné prostory mise budou oběma stranám zachovány na 99 let s nominálně stanoveným nájemným.¹²¹

5.6 Majetek mise

Z nedotknutelnosti místností mise logicky vyplývá i nedotknutelnost majetku, který se v nich nachází. Třetí odstavec článku 22 Vídeňské úmluvy stanoví: „*Místnosti mise, jejich zařízení a jiný majetek v nich i dopravní prostředky mise nemohou být předmětem prohlídky, rekvizice, zabavení nebo exekuce.*“ Seznam činností, jejichž výkon je v případě tohoto majetku zakázán, je taxativní. Není zde např. uvedeno soudní řízení, které je ve většině států připuštěno, neohrožuje-li výkon funkcí mise. Otázky s tím související již byly nastíněny v kapitole o jurisdikční imunitě.

Z článku 22 Vídeňské úmluvy nelze vyvodit, zda se nedotknutelnost majetku mise vztahuje i na bankovní účty, které mise vlastní v přijímajícím státě za účelem financování svých operací. Vynětí z prohlídky, rekvizice, zabavení nebo exekuce podle článku 22 se vztahuje pouze na majetek nacházející se v místnostech mise, což v doslovném chápání samozřejmě není případ účtů mise. Ač zde existuje souvislost s rozvojem v současné době převládající restriktivní teorie státní imunity, Foxová situaci připodobňuje k začarovanému kruhu: „*Vídeňská úmluva nezahrnuje žádné ustanovení o bankovních účtech mise, protože se zástupci na Vídeňské konferenci domnívali, že tato problematika je pokryta obecnými státními imunitami, a zákony o státní imunitě u majetku používaném pro účely mise vždy odkazují na Vídeňskou úmluvu.*“¹²² Převládá názor, že je třeba odlišovat jurisdikční imunitu týkající se nalézacího řízení od imunity z exekuce týkající se vykonávacího řízení. Nalézací řízení může být vedeno i v nepřítomnosti cizího státu a neznamená pro obstarávání záležitostí státu žádné okamžité překážky, zatímco výkon rozhodnutí v poslední instanci zahrnuje použití donucení zabavením majetku státu. Je proto v nalézacím řízení možno rozhodnout, že stát je odpovědný za určitý závazek, aniž by byl věřitel později schopen

---

¹²¹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 132 - 133

¹²² FOX, Hazel: *Enforcement Jurisdiction, Foreign State Property and Diplomatic Immunity*. The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 34, No. 1, 1985, str. 115 - 141

vyvolat výkon rozhodnutí. V souladu s mezinárodním právem se však státy této imunity mohou vzdát.¹²³

Podle poměrně jednotné praxe soudů nemohou být bankovní účty mise sloužící ke krytí nákladů mise předmětem soudního výkonu. Německý Spolkový ústavní soud v roce 1977 (při rozhodování ohledně bankovního účtu filipínské ambasády) shledal, že existuje obecné pravidlo mezinárodního práva, dle kterého je exekuce proti majetku cizího státu „nepřijatelná bez souhlasu tohoto státu, neboť v době jejího zahájení takový majetek slouží suverénním účelům cizího státu. Žaloby na bankovní účty misí cizích států, které existují ve státě soudu a jejichž účelem je krýt náklady a výdaje mise, nejsou předmětem nuceného výkonu státu soudu“.¹²⁴ Z exekuce budou bankovní účty vyňaty i v případě, že některé transakce na účtu budou prováděny v souvislosti s úkony iure gestionis (tzv. smíšené účty). Užití účtu částečně pro komerční účely jej tedy imunity nezbavuje. Pátrání po tom, k jakým účelům vysílající stát hodlal finance užít, by však znamenalo zasahování do vnitřního chodu diplomatické mise, a proto je přijímající stát pouze oprávněn požadovat od vysílajícího potvrzení skutečnosti, že určitý bankovní účet je účtem užívaným pro výkon funkcí diplomatické mise.¹²⁵

V soudní praxi se však vyskytují i případy, kdy soudy povolují stranám předložit důkazy prokazující použití účtu pro komerční účely.¹²⁶ V roce 1995 rozhodl belgický soud o přípustnosti zabavení iráckého bankovního účtu za účelem výkonu rozsudku, ač Irák tvrdil, že peněžní prostředky měly sloužit získání prostor pro jeho misi. Nebyl však schopen poskytnout skutečný důkaz o zamýšleném způsobu užití prostředků. Podle belgického soudu není „proti liteře a duchu Vídeňské úmluvy“, aby národní soudy posuzovaly povahu peněžních prostředků mise na účtu.¹²⁷ ..

---

¹²³ FOX, Hazel: *Enforcement Jurisdiction, Foreign State Property and Diplomatic Immunity*. The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 34, No. 1, 1985, str. 115 - 141

¹²⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 157

¹²⁵ CABAN, Pavel: *Jurisdikční imunity států*. Praha: Právnická fakulta UK, 2007, str. 99 a 100

¹²⁶ VAN ALEBEEK, Rosanne: *Diplomatic Immunity*. The Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford University Press, 2009 [cit. 22.2.2010]. Dostupné z WWW: <www.mpepil.com>.

¹²⁷ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 159

Obecně ale platí, že je třeba nedotknutelnost bankovních účtů mise respektovat. Výjimku může představovat výslovný souhlas diplomatické mise s exekucí účtu či předchozí vyčlenění účtu pro uspokojení konkrétního nároku.

5.7 Diplomatický azyl

Otázka diplomatického azylu patřila během zvažování návrhu Vídeňské úmluvy mezi nejspornější a z tohoto důvodu nakonec nebyla jeho úprava do Úmluvy zahrnuta. Z Vídeňské úmluvy tedy nelze dovodit, zda mají vysílající státy právo diplomatický azyl udělit. Diplomatický azyl netvoří pravidlo mezinárodního obyčejového práva a státy se (s výjimkou oblasti Latinské Ameriky) k jeho poskytování staví spíše odmítavě.

Jihoamerické státy jako jedině diplomatický azyl plně uznávají a jeho úpravu zachytily v Úmluvě o diplomatickém azylu z roku 1954¹²⁸. V ostatních státech však panuje shoda alespoň o existenci práva tzv. „refuge“ - útočiště. Institut pro mezinárodní právo to vyjádřil v článku 3 rezoluce z roku 1950, podle kterého může být azyl (útočiště) uděleno „*jakékoli osobě, jejíž život, svoboda či tělesná integrita jsou ohroženy násilím vycházejícím od místních úřadů nebo proti kterému ho zřejmě nemohou ubránit či které tolerují či provokují*“, nebo „*když takové ohrožení je výsledkem aktivit občanů.*“¹²⁹ Vysílající stát je tedy v případech bezprostředního ohrožení života či bezpečnosti skrývajících se osoby oprávněn poskytovat omezený a dočasný azyl na základě obyčejového mezinárodního práva - tak dlouho, jak je třeba. Zatímco tedy „jihoamerický“ diplomatický azyl podle Úmluvy z roku 1954 je založen na předem uzavřené smlouvě a týká se jen států, které jsou smluvními stranami, existují i případy udělení humanitárního přístřeší v místnostech diplomatických misí. Tyto případy však závisejí na tom, zda je přijímající stát ochoten je tolerovat, tedy na ad hoc (zpravidla konkludentně sjednaných) dohodách, jejichž součástí je též strpění odchodu osoby ze země.¹³⁰

---

¹²⁸ Ustanovení článku 41 odstavce 2 Vídeňské úmluvy dává smluvním stranám volnost si diplomatický azyl upravit mezi sebou. Platnost Úmluvy o diplomatickém azylu z roku 1954 tedy není dotčena.

¹²⁹ *L'asile en droit international public*. Institut de Droit international, 2003 [cit. 15.7. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.idi-iil.org/idiF/resolutionsF/1950_bath_01_fr.pdf>.

¹³⁰ ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2003, str. 444

V každém případě (i při poskytování diplomatického azylu v rozporu s mezinárodním právem) není přijímající stát oprávněn vstoupit do místností mise, které zůstávají nedotknutelné. Podle Seidenbergera smí přijímající stát v případě neoprávněně poskytnutého diplomatického azylu žádat ukončení tohoto stavu, ale vysílající stát není povinen skrývajícím se osobu vydat. Řešení bude muset být hledáno politickým jednáním zúčastněných stran.¹³¹

Pro ilustraci několik nejznámějších případů: V roce 1950 poskytlo kolumbijské velvyslanectví v Limě azyl peruánskému občanovi obviněnému z účasti na povstání, Victoru Raúlovi Hayovi de la Torre. Kolumbie případ předložila Mezinárodnímu soudnímu dvoru poté, co Peru odmítlo připustit Kolumbií požadovaný poklidný odchod Haya de la Torre ze země.¹³² Mezinárodní soudní dvůr upozornil na fakt, že diplomatický azyl nepředstavuje pravidlo obecně uznávaného mezinárodního obyčeje.¹³³ Dále uvedl, že jeho poskytnutí představuje zásah do záležitostí, které jsou výlučně v kompetenci daného státu – i v současné době by se pravděpodobně jednalo o jednání vzhledem k článku 41 Vídeňské úmluvy nepřipustné. Podle Mezinárodního soudního dvora dále nebylo poskytnutí azylu ze strany Kolumbie provedeno v souladu s článkem 2 Havanské úmluvy o diplomatickém azylu, který stanoví, že „*azyl poskytnutý na velvyslanectví, válečné lodi, ve vojenském táboře či vojenském letadle má být respektován jen do té míry, ve které je uznáván na základě humanitárních důvodů, zvyklostí či úmluv a zákonů země, ve které je udělen, a v souladu s ustanoveními této Úmluvy*“.¹³⁴

Oproti tomu byl v roce 1989 azyl typu „refuge“ poskytnut východním Němcům u západoněmeckého velvyslanectví v Berlíně i v jiných zemích zcela bez problémů. Po potlačení demokratického hnutí v Číně roku 1989 našel obviněný astrofyzik Fang Lizhi se svou rodinou azyl na americkém velvyslanectví v Pekingu. Bezpečně opustil zemi poté, co čínská vláda udělila souhlas k jeho vycestování.¹³⁵

---

¹³¹ SEIDENBERGER, Ulrich: *Die diplomatischen und konsularischen Immunitäten und Privilegien*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 1994, str. 281

¹³² SCHEU, Harald Christian; DANOVA, Eva; URBANOVA, Veronika. *Případy a materiály ke studiu mezinárodního práva*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, str. 10

¹³³ Rozhodnutí v případě *Haya de la Torre Case* z 13.6. 1951. I.C.J. Reports 1951

¹³⁴ *Convención sobre asilo*. Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados, 2010 [cit. 20.7. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.acnur.org/biblioteca/pdf/0609.pdf>>.

¹³⁵ SEIDENBERGER, Ulrich: *Die diplomatischen und konsularischen Immunitäten und Privilegien*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 1994, str. 275

5.8 Právo kaple

„Právo kaple“, tzn. právo praktikovat v prostorách mise víru vedoucího mise, bylo ve starších diplomatických příručkách zmiňováno jako samostatná výsada (patrně proto, že poskytovalo personálu mise právo vykonávat aktivity, které v přijímajícím státě jinak mohly být nezákonné).¹³⁶ Komise pro mezinárodní právo však dospěla k názoru, že nedotknutelnost místností mise svobodu soukromé bohoslužby v prostorách mise bezpochyby zahrnuje a nepovažovala za nutné začlenit do Vídeňské úmluvy zvláštní ustanovení o tomto právu.¹³⁷

---

¹³⁶ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str.143 a 144

¹³⁷ *Yearbook of the International Law Commission 1957*, Vol. II, str. 137

6. Daňová a poplatková imunita

Zatímco v současné době je uznáváno široké osvobození diplomatických misí od daní a dávek, před uzavřením Vídeňské úmluvy byla praxe států v této oblasti velmi různorodá. V 19. století již sice panovala hrubá shoda na tom, že rezidence velvyslance nepodléhá daním, ale tato praxe byla založena na pouhé mezinárodní zdvořilosti či reciprocitě.¹³⁸

K daňovým a poplatkovým povinnostem úřadu mise se vztahují celkem 3 články Vídeňské úmluvy. Podle článku 28 jsou poplatky a dávky vybírané diplomatickou misí v rámci výkonu jejích úředních povinností vyňaty ze zdanění. Článek 36 zakotvuje osvobození diplomatické mise od celních poplatků a článek 23 upravuje osvobození diplomatické mise od daní a dávek týkajících se místností mise.

6.1 Osvobození od daní a dávek vztahujících se k místnostem mise

Osvobození budov diplomatických misí patřících příslušným vládám od daně z nemovitostí bylo vyžadováno již v článku 18 Havanské úmluvy o diplomatických úřednících z roku 1928.¹³⁹ Rovněž debaty na Vídeňské konferenci ukazují úmysl poskytovat osvobození vysílajícího státu z daňových povinností na něj uvalených v souvislosti s nabýváním místností mise (nezávisle na tom, zda jsou nabývány do vlastnictví či nájmu).¹⁴⁰ Podle článku 23 Vídeňské úmluvy:

*„1. Vysílající stát a šéf mise jsou osvobozeni od všech daní a dávek, celostátních, oblastních nebo místních, pokud jde o místnosti mise, jejichž jsou vlastníky nebo nájemci, ledaže se jedná o poplatky představující úplatu za služby skutečně prokázané.
2. Vynětí ze zdanění uvedené v tomto článku se nevztahuje na takové daně a dávky, jež mají být podle zákonů přijímacího státu placeny osobami, vstupujícími do smluvního poměru s vysílajícím státem nebo šéfem mise.“*

---

¹³⁸ ZEILEISSEN, Christian: *Die abgabenrechtlichen Privilegien in den diplomatischen und konsularischen Beziehungen: mit besonderer Berücksichtigung der völkerrechtlichen Verpflichtungen Österreichs*. Wien: Universitäts-Verlagsbuchhandlung, 1971, str. 65

¹³⁹ *Diplomatic Privileges and Immunities*. The American Journal of International Law, Vol. 26 (Supplement), 1932, str. 176

¹⁴⁰ *United Nations Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities*. Official Records, Vol. I, str. 16 a 147 an. [cit. 20.7. 2011]. Dostupné z WWW:

<http://untreaty.un.org/cod/diplomaticconferences/diplintercourse-1961/vol/english/vol_I_e.pdf>.

Komise původně zamýšlela formulovat článek tak, že vysílající stát a šéf jeho mise mají být osvobozeni od všech národních i místních daní a dávek ohledně místností mise, „kromě těch, které odrážejí služby, ze kterých má mise prospěch“. Lucembursko však navrhlo, že vhodnější bude pojmenovat tyto platby jako „platby představující úplatu za služby skutečně prokázané“ a Komise s jeho návrhem souhlasila.¹⁴¹ Na návrh Mexika byl přidán druhý odstavec článku 23 za účelem objasnění, že osvobození z daňové povinnosti se nevztahuje na osoby, které vysílajícímu státu pronajímají či prodají místnosti mise. Samozřejmě tyto osoby ale v nájemní smlouvě mohou sjednat, že daně a poplatky, ke kterým jsou povinny, místo nich ponese mise.¹⁴²

Při výkladu článku 23 je nutno přihlídnout k četným bilaterálním i regionálním smlouvám, které se týkají především zamezení dvojího zdanění. Pokud by tyto smlouvy stanovily osvobození v menším rozsahu, než v jakém ho poskytuje Vídeňská úmluva, byly by neplatné.¹⁴³

USA vzhledem ke článku 23 Vídeňské úmluvy v roce 1973 odmítly platit za své místnosti mise v Rakousku nově uvalenou daň na příjmy z nájemného. Domnívaly se, že je to povinností pronajimatele. Ministerstvo zahraničí jejich názor potvrdilo - ustanovení rakouského práva o tom, že pronajimatel může požadovat daň od nájemce, na nájemce tuto povinnost automaticky nepřenáší a podle Vídeňské úmluvy by americká vláda z placení daně měla být osvobozena.¹⁴⁴ V dnešní době se zahraničním vládám osvobození obecně přiznává, bývá upraveno ve zvláštních zákonech a daňové úřady mívají za tímto účelem seznam misí k dispozici.

Podle Zákona o dani z nemovitostí (§4, odst.1, písm.c a §9, odst.1, písm.c) jsou rovněž v České republice od daně z pozemků a staveb osvobozeny „*pozemky užívané diplomatickými zástupci pověřenými v České republice, konzuly z povolání a jinými osobami, které podle mezinárodního práva požívají diplomatických a konzulárních*

---

¹⁴¹ Summary of observations received from Governments and conclusions of the Special Rapporteur, Mr. A. Emil F. Sandström, A/CN.4/116, str. 41; Yearbook of the International Law Commission 1958, Vol. II, str. 96

¹⁴² DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 183 - 184

¹⁴³ ZEILEISSEN, Christian: *Die abgabenrechtlichen Privilegien in den diplomatischen und konsularischen Beziehungen: mit besonderer Berücksichtigung der völkerrechtlichen Verpflichtungen Österreichs*. Wien: Universitäts-Verlagsbuchhandlung, 1971, str. 34 - 35

¹⁴⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 183 - 184

výsad a imunity, a to za předpokladu, že nejsou občany České republiky, a že je zaručena vzájemnost.“¹⁴⁵

6.1.1 Poplatky představující úplatu za služby skutečně prokázané

Osvobození podle článku 23 se však nevztahuje na poplatky představující úplatu za služby skutečně prokázané. Pro posouzení, které poplatky spadají do této kategorie, je nutno brát ohled na místní zvyklosti. Obecně platí, že mise je povinna zaplatit nejen za zboží jí skutečně dodané, ale uhradit i poplatky, které se vztahují k dodání služby, ze které má prospěch. Podle Zeileissena lze tyto poplatky rozdělit do čtyř kategorií:

- 1) poplatky za konkrétně specifikované dodávky zboží (podle objemu či množství), zejména dodávky vody, plynu a elektrického proudu;
- 2) poplatky za užívání veřejných institucí a zařízení, např. silnic s povinností platit mýtné, přístavů, železnic či poštovních služeb přijímajícího státu;
- 3) poplatky za služby na komunální úrovni – např. za veřejné osvětlení, úklid ulic či odvoz odpadu;
- 4) poplatky vybírané z rozhodnutí úřadů přijímajícího státu.¹⁴⁶

Velká Británie i po ratifikaci Vídeňské úmluvy nadále rozlišovala poplatky, ze kterých mise má a nemá přímý prospěch. Memorandum o diplomatických výsadách a imunitách z roku 1996 uvádělo mezi poplatky, ze kterých mise nemá přímý prospěch, poplatky za „služby v oblastech vzdělání, policie, bydlení a sociální služby“. Část poplatků, ze které mise má prospěch, zahrnovala „čištění ulic, osvětlení a údržbu, požární služby, parky, muzea a veřejné knihovny“.¹⁴⁷

Pojetí USA však z poplatků představujících úplatu za služby skutečně prokázané vylučuje i požární služby, parky, muzea a veřejné knihovny. Patrně po vzoru USA přehodnotila v roce 1996 Velká Británie svou praxi a oznámila diplomatickým misím, že nadále bude za služby s přímým prospěchem pro misi považováno pouze „poskytování požárních služeb, osvětlení, údržba a čištění místních komunikací“. Velká

---

¹⁴⁵ Zákon č. 338/1992 Sb. o dani z nemovitostí ze dne 4. května 1992, v platném znění

¹⁴⁶ ZEILEISSEN, Christian: *Die abgabenrechtlichen Privilegien in den diplomatischen und konsularischen Beziehungen: mit besonderer Berücksichtigung der völkerrechtlichen Verpflichtungen Österreichs*. Wien: Universitäts-Verlagsbuchhandlung, 1971, str. 55

¹⁴⁷ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 186

Británie uznala, že z užívání parků, muzeí a knihoven mají prospěch spíše jednotlivé osoby než úřady mise.¹⁴⁸

6.2 Osvobození poplatků a dávek vybíraných misí ze zdanění

Článek 28, založený na nizozemském návrhu, stanoví, že „*poplatky a dávky vybírané misí v rámci výkonu jejich úředních povinností jsou vyňaty ze zdanění.*“ Pravidlo upravené v článku 28 bylo již v době příprav Vídeňské úmluvy tak široce přijímáno, že debata o něm v Komisi pro mezinárodní právo byla omezena pouze na to, zda je nutné ho zahrnout do návrhu, či postačí odkaz v komentáři.¹⁴⁹

Poplatky vybírané diplomatickou misí se zpravidla vztahují k funkcím, které jsou svou povahou spíše konzulární – např. poplatky za vydání pasů a víz či platby za ověření a legalizaci listin.¹⁵⁰ V České republice jsou upraveny v Zákonu o správních poplatcích.¹⁵¹ Podle jeho §8, písm. b) jsou od poplatků osvobozeny „*diplomatická zastupitelství cizích států a delegovaní diplomatictí zástupci, konzulové z povolání a další osoby, jsou-li státními příslušníky cizích států a požívají-li výsady a imunity dle mezinárodního práva, je-li zaručena vzájemnost a nejde-li o úkony prováděné v osobním zájmu nebo k osobnímu prospěchu těchto osob*“.

6.3 Osvobození předmětů určených pro úřední potřebu mise z celních a podobných dávek

V době před Vídeňskou úmluvou panovala shoda, že případné udělování celních výsad členům diplomatické mise není požadavkem mezinárodního obyčejového práva, ale pouze záležitostí mezinárodní zdvořilosti či reciprocity. Ačkoli se celní výsady pravidelně vztahovaly minimálně na všechny oficiální dodávky určené misí a na předměty pro osobní potřebu šéfa mise, sílu závazného obyčejového pravidla tato praxe nezískala patrně proto, že státy se nechtěly vzdát určitého stupně uplatňování kontroly při dovozu zboží. Ze všech diplomatických výsad jsou právě celní výsady nejsnáze

---

¹⁴⁸ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 187

¹⁴⁹ *Yearbook of the International Law Commission 1958*, Vol. I, str.143

¹⁵⁰ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str.255

¹⁵¹ *Zákon č. 634/2004 Sb. o správních poplatcích* ze dne ze dne 26. listopadu 2004, v platném znění

zneužitelné. V zemích fungovala různá právní či administrativní opatření k jejich regulaci, která např. určovala, jaké druhy zboží mohou být takto dováženy a v jakém množství, stanovila období, během kterého bylo možné dovážet zboží bezcelně, či způsob kontroly následného nakládání s bezcelně dovezenými předměty. Každý stát měl svá detailní pravidla, sdělovaná diplomatickým misím zpravidla oběžnými notami.¹⁵²

Již během přípravných prací byla evidentní snaha o zakotvení závazku přiznat a poskytovat vynětí z celních poplatků u diplomatického zboží nově jako závazné pravidlo, nadále nezávislé na reciprocitě, pod podmínkou, že si státy uchovají možnost detailněji upravovat kontroly takto privilegovaného zboží. Návrh článků Komise pro mezinárodní právo z roku 1957 sice neobsahoval výslovnou úpravu této možnosti, ale Komentář k nim stanovil: „Není nekonzistentní s navrhovaným osvobozením, aby přijímající stát (majíce na mysli možná zneužití) uvalil rozumná omezení na množství dováženého zboží pro potřebu diplomatického zástupce či na období, během kterých tyto předměty musejí být dovezeny, mají-li být vyňaty z celní povinnosti.“¹⁵³

Vídeňská konference věnovala velkou pozornost formulaci odkazu na národní předpisy. Na jednu stranu panovaly obavy, že nedostatečné vymezení povolených národních předpisů by umožnilo, aby obyčejové diplomatické výsady byly restriktivními předpisy zcela zrušeny. Na druhou stranu, při enumerativním výčtu národních předpisů by přijímající stát mohl namítat, že některé vhodné předpisy jsou úmluvou vyloučeny. Proto Komise nakonec odmítla druh předpisů, které budou povoleny, vymezit. Ovšem taková regulace, jejíž důsledkem by byla anulace podstatných výsad uvedených v článku 36 a 37 Úmluvy (např. omezení kategorií personálu, kterým bude celní výsada přiznána), či jejíž účelem by nebyla kontrola postupu či ochrana před zneužitím, přípustná není.¹⁵⁴

Článek 36 zní: „*V souladu se zákony a předpisy, jež může vydat, přijímající stát dovolí dovézt a poskytne vynětí ze všech celních dávek, daní a souvisejících s tím poplatků, jiných než poplatků za skladování, odvoz a podobné služby:*

a) u předmětů určených pro úřední potřebu mise;

---

¹⁵² DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 379 - 380

¹⁵³ *Yearbook of the International Law Commission 1957*, Vol. II, str. 140

¹⁵⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 381 - 382

b) u předmětů určených k osobní potřebě diplomatického zástupce nebo členů jeho rodiny tvořících součást jeho domácnosti, čítajíc v to věci určené pro jeho zařízení.“

Nejen přijímající, ale i vysílající stát má zájem na zabránění možného zneužití a může také (často ve spolupráci s přijímajícím státem) uvalit omezení na členy své mise za stejným účelem. Poté, co americké ministerstvo zahraničí zmocnilo své velvyslance v latinskoamerických státech k vydávání regulačních opatření za účelem kontroly profitování členů diplomatické mise z prodeje bezcelně dováženého zboží, obzvláště automobilů, řešil americký soud otázku, zda se nejedná o odnětí zisků bez poskytnutí kompenzace, což by porušovalo 5. dodatek Ústavy USA. Soud potvrdil že „velvyslanec má právo regulovat tyto prodeje i je úplně zakázat, pokud se domnívá, že je v zájmu lepších vztahů s přijímajícím státem (v daném případě s Brazílií) tak učinit.“¹⁵⁵

Článek 36 ukládá přijímajícímu státu, aby povolil dovoz předmětů určených pro diplomatické použití. Vystává otázka, zde se závazek vztahuje i na předměty, jejichž import je jinak právem přijímajícího státu zakázán (např. alkohol, drogy, rostliny, zbraně, apod.).¹⁵⁶ Řešení nabízí článek 41, podle kterého je diplomatický zástupce povinen respektovat předpisy přijímajícího státu. Ty samozřejmě zahrnují zákony o předmětech a látkách, jejichž dovoz je zakázán. Kromě toho druhý odstavec článku 36¹⁵⁷ výslovně opravňuje úřady přijímajícího státu prohledat osobní zavazadlo diplomatického zástupce i na základě toho, že obsahuje předměty, jejichž dovoz či vývoz je zákonem zakázán či omezen karantenními opatřeními přijímajícího státu. Předpisy zakazující diplomatům dovážet určité předměty jsou podle článku 36 přípustné, pokud zákaz může být odůvodněn důvody veřejného zájmu. Co se importů zbraní a střeliva týče, v USA platí obecný zákaz jejich dovozu cizinci, ale existují výjimky pokrývající lovecké či zákonné sportovní aktivity a výjimka pro dočasný dovoz střelných zbraní pro vlastní potřebu.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 382

¹⁵⁶ Během prohibice v USA nesměly ani zahraniční diplomatické mise dovážet alkohol, později byl však zákaz zmírněn. Většina států, ve kterých jsou dovoz, držení a spotřeba alkoholu zakázány, pro diplomatické mise povoluje výjimky.

¹⁵⁷ Osobní zavazadlo diplomatického zástupce nepodléhá celní prohlídce, ledaže jsou vážné důvody k domněnce, že obsahuje předměty, které nepoživají osvobození uvedeného v odstavci 1 tohoto článku nebo předměty, jejichž dovoz nebo vývoz je zakázán zákony nebo upraven karantenními předpisy přijímajícího státu.

¹⁵⁸ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 383

Velká Británie na Vídeňské konferenci navrhla vyjmout reimport předmětů majících původ v přijímajícím státě z dopadu článku 36. Návrh nebyl přijat, ale pravomoc kontrolovat zneužití výsad národními předpisy je dostatečně široká pro to, aby se mohla zabývat vědomými snahami vyhnout se poplatkům systematickým exportem a reimportem předmětů pro diplomatické užití.¹⁵⁹

Má-li přijímající stát pochyby o tom, co patří k předmětům pro úřední potřebu mise, je povinen situaci řešit konzultací s vedoucím mise. Vysílající stát smí v dobré víře rozhodnout, co pro svou oficiální potřebu potřebuje, neporušuje-li tím předpisy přijímajícího státu. Diplomatičtí zástupci takto mohou kromě osobních věcí, dopravních prostředků a vybavení kanceláře dovážet i spotřební zboží - např. víno, destiláty či tabák pro oficiální pohoštění či soukromou potřebu. Přijímající stát je však oprávněn množství jimi dovážených předmětů omezit, a to i v závislosti na služební hodnosti diplomatů, protože např. potřeby vedoucího mise s ohledem na množství jeho společenských závazků jsou větší než potřeby ostatních členů diplomatické mise.¹⁶⁰ Předměty dovážené pro potřeby ostatních osob či institucí či za komerčním účelem samozřejmě z ustanovení článku 36 mít prospěch nemohou. Bude-li takový dovoz zjištěn, smí přijímající stát vybrat poplatky s ním související i dodatečně – buď od dovozce, který uplatnil osvobození, či od osoby, které je zboží určeno. V praxi bývá předání osvobozeného zboží jiné osobě obvykle připuštěno poté, co je přiměřenou dobu pro oficiální účely mise používáno.¹⁶¹

Spojené státy americké navrhovaly k výrazu „předměty určené pro oficiální užití mise“ přidat slova „zahrnující materiály a zařízení zamýšlené k užití při konstrukci, úpravy a opravy prostor mise.“¹⁶² Návrh ale nebyl přijat, neboť dle názoru většiny států je materiál na stavbu (je-li určen k oficiálnímu užití mise) oprávněn k výsadám podle článku 36 zcela přirozeně. Výjimku tvoří oblast práva německy mluvících zemí, ve

---

¹⁵⁹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 385

¹⁶⁰ ZEILEISSEN, Christian: *Die abgabenrechtlichen Privilegien in den diplomatischen und konsularischen Beziehungen: mit besonderer Berücksichtigung der völkerrechtlichen Verpflichtungen Österreichs*. Wien: Universitäts-Verlagsbuchhandlung, 1971, str. 91

¹⁶¹ Tamtéž, str. 92

¹⁶² *United Nations Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities*. Official Records, Vol. II, str. 36 [cit. 20.7.2011]. Dostupné z WWW:

<http://untreaty.un.org/cod/diplomaticconferences/diplintercourse-1961/vol/english/vol_II_e.pdf>.

kterých je osvobození pro tento materiál poskytováno jen na základě reciprocity.¹⁶³ Podle Zeileissena stavební materiály, stroje a nástroje osvobození skutečně nepoživají.¹⁶⁴

Co se odstavce 2 článku 36 týče, jedná se o pravidlo poměrně nové, neboť v době před Vídeňskou úmluvou neexistovala jednotná praxe, která by vylučovala prohlídku osobních zavazadel diplomatických zástupců. Sovětský svaz na Vídeňské konferenci navrhl omezit vynětí z prohlídky jen na zavazadla doprovázející diplomata ve stejném vlaku, lodi či letadle, což nebylo přijato. Osobní zavazadlo nemusí diplomata doprovázet, aby se kvalifikovalo pro vynětí z prohlídky dle druhého odstavce článku 36. Nedoprovázená zásilka je však vyňata z prohlídky jen v případě, že tvoří diplomatické zavazadlo a je chráněna článkem 27. Britské celní úřady tak neporušily žádnou svou povinnost, když prohlédly bedny, které byly v roce 1984 dopraveny na Stanstedské letiště z Nigérie. Bedny nebyly identifikovány jako diplomatické zavazadlo a existovalo důvodné podezření, že se v nich nachází unesený bývalý nigerijský ministr (viz dále).¹⁶⁵

Podle Zeileissena může být kontrola provedena v případě důvodného podezření, že se v osobním zavazadle nacházejí předměty, které neodpovídají vymezení v odstavci 1. Je-li však diplomat podezírán pouze z porušení procesních pravidel, které je povinen dodržovat za účelem nabytí oprávnění k osvobození, kontrola přípustná není.¹⁶⁶

Ve Velké Británii mohou diplomatičtí zástupci bezcelně dovážet zboží pro svou oficiální či osobní potřebu, včetně potřeb členů rodiny tvořících součást jejich domácnosti.¹⁶⁷ Členové administrativního a technického personálu mise mohou bezcelně dovážet osobní věci a předměty pro domácnost, včetně motorového vozidla při svém prvním vstupu do země. Dovoz těchto zboží může následovat ještě kdykoli do

---

¹⁶³ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 386

¹⁶⁴ ZEILEISSEN, Christian: *Die abgabenrechtlichen Privilegien in den diplomatischen und konsularischen Beziehungen: mit besonderer Berücksichtigung der völkerrechtlichen Verpflichtungen Österreichs*. Wien: Universitäts-Verlagsbuchhandlung, 1971, str. 89

¹⁶⁵ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 387 - 388

¹⁶⁶ ZEILEISSEN, Christian: *Die abgabenrechtlichen Privilegien in den diplomatischen und konsularischen Beziehungen: mit besonderer Berücksichtigung der völkerrechtlichen Verpflichtungen Österreichs*. Wien: Universitäts-Verlagsbuchhandlung, 1971, str.92

¹⁶⁷ Žádost je třeba učinit na příslušném formuláři přímo u celního úředníka, kromě případů motorových vozidel, lihových nápojů a cigaret, kdy se formulář podává Sekci výsad a imunit .

6 měsíců po tomto datu. Takto dovážené zboží nesmí být prodáno, pronajato, zapůjčeno či jinak předáno osobám, které nejsou nadány diplomatickými výsadami a imunitami. Výjimečně, při zaplacení celního poplatku, může být uděleno povolení k nakládání s určitými předměty (např. motorovými vozidly) osobě bez těchto výsad. Žádost je však třeba podat předem u Sekce výsad a imunit v Oddělení protokolu u Ministerstva zahraničních věcí. Existuje kvótní systém pro motorová vozidla, lihové nápoje a cigarety. V ostatních případech nejsou stanovena žádná omezení, ale pokud britský Celní a daňový úřad (Customs and Excise) zjistí, že jsou dovážena množství překračující rozumné potřeby, jeho komisaři si vyhrazují právo stanovit na množství zboží, které může být osvobozeno z celních poplatků, limit. Zkoumání učiní zpravidla po konzultaci s dovozcem nadaným výsadami a pokud si to dovozce přeje, v přítomnosti jeho nebo jím jmenovaného zástupce.¹⁶⁸

---

¹⁶⁸ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 389 - 390

7. Nedotknutelnost archivů a písemností mise

Archivy a písemnosti mise tvoří zvláštní kategorii majetku mise. Mezi prvními na potřebu jejich ochrany upozornil již de Vattel, neboť se domníval, že bez ní by vyslanci nemohli vykonávat svou funkci řádně a bezpečně. V minulosti mohl být vyslanec v případě podezření z osnování spiknutí proti přijímacímu státu zatčen a jeho dokumenty zabaveny, což samozřejmě vyvolávalo nelibost vysílajících států.¹⁶⁹ Článek 14 Havanské úmluvy o diplomatických zástupcích z roku 1928 zaručoval nedotknutelnost písemnostem, archivům a korespondenci mise.¹⁷⁰ Harvardský návrh ve svém článku 5 požadoval respektování důvěrné povahy archivů, „kdekoliv se budou na území přijímacího státu nacházet, za předpokladu, že je přijímacímu státu předem poskytnuto oznámení o jejich umístění“.¹⁷¹

Vídeňská úmluva podstatně rozšířila dosavadní míru poskytování ochrany diplomatickým archivům. Jejich nedotknutelnost měla kořeny v nedotknutelnosti místností mise a částečně i nedotknutelnosti diplomatického zavazadla a kurýra, z nichž se postupně vyvíjela. Ovšem až článek 24 Vídeňské úmluvy stanovil nedotknutelnost dokumentů v případě, že se nenacházejí ani v prostorách mise, ani u člena diplomatické mise či kurýra a dokonce ani v přijímacím státě: „*Archivy a písemnosti mise jsou nedotknutelné kdykoliv a kdekoliv se nalézají.*“ Výraz „nedotknutelnost“ byl zvolen záměrně, aby vyjadřoval jak povinnost přijímacího státu zdržet se zásahování do archivů svými orgány, tak pozitivní povinnost chránit archivy před zásahy ze strany třetích osob. Výraz „kdykoliv“ zdůraznil, že nedotknutelnost archivů trvá i v případě přerušení diplomatických vztahů či ozbrojeného konfliktu.¹⁷² Místnosti mise ztrácejí svůj zvláštní status, přestanou-li být pro účely mise užívány, zatímco nedotknutelnost diplomatických archivů a dokumentů trvá.

Oproti dalšímu majetku mise, na který se ochrana podle článku 22 vztahuje jen v případě, že se nachází v místnostech mise, jsou archivy a dokumenty nedotknutelné

---

¹⁶⁹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 189 - 191

¹⁷⁰ *Diplomatic Privileges and Immunities*. The American Journal of International Law, Vol. 26 (Supplement), 1932, str. 176

¹⁷¹ Tamtéž, str. 61

¹⁷² Podle článku 45 Vídeňské úmluvy má i v tomto případě přijímací stát povinnost archivy respektovat a chránit. Vysílající stát je oprávněn svěžit jejich opatrovnickví ochranné mocnosti.

„kdekoliv se nacházejí.“ Vídeňská konference odmítla požadavek Francie a Itálie, aby archivy a dokumenty nacházející se mimo prostory byly takto výslovně označovány (jejich nedotknutelnost tedy oproti diplomatickému zavazadlu není podmíněná jejich identifikovatelností navenek), i americký požadavek diplomatické archivy a písemnosti přesně definovat. I přes absenci definice ve Vídeňské úmluvě však lze pro vymezení diplomatických archivů analogicky použít definici v článku 1, odst. 1, písm. k) Vídeňské úmluvy pro konzulární styky: „*konzulární archívy zahrnují všechny listiny, dokumenty, korespondenci, knihy, filmy, záznamové pásky a rejstříky konzulárního úřadu spolu s šíframi a kódy, kartotékami a kteroukoliv částí zařízení určenou k jejich ochraně a uložení*“.¹⁷³ Vídeňská úmluva o diplomatických stycích však kromě „archivů“ poskytuje ochranu i „dalším písemnostem“, z čehož je zřejmá snaha o co nejširší výklad ustanovení. Vídeňskou úmluvou jsou chráněny i dokumenty uchovávané moderními způsoby, např. na disku počítače.¹⁷⁴ Hlavním účelem článku je ochrana důvěrnosti uchovávaných informací a nezávisí na jejich formě.

Diplomatická mise nedisponuje právní subjektivitou, a proto jsou její archivy ve vlastnictví vysílajícího státu. Uznání nové vlády vysílajícího státu přijímajícím státem bude mít za důsledek přechod vlastnického titulu k archivům a dokumentům na novou vládu. Ocitnou-li se v ruku přijímajícího státu poté, co byly odcizeny či ztraceny, musí je přijímající stát misi bezodkladně vrátit. Nesmí je využít v soudním řízení ani pro žádný jiný účel.¹⁷⁵

Sporný je statut dokumentů úzce souvisejících s činností diplomatických misí, které však nejsou ve vlastnictví mise ani v její držbě. V judikatuře Velké Británie a USA převládl názor, že korespondence či dokumenty dodané misí třetí straně, která není členem diplomatické mise ani zaměstnancem vysílajícího státu v jiné funkci, se zpravidla stanou majetkem příjemce a dále tvoří součást archivů a dokumentů mise. Jediným způsobem, jak mohou být dále chráněny, je zajistit, že zůstanou fyzicky přítomny v prostorách mise, anebo budou jasně označeny jako majetek státu oprávněný

---

¹⁷³ Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 12. února 1969 o *Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích*, 32/1969 Sb.

¹⁷⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 195 - 196; *Yearbook of the International Law Commission* 1958, Vol. I, str. 135 - 136

¹⁷⁵ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 197 - 199

k nedotknutelnosti jako diplomatický archiv. Z tohoto důvodu např. USA s Čínou do Dohody o výstavbě nových budov pro svá diplomatická zastoupení z roku 2003 zahrnuly zvláštní článek, který stanoví, že s dokumenty souvisejícími s výstavbou bude zacházeno jako s archivy mise.¹⁷⁶

Nedotknutelnost archivů mise se vyvinula z nedotknutelnosti místnosti mise a vzájemná závislost těchto dvou institutů se projevuje i tím, že porušení nedotknutelnosti archivů většinou nastává spolu s porušením nedotknutelnosti místností mise. Nejčastěji zmiňovaným případem porušení obou institutů bylo napadení ambasády USA v Teheránu v roce 1979. Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora uvádí, že archivy a dokumenty amerického velvyslanectví, které nebyly zničeny během útoku 4.11. 1979 americkým personálem, si přisvojili útočníci. Dokumenty údajně z tohoto zdroje pocházející pak byly rozšiřovány samotnými ozbrojenci a vládou kontrolovanými médii.¹⁷⁷

V případě sporu Eritreji a Etiopie řešeném zvláštní komisí v roce 2005 Etiopie tvrdila, že eritrejští celní úředníci na letišti v Asmaře zadrželi diplomatické zavazadlo obsahující blanco pasy, faktury a účtenky. Podle názoru komise zavazadlo nebylo řádně označeno, tudíž nebylo diplomatickým zavazadlem, ale vzhledem k povaze jeho obsahu Eritrea porušila článek 24 Vídeňské úmluvy určený na ochranu archivů a písemností mise.¹⁷⁸

Vzhledem k tomu, že ochrana archivů a písemností mise nevyžaduje jejich identifikaci navenek, jedná se o poměrně přísné ustanovení. K jeho porušování ale nedochází příliš často, neboť archivy a písemnosti se zpravidla nacházejí uvnitř místností mise či v diplomatickém zavazadle a požívají tak v podstatě dvojnásobnou ochranu. Jedná se proto o poměrně bezproblémové ustanovení.

---

¹⁷⁶ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 197 - 199

¹⁷⁷ Tamtéž, str. 194

¹⁷⁸ Tamtéž, str. 194 - 195

8. Svoboda komunikace

Svoboda komunikace patří bezesporu mezi nejvýznamnější výsady a imunity úřadu mise. Článek 27 Vídeňské úmluvy, ve kterém je upravena, obsahuje sedm odstavců, které se postupně zabývají sdělovacími prostředky mise, úřední korespondencí mise, diplomatickou poštou a diplomatickým zavazadlem.

Bez svobodné a tajné komunikace mezi diplomatickou misí a vládou vysílajícího státu by efektivní fungování mise nebylo možné. Přesto patří článek 27 mezi články Úmluvy nejčastěji porušované. Způsoby jeho porušování jsou velmi rozličné. V určitých obdobích během první i druhé světové války zakázala Velká Británie zahraničním misím v Londýně zasílání šifrovaných telegramů. Jižní Vietnam v několika případech během roku 1963 trval na předložení šifrovaných zpráv cenzorskému úřadu.¹⁷⁹ Jiný způsob porušení - nejen svobody komunikace, ale zároveň i všech tří odstavců článku 22 - představují případy instalace odposlouchávacích zařízení v prostorách mise. Např. roku 1973 Francie zjistila, že její nové místnosti mise ve Varšavě byly vybaveny sítí 42 mikrofonů. V roce 1985 bylo objeveno odposlouchávací zařízení v nové budově ambasády USA v Sovětském svazu. V roce 2001 vyšlo naopak najevo, že FBI vystavěla za účelem odposlechlů pod sovětským velvyslanectvím ve Washingtonu celý tunelový komplex. Během studené války k odposlechlům docházelo přirozeně ve větší míře, ale výjimkou nejsou ani odposlechy mezi zeměmi, jejichž vztahy jsou přátelské. V dnešní době k porušování přispívá i rozvoj sofistikovaných metod odposlechlů, které je velmi obtížné odhalit.¹⁸⁰

8.1 Sdělovací prostředky mise

Právo na používání sdělovacích prostředků mise je zakotveno v prvním odstavci článku 27 Vídeňské úmluvy: „*Přijímající stát povolí a bude chránit svobodné spojení mise ke všem oficiálním účelům. Při spojení s vládou, jakož i s ostatními misemi a konzuláty vysílajícího státu ať jsou kdekoliv, může mise použít všech vhodných sdělovacích prostředků, čítajíc v to diplomatické kurýry a kódované nebo šifrované*

---

¹⁷⁹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 211 - 217

¹⁸⁰ Tamtéž, str. 11, 219 - 224

zprávy. Mise však může zřídit a používat radiostanici pouze se souhlasem přijímajícího státu.“.

Již Harvardský návrh v článku 14 zaručoval široké možnosti komunikace všemi dostupnými prostředky. Pokrýval nejen komunikaci s vládou vysílajícího státu, ale i s dalšími diplomatickými misemi v daném státě, s mezinárodními organizacemi a s příslušníky vysílajícího státu na území přijímajícího státu.¹⁸¹

Pojem „vhodné sdělovací prostředky“ podle Vídeňské úmluvy zahrnuje i metody komunikace, které byly v době příprav Vídeňské úmluvy ještě neznámé, např. e-mail či fax. Považuji za vhodné, že nebyly v Úmluvě specifikovány, neboť se neustále vyvíjejí a jejich taxativní výčet ve Vídeňské úmluvě by novější prostředky zbytečně vyloučil. Patří mezi ně přirozeně i telefonní spojení. Podle článku 34 se osvobození diplomatické mise od zdanění nevztahuje na platby za služby skutečně prokázané, mezi které poskytování telefonních služeb patří. Nezaplatí-li tedy mise včas za instalaci či užívání telefonní linky, může být vůči ní postupováno stejně jako proti běžným zákazníkům. Ze zdvořilosti se však ministerstvo zahraničí přijímajícího státu obvykle bude snažit zajistit, aby k tomu nemuselo dojít.¹⁸²

Na Vídeňské konferenci však panovaly spory ohledně otázky bezdrátových radiovysílačů. Většina států vyžadovala ustanovení o tom, že mise, která chce užít soukromý vysílač, musí v souladu s mezinárodními úmluvami o telekomunikacích požádat přijímající stát o povolení.¹⁸³ Velká Británie však protestovala – podle jejího názoru by nutnost povolení komunikaci nadměrně omezovala; sama ho ve své praxi nevyžadovala. Naopak menší státy vyjadřovaly své obavy z možného zneužití vysílačů k propagandě či vměšování se do vnitřních záležitostí. Také se jevilo pravděpodobné, že z neomezené možnosti využívání radiovysílačů budou profitovat jen státy, které si je budou moci finančně dovolit. Komise proto nakonec přijala znění navržené Argentinou, Indií, Indonésií a Sjednocenou arabskou republikou, že „mise může umístit a užívat radiový vysílač jen se souhlasem přijímajícího státu a po učinění řádných opatření k jejich použití v souladu se zákony přijímajícího státu a mezinárodními

---

¹⁸¹ *Diplomatic Privileges and Immunities*. The American Journal of International Law, Vol. 26. (Supplement), 1932, str. 22

¹⁸² DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 217 - 218

¹⁸³ *Yearbook of the International Law Commission 1957*, Vol. I, str. 76 - 77

pravidly“. Nakonec po vleklém jednání na samotné konferenci byla schválena stručnější formulace, která tvoří současnou podobu článku. Pro zahájení provozu radiového vysílače jsou tedy rozhodující předpisy přijímajícího státu. V některých státech postačí oznámení úřadům přijímajícího státu, jinde je vyžadováno splnění dalších podmínek.¹⁸⁴

8.2 Nedotknutelnost oficiální korespondence mise

Odstavec 2 článku 27 Vídeňské úmluvy zní: *Úřední korespondence mise je nedotknutelná. Pod úřední korespondencí se rozumí veškerá korespondence mající vztah k misi a jejím funkcím.*

Před Vídeňskou úmluvou neexistovalo pravidlo obyčejového mezinárodního práva, které by stanovovalo nedotknutelnost korespondence určené pro diplomatickou misi či korespondence pocházející od diplomatické mise během jejího zasílání veřejnými poštovními službami. Dopisy určené pro diplomatickou misi se stávaly archivy nebo dokumenty mise doručením, avšak předtím ochranu postrádaly. Dopisy směřující ven z mise raději nebyly prostřednictvím obyčejné pošty zasílány.¹⁸⁵

Nedotknutelnost oficiální korespondence mise má dva aspekty – činí případné otevření korespondence úřady přijímajícího státu nezákonným a brání tomu, aby korespondence byla užita jako důkaz před soudy přijímajícího státu. Ohledně užití korespondence jako důkazu se na první pohled jeví odstavec 2 jako nadbytečný, neboť článek 24 poskytuje nedotknutelnost archivům a dokumentům mise, kdekoli se nacházejí. Avšak úřady se nemusí o povinnosti ochrany vůbec dozvědět, protože oproti diplomatickému zavazadlu u oficiální korespondence mise není stanovena povinnost ji navenek označit. Na obálce sice bude patrná destinace, ale nemusí být jasné, zda korespondence pochází od vysílající vlády. Proto je v zájmu mise i vysílajícího státu, aby korespondence byla jasně označena, ač k tomu neexistuje právní povinnost.¹⁸⁶

Vzhledem k současné úrovni techniky dnes přijímající státy za účelem zachycení obsahu korespondence disponují prostředky, které nemohou být dodatečně odhaleny,

---

¹⁸⁴ MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, str. 209 - 210

¹⁸⁵ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 225

¹⁸⁶ Tamtéž, str. 225 - 226

včetně metod, které nevyžadují ani otevření pošty. Případné stížnosti jsou úřady přijímajícího státu odmítány či svalovány na chybu nižších úředníků. Nelze se divit, že diplomatické mise pro důvěrnou komunikaci raději volí bezpečnější způsob přepravy a posílají ji spíše šifrovanými telegramy či uvnitř diplomatického zavazadla.

8.3 Diplomatický kurýr

Status diplomatického zavazadla - ochrana mu udělovaná přijímajícím státem podle článku 27 či tranzitním státem podle článku 40 Vídeňské Úmluvy - nezávisí na tom, zda je zavazadlo doprovázeno kurýrem. Přesto státy, které kladou důraz na bezpečnost své diplomatické komunikace a mohou si to dovolit, profesionální kurýry zaměstnávají. Ovšem i nedoprovázené zavazadlo je Vídeňskou úmluvou chráněno lépe než oficiální korespondence mise zasílaná veřejnou poštou díky oficiální pečeti, která zavazadlo identifikuje. Samozřejmě ale, stejně jako v případě úřední korespondence mise, hrozí riziko zadržení, podrobení rentgenu či jiným testům, o nichž se vysílající stát nemusí dozvědět. Funkcí diplomatického kurýra je proto osobním dohledem zajistit, že pravidla mezinárodního práva budou dodržena v praxi.¹⁸⁷

Před Vídeňskou úmluvou bylo možné shrnout stav dosavadního obyčejového mezinárodního práva tak, jak bylo uvedeno v původním návrhu Komise pro mezinárodní právo: „Posel doprovázející zásilku bude chráněn přijímajícím státem.“¹⁸⁸ Praxe států se značně lišila - ohledně toho, zda kurýr požíval jurisdikční imunity, zda jeho osobní zavazadlo mohlo být zkoumáno, a ohledně postavení kurýra po doručení zavazadla. Komise pro mezinárodní právo rozlišovala mezi profesionálními kurýry, kurýry ad hoc (většinou se jednalo o členy diplomatické či konzulární mise cestující z jiného pracovního důvodu) a kapitány civilního letadla dopravujícího diplomatické zavazadlo. Nakonec dospěla k názoru, že poslední zmínění za diplomatického kurýra nadále považováni nebudou - především proto, aby podléhali místní jurisdikci ohledně své funkce v letectvu.¹⁸⁹ Původní návrh Komise nahradily na Vídeňské konferenci tři podrobné odstavce:

---

¹⁸⁷ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 249 - 250

¹⁸⁸ *Rapport presente par Mr. A.E.F. Sandström, rapporteur special*, 1955, A/CN.4/91, str. 11

¹⁸⁹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 250

5. *Diplomatický kurýr, který bude vybaven úředním dokumentem označujícím jeho postavení a počet zásilek představujících diplomatickou poštu, bude chráněn přijímajícím státem při výkonu svých funkcí. Požívá osobní nedotknutelnosti a nesmí být žádným způsobem zatčen ani zadržen.*

6. *Vysílající stát nebo mise mohou určovat diplomatické kurýry ad hoc. V takových případech bude rovněž použito ustanovení odstavce 5 tohoto článku s tím, že imunity v něm vyjmenované se přestanou aplikovat jakmile takový kurýr odevzdal na místo určení svěřenou mu diplomatickou poštu.*

7. *Diplomatická pošta může být svěřena kapitánu civilního letadla přistávajícího na dovoleném vstupním letišti. Kapitán bude vybaven úředním dokumentem označujícím počet zásilek představujících diplomatickou poštu, avšak nebude považován za diplomatického kurýra. Mise může poslat jednoho ze svých členů, aby převzal přímo a volně diplomatickou poštu od kapitána letadla.*

Na návrh Francie musí být kurýr vybaven dokumentem prokazujícím jeho status (u profesionálních kurýrů je to běžně jejich pas). Navíc musí mít u sebe dokument s údajem, jaký počet zavazadel tvoří diplomatické zavazadlo, což doplňuje požadavek odstavce 4, že zavazadla tvořící diplomatické zavazadlo musí nést viditelné vnější označení (aby se předešlo sporům, zda konkrétní věc tvoří součást kurýrova osobního zavazadla, které nepožívá výsady). Slova „při výkonu jeho funkce“ podtrhují skutečnost, že nedotknutelnost kurýra je úzce spojena s ochranou diplomatického zavazadla, které přepravuje. Např. ve Velké Británii existuje speciální úřad udělující povolení, aby doprovázená diplomatická zavazadla byla v letadle převážena v oddělení pro pasažéry a nemusela být odbavena do zavazadlového prostoru.¹⁹⁰

Chile, které bez úspěchu prosazovalo nedotknutelnost i pro komerční piloty zodpovědné za diplomatická zavazadla, je autorem ustanovení o ad hoc kurýrech, které se stalo obsahem odstavce 6. Ad hoc kurýři bývají využíváni menšími státy, kterým chybí prostředky na zaměstnání profesionálních kurýrů, ale mohou je užívat i větší státy - zvláště v naléhavých případech. Jelikož jsou ad hoc kurýři často členy diplomatické mise vysílajícího státu, jsou oprávněni k imunitě i poté, co ztratí svou nedotknutelnost jako kurýři, avšak z jiného důvodu. Odstavec 7 o postavení kapitána komerčního letadla

---

¹⁹⁰ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 252 - 253

zodpovědného za zavazadlo prosadilo Švýcarsko. Oproti Úmluvě o konzulárních stycích odstavec nepokrývá výslovně též kapitána lodi, který - ač méně často - může být rovněž pověřen přepravou diplomatického zavazadla.¹⁹¹

Ač se oproti diplomatickému zavazadlu ohledně diplomatických kurýrů v praxi nevyskytuje mnoho sporných případů, v osmdesátých letech se Komise pro mezinárodní právo zabývala návrhy článků¹⁹², které by současný právní stav upravily podrobněji a především sjednotily stav nyní upravený již čtyřmi úmluvami¹⁹³. Návrh zamýšlel rozšířit princip nedotknutelnosti výslovně i na zavazadla kurýrů, čímž by jejich ochrana dosáhla stejné úrovně, jakou požívá např. ochrana archivů a písemností mise. Navíc by zavazadla kurýrů požívala ochrany nejen při vstupu do země, ale kdekoli by se nacházela. Zakázáno by bylo veškeré jejich zkoumání pomocí technických prostředků.¹⁹⁴ Nakonec však k přijetí návrhu z různých důvodů nedošlo. Některými zeměmi byl považován za nepotřebný (zvláště ustanovení o jmenování kurýrů, jejich prohlášení za *persona non grata* atd.) či za neakceptovatelný (kurýrům měla být přiručena imunita z jurisdikce, jejich ubytování zaručena nedotknutelnost). Mnoho zemí zastávalo názor, který vyjádřilo Rakousko ve svých připomínkách k práci Komise pro mezinárodní právo: „Diplomatický kurýr je v mnoha ohledech vyzdvihován na úroveň „dočasného diplomata“, pro což Rakousko neshledává pádný důvod. Pozornost by měla spíše směřovat k diplomatickému zavazadlu, neboť kurýr je jen prostředek vládami užívaný k doručení zavazadla. Postavení poskytnuté kurýrovi by se mělo řídit jen potřebou funkčnosti...“¹⁹⁵ Šestý výbor Všeobecného shromáždění OSN diplomatickou konferenci, která by umožnila vládám zvážit články navrhované Komisí, již nesvolal a postavení diplomatických kurýrů se i nadále řídí odstavci 5 – 7 článku 27 Vídeňské úmluvy.

---

¹⁹¹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 252

¹⁹² *Yearbook of the International Law Commission 1989*, Vol. II, Pt 1, str. 13

¹⁹³ Jedná se o Vídeňskou úmluvu o diplomatických stycích, Vídeňskou úmluvu o konzulárních stycích, Úmluvu o zvláštních misích a Vídeňskou úmluvu o zastoupení států v jejich stycích s mezinárodními organizacemi univerzální povahy.

¹⁹⁴ SEIDENBERGER, Ulrich: *Die diplomatischen und konsularischen Immunitäten und Privilegien*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 1994, str. 210 - 211

¹⁹⁵ *Yearbook of the International Law Commission 1988*, Vol. II, Pt 1, str. 132

8.4 Diplomatické zavazadlo

Vzhledem k nedokonalé ochraně informací zasílaných prostřednictvím radiovysílačů, telefonem či poštou kladou státy na bezpečnost diplomatického zavazadla velký důraz. Odstavce 3 a 4 článku 27 Vídeňské úmluvy zajišťují zavazadlu velkou míru ochrany:

3. Diplomatická pošta nesmí být otevřena ani zadržena.

4. Zásilky představující diplomatickou poštu musí být opatřeny zřetelným vnějším označením, že jde o diplomatickou poštu a mohou obsahovat pouze diplomatické písemnosti nebo předměty určené k úřednímu použití.

Ač se vznik moderní diplomacie datuje přibližně do 15. století, zmínky o diplomatickém zavazadle jsou až do 18. století vzácné. Před Vídeňskou konferencí byl v případech, kdy celní úřady přijímajícího státu vyslovily důvodné podezření ze zneužití diplomatického zavazadla, vysílající stát oprávněn si vybrat mezi navrácením zavazadla do místa původu a udělením úřadům přijímajícího státu povolení otevřít ho v přítomnosti člena své vlastní mise. Tomuto stavu, tedy možnosti „zpochybnění a vrácení“ podezřelého diplomatického zavazadla odpovídal i původní návrh Komise pro mezinárodní právo. Původní formulace ale byla nakonec zamítnuta ve prospěch současného znění odstavce 3.¹⁹⁶ Komise odmítla i návrhy diplomatické zavazadlo v úvodu ustanovení nejprve definovat. Ochrana zavazadla by závisela na jeho obsahu, který však nemusí být před prohlídkou znám, a proto Komise zvolila bezpodmínečnou ochranu všem takto označeným zavazadlům. Ač se v Úmluvě nehovoří přímo o nedotknutelnosti diplomatického zavazadla (jen o ochraně před zadržením a otevřením), v komentáři Komise výraz nedotknutelnost používá.¹⁹⁷

Situace ohledně diplomatického zavazadla však ani po Vídeňské konferenci nebyla jasná. Řada arabských států učinila ke zmiňovaným odstavcům výhradu. Kuvajť (1969), Libye (1977), Saudská Arábie (1981) a Jemen (1986) si vyhradily právo při vážném podezření z přítomnosti věcí nespádajících do odstavce 4 v zavazadle žádat, aby bylo zavazadlo za přítomnosti zástupce diplomatické mise otevřeno, popřípadě požadovat, aby bylo vráceno zpět do místa původu, byla-li předchozí žádost

¹⁹⁶ *Yearbook of the International Law Commission 1957* vol I, str. 74

¹⁹⁷ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 228 - 229

odmítnuta.¹⁹⁸ Nejradikálnější výhradu připojil Bahrajn v roce 1971, který si vyhradil právo otevřít diplomatické zavazadlo v případě vážného podezření, že zahrnuje věci, jejichž export či import je zákonem zakázán. Výhrady byly předmětem kritiky ostatních smluvních stran Vídeňské úmluvy. O Bahrajnské výhradě se dokonce některé státy vyjádřily tak, že ji nepovažují za platnou, protože je nekompatibilní s účelem Úmluvy. Nicméně na státy, které učinily k odstavcům výhradu, se vztahuje mezinárodní právo obyčejové, které připouští možnost „zpochybnění a vrácení“ zavazadla. Ostatní státy se tak s výhradami musely smířit.¹⁹⁹

Diplomatické zavazadlo má zpravidla podobu bedny či vaku, aniž by článek 27 stanovil požadavky na jeho velikost a váhu. Ty nelze odvodit ani z mezinárodní praxe. Některé státy stanovily velikostní limity v bilaterálních dohodách o přepravě nedoprovázených zavazadel, ale jejich cílem je spíše zajištění vzájemného poskytování výsad než předcházení případnému zneužití. Diplomatické zavazadlo může obsahovat kopírovací i šifrovací zařízení, počítače, stavební materiál pro výstavbu nových prostor mise – může tedy být velice rozměrné. Ač se vyskytly případy, kdy i přepravní kontejner byl celními úřady akceptován jako diplomatické zavazadlo, častější praxí je, že nákladní auto či letadlo za „zavazadlo“ nejsou považovány. Např. v roce 1985 odmítly úřady Spolkové republiky Německo uznat za diplomatické zavazadlo sovětské nákladní auto s nákladem o váze 9 tun, směřující do Švýcarska. Švýcarsko ho na své území odmítlo vpustit s odůvodněním, že Vídeňská úmluva sice nespécifikuje velikost diplomatického zavazadla, ale švýcarské úřady považují váhu 450 liber za maximální. Německé úřady požadovaly otevření auta a předložení informace o počtu dílčích balíků. Ač si Sovětský svaz stěžoval, že se jedná o porušení Vídeňské úmluvy, nakonec požadavku vyhověl. Německé úřady porovnaly jím dodaný seznam se skutečným počtem zavazadel, aniž bylo jediné z nich otevřeno.²⁰⁰

Co se označení zavazadla týče, podle ministerstva zahraničí USA musí být „slova „Diplomatic Bag“ či „Diplomatic Pouch“ jasně viditelná a uvedená na diplomatickém zavazadle. Zavazadlo musí nést pečeť vlády, které patří. Pečeť může být

---

¹⁹⁸ Taková úprava je zakotvena ve třetím odstavci článku 35 Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích pro konzulární zavazadla.

¹⁹⁹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 230 - 231

²⁰⁰ *Is there such a thing as a diplomatic pouch?* The Straight Dope, [online]. 20. 12. 2005 [cit. 17.4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.straightdope.com/mailbag/mdiplomaticpouch.html>>.

olověná, vytištěná na látce zavazadla či sejmutelném štítku.²⁰¹ Otázce identifikace diplomatického zavazadla se věnovala i již zmíněná Zpráva Dolního výboru Poslanecké sněmovny Velké Británie o zneužívání diplomatických výsad a imunit v roce 1985.²⁰² Výbor zahájil svou činnost po střelbě z libyjské ambasády v dubnu 1984, a o jen o několik málo měsíců poté došlo v Londýně k únosu Umaru Dikka, bývalého ministra dopravy v Nigerii. Na letišti v Stanstedu krátce poté vzbudily pozornost dvě velké bedny s větracími okénky, které měly být naloženy do letadla Nigeria Airways. Dle názoru britského ministerstva zahraničí se nejednalo o diplomatická zavazadla, a tak je celní úřady za přítomnosti členů Nigerijské vysoké komise otevřely. V bednách se nacházel pan Dikko v bezvědomí, lékař a další dva muži. Výbor v reakci na tento případ doporučil, aby zásilky zůstávaly ve velikosti a váze diplomatických zavazadel vstupujících do země v péči diplomatického kurýra či pilota. Britská vláda nesouhlasila s odůvodněním, že těžké předměty, jako např. vysílací zařízení, bývají přepravovány v nepravidelných intervalech a vzhledem k tomu se velikost a váha diplomatických zavazadel podstatně liší případ od případu. V roce 1988 však britská vláda v připomínkách pro Komisi pro mezinárodní právo vyjádřila podporu formulaci nového ustanovení ukládajícího povinnost, aby zavazadlo bylo doprovázeno dokumenty popisujícími velikost a váhu balíků tvořící diplomatické zavazadlo. Pro svůj návrh ale nezískala podporu.²⁰³

Zatímco diplomatické zavazadlo neztrácí svůj zvláštní status při podezření, že zahrnuje jiné předměty než diplomatické dokumenty či věci zamýšlené pro oficiální užití mise, zavazadlo, které nenese viditelné vnější označení svého charakteru, není oprávněno ke statusu diplomatického zavazadla. Bedny použité při pokusu o únos Umaru Dikka byly opatřeny štítky o svém původu (Nigerijská vysoká komise v Londýně) a místu určení (Nigerijské ministerstvo zahraničních věcí v Lagosu), ale chyběla oficiální pečetidla. Z tohoto důvodu bedny netvořily diplomatické zavazadlo, ale pouze majetek mise a celní úředníci je byli oprávněni otevřít.²⁰⁴

---

²⁰¹ *Oběžná nota ohledně diplomatického zavazadla*. U.S. Department of State, [online]. 23.7.2004 [cit. 17.4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.state.gov/documents/organization/124992.pdf>>.

²⁰² *The Abuse of Diplomatic Immunities and Privileges*. House of Commons Foreign Affairs Committee. Southampton University, 1985

²⁰³ *Yearbook of the International Law Commission 1988*, Vol. II, Pt 1, str 154

²⁰⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 233 - 234

Jelikož podezření o nedovolenosti obsahu neospravedlňuje otevření zavazadla, neexistují pravidla vymezující okruh předmětů, které mohou být diplomatickým zavazadlem přepravovány. Státy užívají diplomatická zavazadla k přemístování širokého spektra předmětů – může se jednat např. i o mince, bankovky, medaile, filmy, knihy, jídlo a pití, oblečení atd. – vždy však za podmínky, že nejsou porušeny předpisy přijímacího státu. V každém případě by mělo jít o „předměty pro úřední potřebu mise“. Co vše lze ze ně považovat, je záležitostí vnitřní úpravy každého státu. Např. Korejská republika ve své vnitřní směrnici z roku 1982 stanovila, že pod pojem „předměty pro úřední potřebu“ spadají:

- 1) oficiální dokumenty a materiály nutné k provozu mise a diplomatických jednání,
- 2) dopisy a další materiály týkající se udržování bezpečnosti,
- 3) polooficiální korespondence a komunikace,
- 4) jiné materiály, jejichž význam uznal ministr zahraničních věcí či vedoucí misí.

Může existovat i určitý prostor pro uvážení, zda osobní korespondence člena diplomatické mise či dodávky nadstandardních léků pro osobní potřebu, nedostupných ve státě přijímajícím, mohou být posílány v diplomatickém zavazadle. V Koreji mohou být léky pro potřeby personálu mise v oblastech, kde jsou podmínky pro život značně nepohodlné, takto zasílány se souhlasem ministra zahraničních věcí.²⁰⁵ Členové mise podléhají povinnosti respektovat zákony a pravidla přijímacího státu a nejsou proto oprávněni užívat zavazadlo pro posílání takových předmětů, jakými jsou např. zbraně, alkohol či drogy, pokud jejich dovoz není povolen právním řádem přijímacího státu. Podle vlády Velké Británie „je neakceptovatelné, aby byla diplomatická zavazadla užívána k přepravě předmětů zakázaných britským právem nezávisle na tom, zda slouží oficiálním potřebám misí. Nelze např. takto dovážet zbraně, neboť užití střelných zbraní pro osobní ochranu diplomatů není ve Velké Británii dovoleno.“²⁰⁶

Relativně nejméně závažnými případy zneužití diplomatických zavazadel jsou případy, kde je diplomatické zavazadlo používáno k dovozu soukromých věcí. Poškozen je vysílající stát, kterému vznikají náklady na přepravu, i stát přijímací, který je ochuzen o příjmy z celních poplatků. Ve známost široké veřejnosti vešlo zneužívání

---

²⁰⁵ *Yearbook of the International Law Commission 1982*, Vol II, Pt 1, str. 237 - 238

²⁰⁶ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 237

diplomatických zavazadel při pašování zabaveného židovského majetku nacisty do Švýcarska.²⁰⁷

V roce 1997 došlo ke sporu ohledně diplomatického zavazadla mezi Kubou a USA.²⁰⁸ USA vznesly formální protest poté, co kubánští úředníci zadrželi několik diplomatických zavazadel určených pro americkou zájmovou sekci v Havaně. Kuba se hájila, že diplomatická zavazadla na havanské letiště dorazila již otevřená a obsahovala kopie brožur „Support for a Democratic Transition in Cuba“, které evidentně měly být distribuovány v rámci „americké politiky agrese proti Kubě“, a ohrožovat tak suverenitu a důstojnost kubánského státu.²⁰⁹ Kubánská vláda informovala zájmovou sekci USA, že nedovolí, aby takovéto materiály vstoupily do země.²¹⁰

Z případů porušení mezinárodního práva týkajících se diplomatického zavazadla vzbudilo v roce 2002 mezinárodní pozornost Zimbabwe, poté, co otevřelo několik britských diplomatických zavazadel pod dohledem ozbrojené policie. Británie obvinila Zimbabwe z vážného a bezprecedentního porušení Vídeňské úmluvy a delegace EU doručila zimbabwskému ministerstvu zahraničí formální protest. Jiný případ zneužití diplomatického zavazadla nastal např. v roce 2003, kdy bylo s povolením prezidenta Sierry Leone otevřeno diplomatické zavazadlo směřující do vysoké komise Sierra Leone v Londýně a byl v něm nalezen kokain v hodnotě 1 milionu liber. Dva úředníci ministerstva zahraničí v Sierra Leone byli zatčeni. V roce 1964 si italské celní úřady všimly, že diplomatické zavazadlo adresované ministerstvu zahraničních věcí v Cairu vydávalo zvuky. Bylo otevřeno a v něm nalezen omámený Izraelec, který byl unesen, aby mohl být v Egyptě vyšetřován pro špionáž. Někteří členové egyptské mise byli v důsledku toho prohlášeni za personu non grata. Itálie v té době ještě nestihla ratifikovat Vídeňskou úmluvu, a tak její zásah – ospravedlnitelný obyčejovým mezinárodním právem - nevyžadoval posouzení souladu s článkem 27.²¹¹

---

²⁰⁷ *Diplomatic bag: The inside story*. BBC News, [online]. 10.3.2000 [cit. 17.4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/672786.stm>>.

²⁰⁸ Tyto země spolu nemají plné diplomatické vztahy. Navzájem je zastupují zájmové sekce zabývající se primárně konzulárními záležitostmi.

²⁰⁹ Na Kubě platí zákon prohlašující rozšiřování i pomoc k rozšiřování informací, dokumentů či propagačních materiálů vlády USA za nezákonné.

²¹⁰ MARTIN, Lionel: *Cuba Rejects U.S. Protest Over Diplomatic Pouch*. *CubaNet*, [online]. 22.3.1997 [cit. 17.4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.cubanet.org/CNews/y97/mar97/24reject.html>>.

²¹¹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 238, 242 - 243

8.4.1 Skenování diplomatických zavazadel

Spolu s hromadným zavedením skenování zavazadel národními bezpečnostními úřady či leteckými společnostmi v 70. letech se naskytla otázka, zda je to v souladu s Vídeňskou úmluvou. Odstavec 3 článku 27 pouze stanoví, že diplomatické zavazadlo nemá být otevřeno ani zadrženo. Neexistuje náznak toho, že by zástupci na Vídeňské konferenci zvažovali možnost zkoumat zavazadla bez jejich otevření či zadržení. Ale např. jaderný materiál, drogy, některé výbušniny či zbraně mohou být objeveny i pomocí vycvičených psů či rentgenem. Bude-li cokoli z toho odhaleno, diplomatické zavazadlo zůstane nadále oprávněno k ochraně, nicméně lze očekávat, že přijímající stát upozorní na záležitost úřady vysílajícího státu, vyzve je ke spolupráci a mezitím se ujistí, že zavazadlo neopustí jeho jurisdikci.²¹² Některé vlády ve svých připomínkách Komisi pro mezinárodní právo zastávaly názor, že skenování nezahrnuje otevření ani zadržování zavazadla, tudíž je po právní stránce v pořádku. Podle jiných států odstavec 3 elektronické či rentgenové snímání zavazadel zakazuje – např. Nový Zéland namítal, že „...elektronické snímání by za určitých okolností mohlo vyústit v porušení důvěrnosti dokumentů v diplomatickém zavazadle obsažených“.²¹³

Obecná praxe stále byla, že diplomatická zavazadla se neskenovala. V polovině 80. let však jejich skenování zavedly některé vlády (např. Kuvajt). Rakousko v oběžníku Spolkového ministerstva zahraničních věcí diplomatickým misím oznámilo, že považuje elektronický screening diplomatických zavazadel za slučitelný s odstavcem 3 Vídeňské úmluvy, pokud bude vykonáván na nediskriminačním základě a státy nebudou k podrobení se skenování nuceny – ač v případě odmítnutí budou letecké společnosti moci odmítnout přepravu. Západní státy většinou skenování vlastních diplomatických zavazadel kvůli možnému ohrožení vlastní bezpečnosti nepovolovaly a instruovaly své kuréry, že v případě nutnosti mají být zavazadla vrácena do místa původu.²¹⁴

Velká Británie ve svém komentáři k návrhu článků Komise pro mezinárodní právo o statutu diplomatického kurýra a diplomatického zavazadla byla opatrná:

---

²¹² DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 238 - 239

²¹³ *Yearbook of the International Law Commission 1988*, Vol. II, Pt 1, str. 147

²¹⁴ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 240

„skenování nesmí odhalit obsah sdělení v zavazadle obsažených; právo žádat skenování lze jen v případech, kde existuje důvodné podezření, že zavazadlo je používáno k nekalým účelům...každý jednotlivý případ je třeba posuzovat jednotlivě; zástupce vysílajícího státu by měl mít možnost být skenování přítomen; odmítá-li vysílající stát skenování, má možnost vrácení zavazadla původci.“²¹⁵ Podstatný je především první bod – že skenování nesmí odhalit obsah sdělení obsažených v zavazadle a neohrozí tedy svobodu a důvěrnost komunikace. Moderní technologie jsou schopny poškodit určitý druh obsahu zavazadel (např. filmy), a získat informace, které mohou i dešifrovat obsah dokumentů. Jejich užití tedy není v souladu se základním účelem článku 27, má stejné následky jako „otevření“ zavazadla a znamená porušení svobody komunikace. To samozřejmě neplatí pro provádění testů na přítomnost drog, radioaktivního materiálu či výbušnin prostřednictvím vycvičených psů.²¹⁶ Právě rozlišování mezi vnějšími testy, které mohou zasáhnout do důvěrnosti komunikace, a jinými testy, se jeví přijatelné pro většinu vlád. Objevení závadného obsahu samo o sobě neospravedlňuje otevření či zadržení zavazadla, ale může vést k uvalení jiných sankcí dovolených Úmluvou.²¹⁷

Letecké úřady jsou oprávněny požadovat skenování diplomatického zavazadla jako podmínku přepravy, aniž by se jednalo o porušení článku 27. Letecká společnost není povinna zajistit přepravu diplomatického zavazadla, které může představovat ohrožení bezpečnosti posádky. Jak poznamenala švýcarská vláda: „Bylo by naivní v dnešní době věřit, že kapitán letadla bude chtít přepravit zavazadlo, aniž by ho podrobil nějaké formě kontroly.“²¹⁸ Vysílající stát je samozřejmě oprávněn přepravit zavazadlo alternativními dopravními prostředky.

8.4.2 Práce Komise pro mezinárodní právo ohledně diplomatického zavazadla

Jak již bylo řečeno, pro smluvní státy Vídeňské úmluvy - kromě případů, kde buď vysílající, nebo přijímající stát učinil výhradu k článku 27 – platí, že ani praktická jistota zneužití diplomatického zavazadla neopravňuje k jeho otevření či zadržení. To

---

²¹⁵ *Yearbook of the International Law Commission 1988*, Vol. II, Pt 1, str. 157

²¹⁶ *Yearbook of the International Law Commission 1988*, Vol. I, str. 232

²¹⁷ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 241- 242

²¹⁸ *Yearbook of the International Law Commission 1988*, Vol. II, Pt 1, str.162

s sebou samozřejmě nese řadu problémů a ustanovení se stalo předmětem debat o tom, zda není článek 27 potřeba podrobit revizi.

Podle některých autorů, např. Eileen Denzové, nicméně - podobně jako u nedotknutelnosti místností mise - i u diplomatického zavazadla existuje možnost se ve výjimečných případech odvolat na potřebu ochrany lidského života. V případě již zmiňovaného pokusu o únos Umaru Dikka v roce 1964 bylo rozhodnuto o otevření podezřelé bedny na základě toho, že bedny postrádaly oficiální pečeti, a tak netvořily diplomatické zavazadlo. Ale Výbor Dolní sněmovny pro zahraniční záležitosti v této souvislosti zkoumal, co by se stalo, kdyby bedny byly identifikovatelné jako diplomatické zavazadlo a ocenil názor ministra zahraničních věcí, že by měla být v úvahu brána „převažující povinnost zachovat a ochraňovat lidský život“, tudíž že nedotknutelnost diplomatického zavazadla nemůže mít přednost před lidským životem.²¹⁹

Vzhledem k vysokému počtu výhrad k článku nebyla situace ani po uzavření Vídeňské úmluvy příliš jasná. Z tohoto důvodu doporučilo Všeobecné shromáždění OSN Komisi pro mezinárodní právo již v roce 1979 pokračování v práci ohledně statusu diplomatického kurýra a diplomatického zavazadla nedoprovázeného kurýrem s výhledem na možné zpracování příslušného právního instrumentu. Už od počátku existovaly pochybnosti o užitečnosti tohoto kroku – např. Velká Británie zdůraznila, že mnoho z dílčích otázek je řešeno již Vídeňskou úmluvou a nepovažovala Protokol k úmluvě za potřebný pro praxi. Většina států ale podporovala další rozpracování pravidel za účelem zvýšení ochrany kurýra a zavazadla, popř. formulaci pravidla, které by bylo možné aplikovat obecně na všechna zavazadla, jejichž status je dnes určen Vídeňskou úmluvou o diplomatických stycích, Vídeňskou úmluvou o konzulárních stycích, Newyorskou úmluvou o zvláštních misích a Vídeňskou úmluvou o zastoupení států v jejich vztazích s mezinárodními organizacemi univerzálního charakteru.²²⁰ Zvláštní zpravodaj Jankov podal v roce 1980 Komisi předběžnou zprávu, ve které zdůrazňoval, že rostoucí počet případů porušování diplomatického práva vyžaduje „ucelenou regulaci statusu všech typů oficiálních kurýrů a zavazadel, podle které by

---

²¹⁹ *The Abuse of Diplomatic Immunities and Privileges*. House of Commons Foreign Affairs Committee. Southampton University, 1985, odst. 111, 113

²²⁰ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 244

veškerá oficiální komunikace jejich prostřednictvím požívala stejný stupeň mezinárodněprávní ochrany.²²¹

Během následujících let Jankov navrhl a předložil Komisi k posouzení 43 článků. V roce 1986 Komise dokončila jejich první čtení. Druhé čtení se konalo v letech 1988 - 1989 a stále ho provázely pochyby o smyslu práce.²²² USA namítaly, že mnoho států se stalo stranami jen některých ze čtyř zmíněných úmluv. Kromě toho, ustanovení těchto smluv se ohledně důležitých bodů lišila: „Kde státy vědomě a uváženě vyvinuly rozdílná pravidla pro různé situace, je těžké nalézt způsob, jak dosáhnout sjednocení existujících pravidel.“²²³ Podle Austrálie chybělo jasné vymezení aspektů praxe států, které by potřebovaly revizi a podle jejího názoru by nová úmluva či protokol pouze vytvořily zmatek v zavedené praxi.²²⁴ Tento názor vyjadřoval mínění mnoha států. Avšak Komise doufala ve vznik úmluvy, která by završila kodifikaci diplomatického a konzulárního práva. Podle návrhu měli mít všichni kurýři a celní úředníci zvláštní kvalifikaci podle mezinárodního práva. Měly vzniknout dva opční protokoly, které by články o zavazadlech vztáhly i na zavazadla zvláštní mise a mezinárodní organizace univerzálního charakteru, s možností dalšího bilaterálního prohloubení povinností.²²⁵

V roce 1989 i USA označily existující režim diplomatického zavazadla za životaschopný, podstatný pro provozování diplomatických misí a efektivní výkon zahraničních styků a za obsahující přiměřenou rovnováhu mezi zájmy přijímajících a vysílajících států. USA navrhly, aby Komise vydala doporučení, že Všeobecné shromáždění OSN by mělo návrh vzít v potaz jako sadu vodítek při řešení sporů, ale nesvolávat mezinárodní konferenci za účelem vzniku nové úmluvy.²²⁶ Šestý výbor Shromáždění OSN se poté již nikdy neshodl na svolání konference za tímto účelem.

Denza spatřuje hlavní problém popsanych snah v existenci dvou konfliktních cílů. Jedná se o snahu o sjednocení režimu pro různé druhy zavazadel a zároveň snahu zabránit zneužívání diplomatických zavazadel. Ač byla myšlenka jednotného režimu

---

²²¹ *Yearbook of the International Law Commission 1980*, Vol. II, Pt 1, str. 231 - 45

²²² DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 244-245

²²³ *Yearbook of the International Law Commission 1988*, Vol. I, str. 178

²²⁴ *Yearbook of the International Law Commission 1988*, Vol. II, Pt 1, str.131

²²⁵ *Yearbook of the International Law Commission 1989*, Vol. II, Pt 2, str. 13

²²⁶ *Yearbook of the International Law Commission 1989*, Vol. II, Pt 1, str. 76 -79

lákavá, nebrala v úvahu fakt, že rozdíly v zacházení s jednotlivými druhy zavazadel odrážejí rozdíl v citlivosti diplomatické a konzulární komunikace a jsou proto opodstatněné. Pro státy obhajující boj proti možnému zneužívání diplomatických výsad nebylo přijatelné sjednocení pravidel zacházení na úrovni vyššího stupně ochrany před otevřením a zadržením, jakou požívají diplomatická zavazadla. Naopak malé státy bez potřebných zdrojů k zasílání zašifrovaných zpráv či zajištění doprovodu kurýrů se obávaly sjednocení pravidel způsobem „zpochybnit a vrátit“ podle vzoru Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích.²²⁷

---

²²⁷ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 247

9. Sankce za porušení výsad a imunit úřadu diplomatické mise

Jednotlivá porušení povinností při zaručování výsad a imunit úřadu diplomatické mise je nutné posuzovat případ od případu. V případě lehkých porušení většinou postačí žádost o vysvětlení, omluvu či náhradu škody. Může následovat další vyjednávání stran, např. intervence diplomatických zástupců u vlád dotčeného státu nebo přímé jednání členů vlád či hlav států. Při řešení sporů je možné využít i služeb třetích států.²²⁸

Článek 45 původního návrhu Komise vyžadoval, aby: „veškeré spory mezi státy ohledně interpretace a aplikace Úmluvy, které nemohou být vyřešeny diplomatickými prostředky, byly podrobeny konciliaci či arbitraci a v případě jejich neúspěchu na žádost jedné ze stran předloženy Mezinárodnímu soudnímu dvoru.“²²⁹ Sama Komise nedávala prosazení této v podstatě obligatorní jurisdikce Mezinárodního soudního dvora velké naděje na úspěch a Vídeňská konference nakonec přijala Opční protokol k Vídeňské úmluvě o závazném řešení sporů²³⁰ stanovící, že pokud se strany sporu nedohodnou na jiném způsobu řešení, bude na žádost kterékoli zúčastněné smluvní strany řešit spor Mezinárodní soudní dvůr.

V případě sankcí za porušení povinností při zajišťování diplomatických výsad a imunit není nutné se spoléhat na obecná pravidla mezinárodního práva veřejného, neboť diplomatické právo disponuje vlastním systémem nápravných opatření. Mezinárodní soudní dvůr diplomatické a konzulární právo označil ve svém rozhodnutí ohledně případu diplomatického a konzulárního personálu USA v Teheránu za tzv. „self-contained régime“, čili svébytný, nezávislý režim: „diplomatické právo poskytuje vlastní prostředky obrany a sankce proti ilegálním aktivitám členů diplomatické mise.“²³¹ Může mezi nimi volit i přijímající stát v případě, že vysílající stát zneužije výsady a imunity poskytnuté jeho misi či se dopustí jiného porušení svých povinností.

---

²²⁸ SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz: *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: ASPI, 2006, str. 315 - 320

²²⁹ *Draft Articles on Diplomatic Intercourse and Immunities with Commentaries, 1958*. United Nations, 2005 [cit. 2.6. 2011]. Dostupné z WWW: <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_1_1958.pdf>.

²³⁰ Kromě něj přijala ještě Opční protokol k Vídeňské úmluvě o nabývání státní příslušnosti při narození dítěte, sňatku diplomatického zástupce s občanem přijímajícího státu a podobných příležitostech.

²³¹ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora v případě *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran* z 24.5.1980. I.C.J. Reports 1980

Patří mezi ně neudělení agrémentu, snížení počtu členů mise vysílajícího státu, prohlášení člena diplomatického personálu vysílajícího státu za personu non grata, přerušeni diplomatických styků či žaloba proti vysílajícímu státu před soudy přijímajícího státu či před Mezinárodním soudním dvorem. Kromě těchto je podle Seidenbergera přípustné i použití obecných institutů mezinárodního práva, a to za podmínky, že nedojde k omezení diplomatických výsad a imunit.²³²

Farhangiová se zabývá alternativními způsoby obrany proti porušování diplomatického práva, např. možností společného postupu proti problémovým národům. Zmiňuje případ, kdy po popsání incidentu z roku 1984 Britové žádali západní státy, aby společně odmítaly diplomatické styky s Libyí. U většiny států však převládla praktická potřeba diplomatické styky udržovat.²³³ V mezinárodním právu se často vyskytují případy užití retorzi a represálií – „opatření, která užívá stát proti jinému státu či některým nebo všem jeho státním občanům za účelem donutit tento stát k odstranění určitého stavu“. Případy retorze jsou jednáním, které mezinárodní právo dovoluje, druhým státem jsou však vnímány jako nevládný akt (zákaz dovozu, přerušeni diplomatických styků). Oproti tomu represálie jsou samy o sobě mezinárodním právem zakázány (jedná se v podstatě o odplatu za mezinárodněprávní delikt jiným mezinárodněprávním deliktem, např. zablokování dispozice s finančními účty mise). Tento druh opatření lze užít jen po předchozím upozornění na možnost jejich použití a musí vždy souviset s protiprávním jednáním, k jehož nápravě má sloužit. Prováděno musí být tak, aby po dosažení cíle bylo možné obnovit předchozí stav.²³⁴

9.1 Žaloby vůči státům u vnitrostátních soudů

V 19. století, době formování imunit států, nebyly žaloby proti jednomu státu před soudy státu druhého připuštěny, pokud žalovaný stát k tomu nedal souhlas. Postupně se však začaly prosazovat výjimky z tohoto pravidla. V roce 1972 vydala Rada Evropy Evropskou úmluvu o státní imunitě se seznamem výjimek. V roce 2004 přijalo Všeobecné shromáždění OSN Úmluvu o jurisdikčních imunitách států a jejich

---

²³² SEIDENBERGER, Ulrich: *Die diplomatischen und konsularischen Immunitäten und Privilegien*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 1994, str. 330

²³³ FARHANGI, Leslie Shirin: *Insuring against Abuse of Diplomatic Immunity*. Stanford Law Review, Vol. 38, No. 6, 1986, str. 1517 - 1547

²³⁴ SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz: *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: ASPI, 2006, str. 328 - 340

majetku. Tato Úmluva vyžaduje 30 ratifikací, aby vstoupila v platnost, a v souladu se státní praxí zastává restriktivní přístup ke státní imunitě. Výjimky se vztahují na komerční transakce či nároky vzniklé z osobní újmy či hmotné škody způsobené aktem státu na území státu, kde je vedeno řízení. Přípuštěn je jen omezený výkon rozhodnutí ohledně státního majetku používaného pro komerční využití.²³⁵ Podle některých názorů je Úmluva stále příliš příznivá pro státy, neboť jim povoluje např. vyhnout se odpovědnosti z obchodních závazků umístěním všech státních fondů na účet diplomatické mise, který je nadán imunitou.²³⁶

9.2. Žaloby k Mezinárodnímu soudnímu dvoru

Podávání žalob Mezinárodnímu soudnímu dvoru není příliš častým jevem. Možnost řízení před ním je podmíněna tím, že se jeho jurisdikci strany sporu podřídí. Podle Opčního protokolu k Vídeňské úmluvě o povinném řešení sporů naopak podmínkou není předchozí neúspěšné řízení.²³⁷ V rozhodnutí o případu Teherán Mezinárodní soudní dvůr prohlásil, že: „ustanovení článků 2 a 3 ve spojení s článkem 1 a preambulí Protokolu neznamenaají podmínku aplikovatelnosti článku 1..., ...články 2 a 3 stanoví jen možnost stran dohodnout se na arbitraci či konciliaci místo obrácení se k Mezinárodnímu soudnímu dvoru.“²³⁸

Neúčast jedné ze stran na projednávání sporu nezbavuje Mezinárodní soudní dvůr jeho jurisdikce. Soud však nemůže vzít tvrzení přítomné strany za prokázaná, aniž by prověřil jejich pravdivost. Zajištění výkonu rozsudku náleží Radě bezpečnosti. V praxi je vynucení proti vůli strany, které se týká, bohužel jen stěží proveditelné.²³⁹

---

²³⁵ *United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property*, 2004. United Nations, 2005 [cit. 15.7. 2011]. Dostupné z WWW: <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/4_1_2004.pdf>.

²³⁶ ROBERTS, Ivor: *Satow's Diplomatic Practice*. New York: Oxford University Press, 2009, str. 24 - 26

²³⁷ Čl.1: Spory vzešlé z interpretace či aplikace Vídeňské úmluvy spadají do povinné jurisdikce Mezinárodního soudního dvora a mohou být před soud vzneseny na žádost strany sporu, která je stranou tohoto Protokolu.

Čl.2: Strany se do dvou měsíců po oznámení sporu mohou dohodnout, že se místo k Mezinárodnímu soudnímu dvoru obrátí na rozhodčí tribunál ...

Čl.3: Během stejného období se strany mohou dohodnout na pokusu o konciliaci ...

Viz. *Optional Protocol to the Vienna Convention on Diplomatic Relations, concerning the Compulsory Settlement of Disputes*. United Nations Treaty Collection, 2010 [cit. 21.4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=III-5&chapter=3&lang=en>.

²³⁸ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora v případě *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran* z 24.5.1980. I.C.J. Reports 1980

²³⁹ SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz: *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: ASPI, 2006, str. 328

Podávání žalob k Mezinárodnímu soudnímu dvoru je proto vhodné spíše k dodatečnému prohlášení určitého jednání za porušující mezinárodní právo, ale nedokáže vzhledem k nedostatku donucovací moci takovému jednání s okamžitou účinností zabránit.²⁴⁰

9.3 Prohlášení členů diplomatické mise za personu non grata

Co se prohlášení osoby za personu non grata týče, podle článku 9 Vídeňské úmluvy: „*Přijímající stát může kdykoliv a bez povinnosti uvést důvody pro své rozhodnutí oznámit vysílajícímu státu, že šéf mise nebo kterýkoliv člen diplomatického personálu mise je persona non grata anebo že kterýkoliv jiný člen personálu mise je nepřijatelný. V takovém případě vysílající stát podle okolností buď odvolá tuto osobu anebo ukončí její funkci na misi...*“ Zatímco v minulosti nevídanou osobu přijímající stát jednoduše sám vykázal, dnes jen omezí veškerou svou činnost vůči ní a záležitost řeší spolu s vysílajícím státem, na kterém je, aby z oznámení vyvodil důsledky. Až v případě, že vysílající stát odmítne nebo opomene v rozumné době vyhovět povinnosti podle odstavce 1, je přijímající stát oprávněn odmítnout uznat dotyčnou osobu za člena mise. Následkem je ztráta jejich diplomatických výsad a imunit. Přijímající stát je pak oprávněn vůči osobě dále postupovat – buď ji vyhostit nebo ji podrobit soudnímu řízení.

9.4 Omezení počtu členů mise

Přijímající stát je oprávněn stanovit limit pro počet členů mise v mezích, které považuje za rozumné a obvyklé, se zřetelem k okolnostem a podmínkám v přijímajícím státě a k potřebám příslušné mise. Týká se to hlavně odvetných případů, ve kterých byla zjištěna špionáž či odposlechy. Např. Velká Británie v roce 1971 stanovila tyto meze diplomatické misi Sovětského svazu a vyhostila 105 diplomatů a úředníků za nepřijatelné aktivity. USA takto v roce 1979 zredukovaly počet členů mise na íránské ambasádě ve Washingtonu na 15 osob.²⁴¹ Nevýhodou je, že po takovém kroku většinou následuje opětná odvěta – snížení počtu členů mise druhou stranou recipročně.

---

²⁴⁰ SEIDENBERGER, Ulrich: *Die diplomatischen und konsularischen Immunitäten und Privilegien*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 1994, str. 161 - 162

²⁴¹ DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 96 - 97

Přijímající stát je rovněž oprávněn v těchto mezích a bez diskriminace odmítnout přijetí úředníků určité kategorie.

9.5 Přerušení diplomatických styků

Možnost přerušení diplomatických styků je Vídeňskou úmluvou o diplomatických stycích předvídána v článku 45. Přerušení diplomatických styků bývá obvykle následováno výzvou okamžitě uzavřít misi. Stejně jako v případě prohlášení za personu non grata, vysílající stát po této výzvě své vyslance buď urychleně odvolá, anebo je vystaví výkonu svrchované moci v přijímajícím státě.²⁴² Přerušení diplomatických styků je třeba odlišovat od případů, kdy vůbec nedošlo k uznání států. Zástupce státu, který neuznává daný stát či vládu, nesmí vůbec komunikovat s jeho zástupci, ani formálně potvrdit příjem zpráv od něj, neboť by to mohlo znamenat implicitní uznání.²⁴³ Diplomatické styky však nelze založit implicitně. Při jejich neexistenci nejsou neformální či soukromé kontakty zakázány a mohou se vyskytovat zejména při snahách o mediaci.²⁴⁴

Relativně častějším opatřením, než je přerušení diplomatických styků, dnes bývá odvolání celé diplomatické mise, ať dočasně, nebo na dobu neurčitou, bez přerušení diplomatických styků. Může se tak stát z politických, ekonomických i bezpečnostních důvodů. Oproti přerušení diplomatických styků lze kontakt znovu snadno navázat.²⁴⁵ Běžnou praxí je též odvolání velvyslance ke konzultacím.

---

²⁴² SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz: *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: ASPI, 2006, str. 169

²⁴³ Zprávy od něj mohou být uchovávány bez vzetí na vědomí (např. je-li uznání očekáváno), nebo vráceny vysílající misi. Je-li zpráva zásadní, může být doručena přes ministerstvo zahraničních věcí přijímajícího státu či prostřednictvím jiné ambasády, která vysílající misi uznává. Státy, které se uznají, téměř vždy naváží diplomatické styky i bez založení stálých misí.

²⁴⁴ ROBERTS, Ivor: *Satow's Diplomatic Practice*. New York: Oxford University Press, 2009, str. 199-200

²⁴⁵ ROBERTS, Ivor: *Satow's Diplomatic Practice*. New York: Oxford University Press, 2009, str. 215

Závěr

Po posouzení obsahu práce se domnívám, že Vídeňská úmluva je padesát let po svém uzavření vhodným právním instrumentem i pro současnou podobu diplomatických styků. Praxe vztahů mezi státy se samozřejmě postupem let vyvíjí, ale v oblasti klasické diplomacie se jedná jen o drobné změny, které jsou průběžně zapracovávány judikaturou a neodporují obsahu ani smyslu Vídeňské úmluvy. Domnívám se, že svolání konference za účelem změny současné podoby Úmluvy či schválení nového právního instrumentu by prozatím bylo záležitostí, jejíž náklady by převyšovaly skutečnou potřebu.

Sama Vídeňská úmluva předvíдалa, že nebude moci regulovat všechny případy, které mohou během diplomatických styků vzniknout, a ve své preambuli stanoví, že otázky jí výslovně neupravené má nadále upravovat mezinárodní právo obyčejové. Z případů uvedených v práci nelze než potvrdit, že jeho role je i nadále velice významná. Nesmírný vliv má rozhodovací praxe států – zvláště v případech Vídeňskou úmluvou neupravených, nebo v případech, kde jsou její ustanovení příliš široká. Společně s písemnou kodifikací tak tvoří fungující „svébytný“ systém diplomatického práva.

Právo diplomatických vztahů je založeno na dvou základních principech – na zásadě nutnosti a zásadě reciprocity. Státy za účelem provádění zahraničních styků potřebují mít svá zastoupení v zahraničí, a zároveň se obávají, že kdyby samy porušily výsady a imunity diplomatických misí jiných států, jejich vlastní mise budou potrestány stejným zacházením. Tato vzájemná závislost států přispívá jako motivační faktor k tomu, že k porušování diplomatických výsad a imunit dochází relativně zřídka. Nastane-li tato situace, poškozený stát je oprávněn si dle své vlastní úvahy zvolit, které z nápravných opatření poskytnutých mu svébytným režimem diplomatického práva využije.

Po posouzení v práci uvedených případů lze konstatovat, že státy se zpravidla i při výslovných provokacích snaží zdržet zásáhů do výsad a imunit diplomatické mise zahraničního státu. Co se jednotlivých výsad a imunit úřadu mise týče, právo vlajky a

výsada nedotknutelnosti archivů a dokumentů mise jsou Vídeňskou úmluvou podle mého názoru upraveny zcela dostatečně a v důsledku toho se v těchto oblastech téměř nevyskytují případy sporů. Výsady týkající se daní, celních a jiných poplatků také nevyvolávají větší problémy při jejich dodržování v praxi. Komplikovanější problém představuje úprava dvou, podle mého názoru vůbec nejvýznamnějších skupin výsad a imunit úřadu mise - výsady nedotknutelnosti místností mise a svobody spojení diplomatické mise.

Nedotknutelnost místností mise je dnes nesmírně důležitá nejen z důvodu ochrany mise před zasahováním ze strany orgánů přijímajícího státu, ale bohužel i vzhledem k rostoucímu počtu teroristických a jiných útoků, jejichž objektem se prostory misí v zahraničí často stávají. Vídeňská úmluva se v tomto případě rozhodla pro nejširší možnou ochranu a zcela jasně hovoří pro absolutní nedotknutelnost místností mise. Zásahy do ní by mohly být ospravedlněny jen na základě nutnosti ochrany lidského života ve zcela výjimečných případech.

Co se svobody spojení týče, článek 27 Vídeňské úmluvy patří k článkům velice často porušovaným. Případné zásahy do práva na nedotknutelnost úřední korespondence lze bohužel jen stěží prokázat. Stejně tak případy provedených odposlechů. Proti takovýmto jednáním je přirozeně obtížné poskytovat ochranu. Považuji v tomto ohledu za důležité, že autoři Vídeňské úmluvy při její tvorbě dokázali předvídat budoucí vývoj techniky a sdělovací prostředky mise nejsou v Úmluvě uvedeny taxativně.

Jako nejproblematičtější se však jeví odstavce týkající se diplomatického zavazadla a kurýra, u kterých bývá namítáno, že chybějí efektivní obranné prostředky, které by reagovaly na možná zneužití diplomatických zavazadel. Domnívám se, že snahy Komise pro mezinárodní právo z konce 80. let 20. století o aplikaci jednotného režimu na všechny druhy zavazadel misí – diplomatických, konzulárních, zvláštních misí i misí u mezinárodních organizací – nemohou nalézt širokou podporu mezi státy a nejsou vhodným tématem k zamyšlení ani v období blízké budoucnosti. Funkční teorie diplomatických výsad a imunit, na které je Vídeňská úmluva založena, zajišťuje, že výsady a imunity budou úřadům mise poskytovány jen v míře nezbytně nutné pro výkon jejich funkcí. Funkce jednotlivých druhů misí jsou rozdílné a proto by ani míra výsad a imunit jim poskytovaná neměla být shodná.

Co se případných změn Vídeňské úmluvy v budoucnu týče, spíše se domnívám, že vznikne potřeba přesněji vymezit procesněprávní aspekty diplomatických výsad a imunit v souvislosti s rozvojem restriktivní teorie státních imunit. Bylo by vhodné stanovit, v jakých případech lze postihnout výkonem rozhodnutí např. bankovní účty mise, které v současné době nejsou Vídeňskou úmluvou vůbec zmiňovány.

Osobně se domnívám, že Vídeňská úmluva již 50 let plní svou funkci velice úspěšně. Ač na první pohled může idea jediného právního instrumentu představujícího kodifikaci celého diplomatického práva a zahrnujícího v sobě pravidla, která jsou dnes upravena čtyřmi různými úmluvami, působit lákavě, každý zvláštní typ mise plní své specifické funkce a poskytování výsad a imunit je třeba těmto funkcím přizpůsobit. Není důvod přiznávat výsady a imunity v širší míře tam, kde to není nutné – důsledkem by bylo zvýšení rizika jejich možného zneužití.

Nelze také zapomínat, že diplomatické právo je poměrně stabilizované a neměnné právě z důvodu, že patří k nejstarším odvětvím mezinárodního práva a vyvíjelo se pozvolna a pomalu. Podle mého názoru by bylo chybou snažit se jeho vývoj uměle urychlit pravidly, která by nebyla plně zažita v praxi států. Však právě Vídeňská úmluva o diplomatických stycích může slavit svůj úspěch díky tomu, že se jednalo zcela převažujícím dílem o kodifikaci pravidel již stávajících a jen výjimečně o progresivní vývoj práva.

Seznam literatury

Odborné publikace

- AZUD, Ján. *Diplomatické imunity a výsady*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie vied, 1959
- BARKER, J. Craig. *International Law and International Relations: International Relations for the 21st Century*. London: Continuum, 2000
- BARKER, J. Craig. *The Abuse of Diplomatic Privileges and Immunities: A Necessary Evil?* Aldershot: Dartmouth, 1996
- BUFFARD, Isabelle; WITTICH, Stephan: *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran Case (United States of America v Iran)*. The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Oxford University Press, 2007 [cit. 22.2.2010]. Dostupné z WWW: <www.mpepil.com>.
- CABAN, Pavel. *Jurisdikční imunity států*. Praha: Právnická fakulta UK, 2007
- ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2003
- D'ASPREMONT, Jean. *Premises of Diplomatic Missions*. The Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford University Press, 2009 [cit. 22.2.2010]. Dostupné z WWW: <www.mpepil.com>.
- DENZA, Eileen. *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2008
- FARHANGI, Leslie Shirin: *Insuring against Abuse of Diplomatic Immunity*. Stanford Law Review, Vol. 38, No. 6, 1986
- FOX, Hazel: *Enforcement Jurisdiction, Foreign State Property and Diplomatic Immunity*. The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 34, No. 1, 1985
- FREY, Linda S.; FREY, Marsha L. *History of Diplomatic Immunity*. Columbus: Ohio State University Press, 1999
- HIGGINS, Rosalyn: *The Abuse of Diplomatic Privileges and Immunities: Recent United Kingdom Experience*. The American Journal of International Law, Vol. 79, No. 3, 1985
- MOLOČKOV, Fedor Fedorovič: *Diplomatičeskij protokol i diplomatičeskaja praktika v GROMYKO a kol.: Dějiny diplomacie 1961-1979*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1984,
- MYSLIL, Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964
- OGDON, Montell: *Juridical Bases of Diplomatic Immunity*. Washington, D.C.: John Byrne & Co., 1936
- ROBERTS, Ivor: *Satow's Diplomatic Practice*. New York: Oxford University Press, 2009
- SALMON, Jean a kol.: *Dictionnaire de droit international public*. Bruxelles: Bruylant, 2001

- SEIDENBERGER, Ulrich: *Die diplomatischen und konsularischen Immunitäten und Privilegien*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 1994
- SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz: *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: ASPI, 2006
- SHAW, Malcolm N.: *International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997
- SCHEU, Harald Christian; DANOVA, Eva; URBANOVA, Veronika. *Případy a materiály ke studiu mezinárodního práva*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002
- VAN ALEBEEK, Rosanne: *Diplomatic Immunity*. The Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford University Press, 2009 [cit. 22.2.2010]. Dostupné z WWW: <www.mpepil.com>.
- VESELÝ, Zdeněk: *Dějiny diplomacie*. Praha: Nakladatelství Oeconomica VŠE, FMV, SMS JM, 2008
- ZEILEISSEN, Christian: *Die abgabenrechtlichen Privilegien in den diplomatischen und konsularischen Beziehungen: mit besonderer Berücksichtigung der völkerrechtlichen Verpflichtungen Österreichs*. Wien: Universitäts-Verlagsbuchhandlung, 1971

Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora

- Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora v případě *Armed Activities on the Territory of the Congo* z 19.12. 2005, I.C.J. Reports 2005
- Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora v případě *Haya de la Torre Case* z 13.6. 1951. I.C.J. Reports 1951
- Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora v případě *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran* z 24.5.1980. I.C.J. Reports 1980

Dokumenty Komise pro mezinárodní právo

- *Rapport presente par Mr. A.E.F. Sandström, rapporteur special*, 1955, A/CN 4/91
- *Report of the International Law Commission covering the work of its Tenth Session, 28 April - 4 July 1958*, A/CN 4/117
- *Summary of observations received from Governments and conclusions of the Special Rapporteur, Mr. A. Emil F. Sandström*, A/CN 4/116
- *Yearbook of the International Law Commission 1957, Vol. I*
- *Yearbook of the International Law Commission 1957, Vol. II*
- *Yearbook of the International Law Commission 1958, Vol. I*
- *Yearbook of the International Law Commission 1958, Vol. II*
- *Yearbook of the International Law Commission 1980, Vol. II, Pt 1*
- *Yearbook of the International Law Commission 1982, Vol II, Pt 1*
- *Yearbook of the International Law Commission 1988, Vol. I*
- *Yearbook of the International Law Commission 1988, Vol. II, Pt 1*,
- *Yearbook of the International Law Commission 1989, Vol. II, Pt 1*
- *Yearbook of the International Law Commission 1989, Vol. II, Pt 2*

Jiné dokumenty a právní předpisy

- *Convención sobre asilo, 1928*. Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados, 2010 [cit. 20.7. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.acnur.org/biblioteca/pdf/0609.pdf>>.
- *Diplomatic and Consular Premises Act, 1987*. Office of Public Sector Information, 2009 [cit. 22.7.2011]. Dostupné z WWW: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1987/pdf/ukpga_19870046_en.pdf>.
- *Diplomatic Privileges and Immunities*. The American Journal of International Law, Vol. 26 (Supplement), 1932
- *Draft Articles on Diplomatic Intercourse and Immunities with Commentaries, 1958*. United Nations, 2005 [cit. 2.6. 2011]. Dostupné z WWW: <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_1_1958.pdf>.
- *L'asile en droit international public, 1950*. Institut de Droit international [cit. 15.7. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.idi-iil.org/idiF/resolutionsF/1950_bath_01_fr.pdf>.
- *Lateran Treaty, 1929*. Společnost pro církevní právo, 1999 [cit. 10.7.2011]. Dostupné z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/lateran.htm>>.
- *Oběžná nota ohledně diplomatického zavazadla*. U.S. Department of State, 2004 [cit. 17.4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.state.gov/documents/organization/124992.pdf>>.
- *Oběžná nota ohledně užívání místností mise*. U.S. Department of State, 2002 [cit. 17.4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.state.gov/documents/organization/124947.pdf>>.
- *Optional Protocol to the Vienna Convention on Diplomatic Relations, concerning the Compulsory Settlement of Disputes*. United Nations Treaty Collection, 2010 [cit. 21.4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=III-5&chapter=3&lang=en>.
- *Règlement sur les immunités diplomatique*. Institut de droit international [cit. 22.7. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.idi-iil.org/idiF/resolutionsF/1895_camb_01_fr.pdf>.
- *The Abuse of Diplomatic Immunities and Privileges*. House of Commons Foreign Affairs Committee. Southampton University, 1985
- *United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property, 2004*. United Nations, 2005 [cit. 15.7. 2011]. Dostupné z WWW: <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/4_1_2004.pdf>.
- *United Nations Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities*. Official Records, Vol. I [cit. 20.7.2011]. Dostupné z WWW: <http://untreaty.un.org/cod/diplomaticconferences/diplintercourse-1961/vol/english/vol_I_e.pdf>.
- *United Nations Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities*. Official Records, Vol. II [cit. 20.7.2011]. Dostupné z WWW: <http://untreaty.un.org/cod/diplomaticconferences/diplintercourse-1961/vol/english/vol_II_e.pdf>.

- *Vienna Convention on Diplomatic Relations*. United Nations Treaty Collection, 2010 [cit. 21.7. 2011]. Dostupné z WWW: <http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=III-3&chapter=3&lang=en>.
- Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 10. června 1964 o *Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích*, 157/1964 Sb.
- Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 12. února 1969 o *Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích*, 32/1969 Sb.
- *Zákon č. 338/1992 Sb. o dani z nemovitostí* ze dne 4. května 1992, v platném znění
- *Zákon č. 634/2004 Sb. o správních poplatcích* ze dne ze dne 26. listopadu 2004, v platném znění

Novinové články

- *Diplomatic bag: The inside story*. BBC News, [online]. 10.3.2000 [cit. 17.4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/672786.stm>>.
- *Is there such a thing as a diplomatic pouch?* The Straight Dope, [online]. 20. 12. 2005 [cit. 17.4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.straightdope.com/mailbag/mdiplomaticpouch.html>>.
- MARTIN, Lionel: *Cuba Rejects U.S. Protest Over Diplomatic Pouch*. CubaNet, [online]. 22.3.1997 [cit. 17.4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.cubanet.org/CNews/y97/mar97/24reject.html>>.
- *Palestinians raise flag at Washington diplomatic mission*. The Jerusalem Post [online]. 18.1.2011 [cit. 20.7. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.jpost.com/International/Article.aspx?id=204222>>.
- *Syrští provládní demonstranti vytloukli okna americké ambasády*. iDNES.cz [online]. 11.7.2011 [cit. 20.7. 2011]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/syrsti-provladni-demonstranti-vytloukli-okna-americke-ambasady-phe-/zahranicni.aspx?c=A110711_154418_zahranicni_ipl>.
- ŠVEC, Michael: *Kyjev nakonec zamítl prodej ambasády ČR*. Právo, 26.3.2010

Příloha: Text Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích

157/1964 Sb.

VYHLÁŠKA

ministra zahraničních věcí

ze dne 10. června 1964

o Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích.

Státy, které jsou stranami této Úmluvy,

připomínajíce, že lid všech zemí uznával z dávných dob postavení diplomatických zástupců,

majíce na zřeteli cíle a zásady Charty Spojených národů týkající se svrchované rovnosti států, udržení mezinárodního míru a bezpečnosti a podpory přátelských vztahů mezi národy,

věříce, že mezinárodní úmluva o diplomatických stycích, výsadách a imunitách přispěje k rozvoji přátelských vztahů mezi národy, bez ohledu na rozdílnosti v jejich ústavním a společenském zřízení,

uvědomující si, že účelem takových výsad a imunit není prospěch jednotlivce, nýbrž zajištění účinného výkonu funkcí diplomatických misí představujících státy,

potvrzující, že pravidla obyčejového mezinárodního práva budou i nadále řídit otázky, jež nejsou výslovně upraveny ustanoveními této Úmluvy,

se dohodly o tomto:

Č l á n e k 1

Pro účely této Úmluvy následující výrazy budou mít tento význam:

- a) "šéf mise" je osoba pověřená vysílajícím státem, aby vykonávala povinnosti spojené s touto funkcí;
- b) "členy mise" se rozumí šéf mise a členové personálu mise;
- c) "členy personálu mise" se rozumí členové diplomatického personálu, administrativního a technického personálu, jakož i služebního personálu mise;
- d) "diplomatický personál" se skládá z členů personálu mise, kteří mají diplomatické hodnosti;
- e) "diplomatický zástupce" je šéf mise nebo člen diplomatického personálu mise;
- f) "členy administrativního a technického personálu" se rozumějí členové personálu mise, kteří jsou zaměstnání v administrativních nebo technických službách mise;
- g) "členy služebního personálu" se rozumí členové personálu mise, kteří jsou zaměstnání v domácích službách mise;
- h) "soukromá služební osoba" je osoba, která je zaměstnána v domácích službách člen mise a která není zaměstnancem vysílajícího státu;
- i) "místnostmi mise" se rozumí budovy nebo části budov a pozemky k nim přilehlé, bez ohledu na vlastnictví, jsou-li používány pro účely mise, včetně rezidence šéfa mise.

Článek 2

Zřízení diplomatických styků mezi státy a stálých diplomatických misí se děje vzájemnou dohodou.

Článek 3

1. Funkcí diplomatické mise je mimo jiné:

- a) zastupovat vysílající stát ve státě přijímajícím;
- b) chránit zájmy vysílajícího státu a jeho příslušníků ve státě přijímajícím v rozsahu dovoleném mezinárodním právem;
- c) vést jednání s vládou přijímajícího státu;
- d) zjišťovat všemi zákonnými prostředky podmínky a vývoj v přijímajícím státě a podávat o nich zprávy vládě vysílajícího státu;
- e) podporovat přátelské vztahy mezi vysílajícím a přijímajícím státem a rozvíjet jejich hospodářské, kulturní a vědecké styky.

2. Nic v této Úmluvě nebude vykládáno jako překážka pro výkon konzulárních funkcí ze strany diplomatické mise.

Článek 4

1. Vysílající stát se musí ujistit, že přijímající stát udělil agrément osobě, kterou zamýšlí pověřit jako šéfa mise v tomto státě.

2. Přijímající stát není povinen sdělit vysílajícímu státu důvody, pro které odmítl udělit agrément.

Článek 5

1. Vysílající stát může, poté když řádně uvědomil příslušné přijímající státy, podle okolností pověřit šéfa mise nebo jmenovat jakéhokoliv člena diplomatického personálu ve více než jednom státě, jestliže žádný z přijímajících států nevznesl výslovné námitky.

2. Pověřil-li vysílající stát téhož šéfa mise v jednom nebo více dalších státech, může v každém státě, kde šéf mise nemá své stálé sídlo, zřídit diplomatickou misi, řízenou chargé d'affaires ad interim.

3. Šéf mise nebo kterýkoliv člen diplomatického personálu mise může vystupovat jako zástupce vysílajícího státu při jakékoliv mezinárodní organizaci.

Článek 6

Dva nebo více států může pověřit tutéž osobu jako šéfa mise v jiném státě, jestliže přijímající stát nevznesl námitky.

Článek 7

S výhradou ustanovení článků 5, 8, 9 a 11 může vysílající stát volně jmenovat členy personální mise. V případě vojenských, námořních nebo leteckých přidělců si může přijímající stát vyžádat jejich jméno předem ke schválení.

Článek 8

1. Členové diplomatického personálu mise mají být v zásadě občany vysílajícího státu.

2. Členové diplomatického personálu mise nesmějí být jmenováni z řad občanů přijímajícího státu, s výjimkou, kdy k tomu tento stát dá souhlas, jenž může být kdykoliv odvolán.

3. Přijímající stát si může vyhradit totéž právo ve vztahu k občanům třetího státu, kteří zároveň nejsou občany vysílajícího státu.

Článek 9

1. Přijímající stát může kdykoliv a bez povinnosti uvést důvody pro své rozhodnutí oznámit vysílajícímu státu, že šéf mise nebo kterýkoliv člen diplomatického personálu mise je persona non grata anebo že kterýkoliv jiný člen personálu mise je nepřijatelný. V takovém případě vysílající stát podle okolností buď odvolá tuto osobu anebo ukončí její funkce na misi. Osoba může být prohlášena za non grata nebo za nepřijatelnou předtím, než vstoupila na území přijímajícího státu.

2. Jestliže vysílající stát odmítne nebo opomine v rozumné době vyhovět povinnosti podle odstavce 1 tohoto článku, přijímající stát může odmítnout uznat dotyčnou osobu za člena mise.

Článek 10

1. Ministerstvo zahraničních věcí přijímajícího státu nebo takové jiné ministerstvo, o němž může být dohoda, bude uvědoměno o:

- a) jmenování členů mise, jejich příjezdu a konečném odjezdu nebo o ukončení jejich funkce na misi;
- b) příjezdu a konečném odjezdu osoby náležející k rodině člena mise, a případně o skutečnosti, že osoba se stala nebo přestala být příslušníkem rodiny člena mise;
- c) příjezdu a konečném odjezdu soukromých služebných osob, které jsou v zaměstnání osob uvedených v bodě a) tohoto odstavce, a případně o skutečnosti, že opouštějí zaměstnání těchto osob;
- d) najímání a propouštění osob, které jsou trvale usídleny v přijímajícím státě, jako členů mise nebo soukromých služebných osob oprávněných k výsadám a imunitám.

2. Podle možnosti bude dáváno předchozí oznámení o příjezdu a konečném odjezdu.

Článek 11

1. Není-li zvláštní dohody o počtu členů personálu mise, může přijímající stát požadovat, aby počet personálu mise byl udržován v hranicích, které on považuje za rozumné a obvyklé, se zřetelem k okolnostem a podmínkám v přijímajícím státě a k potřebám příslušné mise.

2. Přijímající stát může rovněž v těchto mezích a bez diskriminace odmítnout přijetí úředníků určité kategorie.

Článek 12

Vysílající stát nemůže bez předchozího výslovného souhlasu přijímajícího státu zřídit úřadovny, jež jsou součástí mise, v jiných místech než těch, v nichž je sídlo mise.

Článek 13

1. Má se za to, že šéf mise převzal své funkce v přijímajícím státě buď jakmile odevzdal své pověřovací listiny, anebo jakmile notifikoval svůj příjezd ministerstvu zahraničních věcí přijímajícího státu nebo takovému jinému ministerstvu, o němž může být dohoda, byla odevzdána ověřená kopie jeho pověřovacích listin ve shodě s praxí platnou v přijímajícím státě, což bude jednotně dodržováno.

2. Pořadí při odevzdávání pověřovacích listin nebo jejich ověřené kopie je určováno datem a dobou příjezdu šéfa mise.

Článek 14

1. Šéfové misí jsou rozdělení do tří tříd a to:

- a) velvyslanci nebo nunciové pověření u hlav států, a jiní šéfové misí rovnocenné hodnosti;
- b) vyslanci, ministři a internunciové, pověření u hlav států;
- c) chargés d'affaires, pověření u ministrů zahraničních věcí.

2. S výjimkou pořadí a etikety se nebude činit žádné rozlišování mezi šéfy mise s ohledem na jejich zařazení do tříd.

Článek 15

Státy se dohodnou o třídě, k níž budou náležet šéfové jejich misí.

Článek 16

1. Šéfové misí budou mít pořadí ve svých třídách podle data a doby, kdy převzali své funkce v souladu s článkem 13.
2. Změna v pověřovacích listinách šéfa mise, která neznamena změnu třídy, nemá vliv na jeho pořadí.
3. Tento článek se nedotýká jakékoliv praxe prováděné přijímajícím státem, pokud jde o pořadí zástupce Vatikánu.

Článek 17

Pořadí členů diplomatického personálu mise bude sděleno šéfem mise ministerstvu zahraničních věcí nebo takovému jinému ministerstvu, o němž může být dohoda.

Článek 18

V každém státě bude zachováván jednotný postup při přijímání šéfů misí v každé třídě.

Článek 19

1. Je-li místo šéfa mise uprázdněno nebo nemůže-li šéf mise vykonávat své funkce, bude jako šéf mise prozatímně vystupovat chargé d'affaires ad interim. Jméno chargé d'affaires ad interim bude notifikováno buď šéfem mise nebo v případě, že tak nemůže učinit ministerstvem zahraničních věcí vysílajícího státu ministerstvu zahraničních věcí přijímajícího státu nebo takovému jinému ministerstvu, o němž může být dohoda.
2. V případech, kdy v přijímajícím státě není přítomen žádný člen diplomatického personálu mise, může být vysílajícím státem se souhlasem přijímajícího státu určen člen administrativního a technického personálu, který bude pověřen vedením běžných administrativních záležitostí mise.

Článek 20

Mise a její šéf mají právo vyvěšovat vlajku a státní znak vysílajícího státu na místnostech mise, čítajíc v to residenci šéfa mise, a na jeho dopravních prostředcích.

Článek 21

1. Přijímající stát buď usnadní vysílajícímu státu získání místností potřebných pro misí na svém území, v souladu se svými zákony, anebo mu pomůže opatřit umístění mise jiným způsobem.
2. Rovněž pomůže misím, v případě nutnosti, opatřit vhodné ubytování pro jejich členy.

Článek 22

1. Místnosti mise jsou nedotknutelné. Orgány přijímajícího státu do nich nesmí vstoupit, leda se svolením šéfa mise.

2. Přijímající stát má zvláštní povinnost učinit všechna vhodná opatření k ochraně místnosti mise před jakýmkoliv vniknutím nebo poškozením a k zabránění jakémukoliv rušení klidu mise nebo újmě na její důstojnosti.

3. Místnosti mise, jejich zařízení a jiný majetek v nich i dopravní prostředky mise nemohou být předmětem prohlídky, rekvizice, zabavení nebo exekuce.

Č l á n e k 2 3

1. Vysílající stát a šéf mise jsou osvobozeni od všech daní a dávek, celostátních, oblastních nebo místních, pokud jde o místnosti mise, jejichž jsou vlastníky nebo nájemci, ledaže se jedná o poplatky představující úplatu za služby skutečně prokázané.

2. Vynětí ze zdanění uvedené v tomto článku se nevztahuje na takové daně a dávky, jež mají být podle zákonů přijímacího státu placeny osobami, vstupujícími do smluvního poměru s vysílajícím státem nebo šéfem mise.

Č l á n e k 2 4

Archívy a písemnosti mise jsou nedotknutelné kdykoliv a kdekoliv se nalézají.

Č l á n e k 2 5

Přijímající stát všemožně usnadní výkon funkcí mise.

Č l á n e k 2 6

S výhradou zákonů a nařízení týkajících se oblastí, do nichž je přístup zakázán nebo upraven z důvodů státní bezpečnosti, zajistí přijímající stát všem členům mise svobodu pobytu a cestování na svém území.

Č l á n e k 2 7

1. Přijímající stát povolí a bude chránit svobodné spojení mise ke všem oficiálním účelům. Při spojení s vládou, jakož i s ostatními misemi a konzuláty vysílajícího státu ať jsou kdekoliv, může mise použít všech vhodných sdělovacích prostředků, čítajíc v to diplomatické kurýry a kodované nebo šifrované zprávy. Mise však může zřídit a používat radiostanici pouze se souhlasem přijímacího státu.

2. Úřední korespondence mise je nedotknutelná. Pod úřední korespondencí se rozumí veškerá korespondence mající vztah k misi a jejím funkcím.

3. Diplomatická pošta nesmí být otevřena ani zadržena.

4. Zásilky představující diplomatickou poštu musí být opatřeny zřetelným vnějším označením, že jde o diplomatickou poštu a mohou obsahovat pouze diplomatické písemnosti nebo předměty určené k úřednímu použití.

5. Diplomatický kurýr, který bude vybaven úředním dokumentem označujícím jeho postavení a počet zásilek představujících diplomatickou poštu, bude chráněn přijímacím státem při výkonu svých funkcí. Požívá osobní nedotknutelnosti a nesmí být žádným způsobem zatčen ani zadržen.

6. Vysílající stát nebo mise mohou určovat diplomatické kurýry ad hoc. V takových případech bude rovněž použito ustanovení odstavce 5 tohoto článku s tím, že imunity v něm vyjmenované se přestanou aplikovat jakmile takový kurýr odevzdal na místo určení svěřenou mu diplomatickou poštu.

7. Diplomatická pošta může být svěřena kapitánu civilního letadla přistávajícího na dovoleném vstupním letišti. Kapitán bude vybaven úředním dokumentem označujícím počet zásilek představujících diplomatickou poštu, avšak nebude považován za diplomatického kurýra. Mise

může poslat jednoho ze svých členů, aby převzal přímo a volně diplomatickou poštu od kapitána letadla.

Článek 28

Poplatky a dávky vybírané misí v rámci výkonu jejich úředních povinností jsou vyňaty ze zdanění.

Článek 29

Osoba diplomatického zástupce je nedotknutelná. Diplomatický zástupce nesmí být žádným způsobem zatčen nebo zadržen. Přijímající stát s ním bude jednat s náležitou úctou a učíní všechna vhodná opatření, aby zabránil každému útoku proti jeho osobě, svobodě nebo důstojnosti.

Článek 30

1. Soukromé obydlí diplomatického zástupce požívá stejné nedotknutelnosti a stejné ochrany jako místnosti mise.

2. Jeho písemnosti, korespondence a s výjimkou ustanovení odstavce 3 článku 31 i jeho majetek požívají rovněž nedotknutelnosti.

Článek 31

1. Diplomatický zástupce je vyňat z trestní jurisdikce přijímajícího státu. Je rovněž vyňat z jeho jurisdikce civilní a správní, s výjimkou případů, že jde.

a) o žalobu věcnou týkající se soukromé nemovitosti na území přijímajícího státu, ledaže ji vlastní v zastoupení vysílajícího státu pro účely mise;

b) o žalobu týkající se dědictví, v němž je diplomatický zástupce vykonavatelem poslední vůle, správcem dědictví, dědicem nebo odkazovníkem jako soukromá osoba a nikoliv jako zmocněnec vysílajícího státu;

c) o žalobu týkající se jakéhokoliv svobodného povolání nebo obchodní činnosti, jež diplomatický zástupce vykonává v přijímajícím státě vedle svých úředních funkcí.

2. Diplomatický zástupce není povinen vypovídat jako svědek.

3. Diplomatický zástupce nepodléhá exekučním opatřením, vyjma v případech uvedených pod písmeny a), b) a c) odstavce 1 tohoto článku a jestliže exekuce může být provedena, aniž by byla porušena nedotknutelnost jeho osoby nebo jeho obydlí.

4. Vynětí diplomatického zástupce z jurisdikce přijímajícího státu neznámá jeho vynětí z jurisdikce státu vysílajícího.

Článek 32

1. Vysílající stát se může zříci vynětí z jurisdikce diplomatických zástupců a osob požívajících imunity podle článku 37.

2. Zřeknutí musí být vždy učiněno výslovně.

3. Zahájí-li řízení diplomatický zástupce nebo osoba požívající imunity podle článku 37, nemůže se dovolávat vynětí z jurisdikce, pokud jde o vstřícné pohledávky přímo souvisící s hlavní žalobou.

4. O zřeknutí se vynětí z jurisdikce ve věcech civilních nebo administrativních se nemá za to, že zahrnuje zřeknutí imunity co do exekučního výkonu rozsudku, pro nějž je nutné zvláštní zřeknutí se.

Článek 33

1. S výhradou ustanovení odstavce 3 tohoto článku je diplomatický zástupce vyňat z ustanovení o sociálním zabezpečení, jež mohou platit v přijímajícím státě, pokud jde o služby vykonávané pro vysílající stát.

2. Vynětí stanovené v odstavci 1 tohoto článku se rovněž vztahuje na soukromé služebné osoby, zaměstnané výlučně diplomatickým zástupcem, za podmínky:

a) že nejsou občany přijímajícího státu nebo v něm nejsou trvale usídlené;

b) že jsou podrobeny ustanovením o sociálním zabezpečení, jež mohou platit ve vysílajícím státě nebo ve třetím státě.

3. Diplomatický zástupce, jenž zaměstnává osoby, na něž se nevztahuje vynětí stanovené v odstavci 2 tohoto článku, je povinen plnit povinnosti uložené zaměstnavatelům ustanoveními o sociálním zabezpečení přijímajícího státu.

4. Vynětí stanovené v odstavcích 1 a 2 tohoto článku nebrání v dobrovolné účasti na sociálním zabezpečení přijímajícího státu, pokud je taková účast tímto státem dovolena.

5. Ustanovení tohoto článku se nedotýkají dvoustranných nebo mnohostranných ujednání o sociálním zabezpečení dříve sjednaných a nebrání sjednání takových ujednání v budoucnu.

Článek 34

Diplomatický zástupce je osvobozen od všech daní a dávek, osobních nebo věcných, celostátních, oblastních nebo místních, s výjimkou:

a) nepřímých daní, jež bývají obvykle obsaženy v ceně zboží nebo služeb;

b) daní a dávek ze soukromých nemovitostí na území přijímajícího státu, ledaže je vlastní v zastoupení vysílajícího státu pro účely mise;

c) pozůstalostních, nástupnických nebo dědických poplatků vybíraných přijímajícím státem s výhradou ustanovení odstavce 4 článku 39;

d) daní a dávek ze soukromých příjmů, které mají svůj pramen na území přijímajícího státu, a kapitálových daní z investic vložených do obchodních podniků v přijímajícím státě;

e) poplatků vybíraných jako úplata za zvláštní služby skutečně prokázané;

f) registračních, soudních, hypotečních a kolkovacích poplatků v souvislosti s nemovitostmi, s výhradou ustanovení článku 23.

Článek 35

Přijímající stát osvobodí diplomatické zástupce ode všech osobních služeb, ode všech veřejných služeb jakéhokoli druhu a ode všech vojenských povinností takových, jako jsou povinnosti spojené s rekvizicemi, vojenskými příspěvky a ubytovací povinnosti.

Článek 36

1. V souladu se zákony a předpisy, jež může vydat, přijímající stát dovolí dovézt a poskytnout vynětí ze všech celních dávek, daní a souvisejících s tím poplatků, jiných než poplatků za skladování, odvoz a podobné služby:

a) u předmětů určených pro úřední potřebu mise;

b) u předmětů určených k osobní potřebě diplomatického zástupce nebo členů jeho rodiny tvořících součást jeho domácnosti, čítajíc v to věci určené pro jeho zařízení.

2. Osobní zavazadlo diplomatického zástupce nepodléhá celní prohlídce, ledaže jsou vážné důvody k domněnce, že obsahuje předměty, které nepožívají osvobození uvedeného v odstavci

1 tohoto článku nebo předměty, jejichž dovoz nebo vývoz je zakázán zákony nebo upraven karanténními předpisy přijímajícího státu. Taková prohlídka bude provedena jen v přítomnosti diplomatického zástupce nebo jeho zmocněnce.

Článek 37

1. Členové rodiny diplomatického zástupce, tvořící součást jeho domácnosti, požívají, nejsou-li občany přijímajícího státu, výsad a imunit zmíněných v člancích 29 až 36.

2. Členové administrativního a technického personálu, spolu se členy svých rodin, kteří tvoří součást jejich domácnosti, požívají, nejsou-li občany přijímajícího státu nebo nejsou-li v něm trvale usídleni, výsad a imunit zmíněných v člancích 29 až 35 s výjimkou, že vynětí z civilní a administrativní jurisdikce přijímajícího státu, zmíněné v odstavci 1 článku 31, se nebude vztahovat na činnost vykonávanou mimo rámec jejich povinností. Požívají rovněž výsad zmíněných v článku 36, odstavce 1, pokud jde o předměty dovážené v době jejich prvního zařízení.

3. Členové služebního personálu mise, kteří nejsou občany přijímajícího státu nebo v něm trvale nesídlí, požívají imunity, pokud jde o činnost vykonávanou v rámci jejich povinností, jsou osvobozeni od daní a dávek z odměny, kterou dostávají z důvodu svého zaměstnání a požívají vynětí zmíněného v článku 33.

4. Soukromé služebné osoby ve službách členů mise, nejsou-li občany přijímajícího státu nebo nejsou-li v něm trvale usídleny, jsou osvobozeny od daní a dávek z odměny, kterou dostávají z důvodu svého zaměstnání. Avšak přijímající stát musí nad těmito osobami vykonávat svou jurisdikci tak, aby nedošlo k nevhodnému zasahování do výkonu funkcí mise.

Článek 38

1. Kromě jiných výsad a imunit, jež mu mohou být poskytnuty přijímajícím státem, diplomatický zástupce, který je občanem tohoto státu nebo v něm trvale sídlí, požívá pouze vynětí z jurisdikce a nedotknutelnost, pokud jde o oficiální činnost vykonávanou při plnění jeho funkcí.

2. Ostatní členové personálu mise a soukromé služebné osoby, které jsou občany přijímajícího státu nebo v něm trvale sídlí, požívají výsad a imunit toliko v rozsahu, jež připustí přijímající stát. Avšak přijímající stát musí vykonávat nad těmito osobami svou jurisdikci tak, aby nedošlo k nevhodnému zasahování do výkonu funkcí mise.

Článek 39

1. Každá osoba, která má nárok na výsady a imunity, bude jich požívat, jakmile vstoupí na území přijímajícího státu, aby nastoupila své místo, anebo, je-li už na jeho území, jakmile její jmenování bude notifikováno ministerstvu zahraničních věcí nebo jinému ministerstvu, o kterém může být dohoda.

2. Když skončí funkce osoby požívající výsad a imunit, skončí tyto výsady a imunity obvykle v okamžiku, kdy tato osoba opustí zemi, anebo po uplynutí rozumné doby, ve které tak má učinit, avšak potvrzují až do této doby i v případě ozbrojeného konfliktu. Imunita však trvá, pokud jde o činy, které tato osoba podnikla při výkonu svých funkcí jakožto člen komise.

3. V případě smrti člena mise, požívají členové jeho rodiny nadále výsad a imunit, k nimž jsou oprávněni, až do uplynutí rozumné doby, ve které mají opustit zemi.

4. Zemře-li člen mise, který není občanem přijímajícího státu nebo v něm trvale nesídlí, anebo člen jeho rodiny, který tvoří součást jeho domácnosti, povolí přijímající stát odvezení movitého majetku zemřelého, s výjimkou majetku, který byl získán v zemi a jehož vývoz byl zakázán v době úmrtí. Pozůstalostní, nástupnické a dědické poplatky nebudou vybírány z movitého

majetku, který byl na území přijímajícího státu pouze v důsledku přítomnosti zemřelého tam jakožto člena mise, nebo jakožto příslušníka rodiny člena mise.

Článek 40

1. Projíždí-li diplomatický zástupce územím nebo je na území třetího státu, který mu poskytl vízum, v případě, že se vízum vyžaduje, aby nastoupil nebo se vrátil na své místo, nebo vrací-li se do své země, třetí stát mu zajistí nedotknutelnost a takové ostatní imunity, potřebné k zajištění jeho průjezdu nebo návratu. Totéž platí pro členy jeho rodiny požívající výsad a imunit, kteří doprovázejí diplomatického zástupce nebo cestují odděleně za ním anebo se vrací do své země.

2. Při okolnostech podobných těm, které jsou uvedeny v odstavci 1 tohoto článku, třetí státy nebudou bránit členům administrativního a technického nebo služebního personálu mise a členům jejich rodin v průjezdu svým územím.

3. Třetí státy poskytnou úřední korespondenci a jiným úředním sdělením, procházejícím jejich územím, včetně sdělení kodovaných nebo šifrovaných, stejnou volnost a ochranu, jaká je poskytována přijímajícím státem. Poskytnou diplomatickým kurýrům, jimž byla udělena víza, je-li jich zapotřebí, a diplomatické poště v průjezdu stejnou nedotknutelnost a ochranu jakou je povinen poskytnout přijímající stát.

4. Povinnosti třetích států uvedené v odstavcích 1, 2 a 3 tohoto článku se vztahují také na osoby uvedené v těchto odstavcích a na úřední sdělení a diplomatickou poštu, jejichž přítomnost na území třetího státu je způsobena vyšší mocí.

Článek 41

1. S výhradou svých výsad a imunit mají všechny osoby, požívající takových výsad a imunit, povinnost dbát zákonů a předpisů přijímajícího státu. Jsou rovněž povinny nevměšovat se do vnitřních záležitostí tohoto státu.

2. Všechna úřední jednání s přijímajícím státem, jimiž je mise pověřena státem vysílajícím, budou vedena s ministerstvem zahraničních věcí přijímajícího státu nebo jiným ministerstvem, o kterém může být dohoda, anebo jejich prostřednictvím.

3. Místností mise nesmí být používáno způsobem neslučitelným s funkcemi mise, jak jsou stanoveny touto Úmluvou nebo jinými pravidly obecného mezinárodního práva anebo zvláštními dohodami platnými mezi státem vysílajícím a přijímajícím.

Článek 42

Diplomatický zástupce nebude v přijímajícím státě provozovat pro osobní prospěch žádné zaměstnání nebo obchodní činnosti.

Článek 43

Funkce diplomatického zástupce končí mimo jiné:

- a) sdělením vysílajícího státu přijímajícímu státu, že funkce diplomatického zástupce skončila;
- b) sdělením přijímajícího státu vysílajícímu státu, že podle odstavce 2 článku 9, odmítá uznávat diplomatického zástupce jako člena mise.

Článek 44

Přijímající stát musí i v případě ozbrojeného konfliktu poskytnout osobám požívajícím výsad a imunit, pokud nejsou příslušníky přijímajícího státu, a členům rodin těchto osob bez ohledu na jejich příslušnost, výhody umožňující jim odjet jak možno nejdříve. Zejména jim musí dát v případě potřeby k dispozici dopravní prostředky nutné pro jejich dopravu a dopravu jejich majetku.

Článek 45

V případě přerušení diplomatických styků mezi dvěma státy, nebo byla-li mise trvale nebo dočasně odvolána:

- a) přijímající stát musí, i v případě ozbrojeného konfliktu, respektovat chránit místnosti mise spolu s jejím majetkem a archívy;
- b) vysílající stát může svěřit opatrování místností mise spolu s jejím majetkem a archívy třetímu státu, přijatelnému přijímacímu státu;
- c) vysílající stát může svěřit ochranu svých zájmů a zájmů svých příslušníků třetímu státu, přijatelnému přijímacímu státu.

Článek 46

Vysílající stát může s předchozím souhlasem státu přijímacího a na žádost třetího státu, který nemá zastoupení v přijímajícím státě, převzít dočasnou ochranu zájmů třetího státu a jeho příslušníků.

Článek 47

1. Při použití ustanovení této Úmluvy nebude přijímající stát činit rozdílu mezi jednotlivými státy.
2. Za diskriminace se však nepovažuje:
  - a) jestliže přijímající stát aplikuje některé z ustanovení této Úmluvy omezené v důsledku omezené aplikace tohoto ustanovení vůči jeho misi ve vysílajícím státě;
  - b) jestliže na základě zvyklosti nebo dohody si státy vzájemně poskytují příznivější zacházení než je požadováno ustanoveními této Úmluvy.

Článek 48

Tato Úmluva bude otevřena k podpisu všem členským státům Organizace spojených národů, nebo některé odborné organizace nebo účastníkům Statutu Mezinárodního soudního dvora, a jakémukoliv jinému státu, který bude vyzván Valným shromážděním Organizace spojených národů, aby se stal stranou Úmluvy, a to: do 31. října 1961 u Spolkového ministerstva zahraničních věcí Rakouska a poté, do 31. března 1962 v sídle Organizace spojených národů v New Yorku.

Článek 49

Tato Úmluva podléhá ratifikaci. Ratifikační listiny budou uloženy u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

Článek 50

Tato Úmluva bude otevřena k přístupu kterémukoliv státu, jenž náleží do některé ze čtyř kategorií uvedených v článku 48. Listiny o přístupu budou uloženy u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

Článek 51

1. Tato Úmluva vstoupí v platnost třicátého dne po datu uložení dvacáté druhé ratifikační listiny nebo listiny o přístupu u generálního tajemníka Organizace spojených národů.
2. Pro každý stát, který ratifikuje Úmluvu nebo k ní přistoupí po uložení dvacáté druhé ratifikační listiny nebo listiny o přístupu, vstoupí Úmluva v platnost třicátého dne po uložení jeho ratifikační listiny nebo listiny o přístupu.

Článek 52

Generální tajemník Organizace spojených národů bude informovat všechny státy náležející do některé ze čtyř kategorií uvedených v článku 48:

- a) o podpisech této Úmluvy a o uložení ratifikačních listin a listin o přístupu podle článku 48, 49 a 50;
- b) o datu, kdy tato Úmluva vstoupí v platnost podle článku 51.

Článek 53

Originál této Úmluvy, jehož anglické, čínské, francouzské, ruské a španělské znění mají stejnou platnost, bude uložen u generálního tajemníka Organizace spojených národů, jenž zašle její ověřené kopie všem státům, náležejícím do některé ze čtyř kategorií uvedených v článku 48.

Na důkaz čehož níže podepsaní zmocněnci, byvše k tomu řádně zmocněni svými vládami, podepsali tuto Úmluvu.

Dáno ve Vídni dne osmnáctého dubna roku tisíc devět set šedesát jedna.

Resumé: Privileges and Immunities of a Diplomatic Mission under the Vienna Convention on Diplomatic Relations

International relations are carried out through different institutions among which diplomatic missions play the main role. To make their functioning easier, they are endowed with privileges and immunities in accordance with international law. And this issue is the subject of my thesis. The key legal document regulating relations on the international scene is the Vienna Convention on Diplomatic Relations which commemorated 50 years of its existence this year – on 18 April 1961 it was signed by its signatory parties at the end of the Vienna Conference. It reflected the practice of the countries at that time and thanks to its obligation it has helped to establish the rules in the sphere of diplomatic relations until today.

My thesis describes the individual privileges and immunities provided to offices of diplomatic missions. Using the cases from judicature of national courts as well as the International Court of Justice I want to show to what extent the practice has changed over the last 50 years. My aim is to describe the complicated process of finding the balance between the efforts to restrict privileges and immunities of diplomatic missions for fear of their possible abuse and on the other hand the determination to provide the missions sufficient protection.

The law of diplomatic relations is based on two basic principles: the principle of necessity and the principle of reciprocity. The states need to have their missions abroad in order to perform their foreign policy and at the same time they are afraid of being retaliated in case of violating the rules of diplomatic immunity of other states. Fortunately, this kind of interdependence leads to the fact that there are not so many cases of the breach of such privileges and immunities.

From the examples given in my thesis it has resulted that apart from the Vienna Convention, the decisive practice of individual states plays an important role. As stated in the preamble of the Vienna Convention, the questions not codified by the Convention are to be regulated by international customary law.

The Vienna Convention is an important legal instrument which ensures the efficient performance of the functions of diplomatic missions. In my opinion it can be successfully applied even in the controversial and often discussed matters, as e.g. that of diplomatic bag. The extraordinary importance of the Vienna Convention may be ascribed to the fact that it codified the rules which proved already successful in the past practice and rarely it developed a new progressive law. I don't see any need for urgent and immediate adjustments of the Convention. Diplomatic law is relatively stabilized because it ranks among the oldest branches of international law and has been developing gradually.

Klíčová slova:

Diplomatické výsady a imunity

Vídeňská úmluva o diplomatických stycích

Diplomatická mise

Key words:

Diplomatic Privileges and Immunities

Vienna Convention on Diplomatic Relations

Diplomatic Mission